

Journal 2026

Ročník XII., číslo 1

socioterapie

DUŠEVNÉ ZDRAVIE V SOCIOTERAPII

Vydavateľ: Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra č. 1, 080 78 Prešov, <https://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/ieasppff/journal-socioterapie/>

Šéfredaktorka: prof. PhDr. Beáta BALOGOVÁ, PhD., MBA

Zástupkyňa šéfredaktorky: doc. Mgr. Michaela SKYBA, PhD.

Redakčná rada a recenzenti/ky: prof. PhDr. Kvetoslava REPKOVÁ, CSc., IVPR v Bratislave a FF PU v Prešove; prof. PhDr. PaedDr. Lenka PASTERNÁKOVÁ, PhD., MBA, FHPV PU v Prešove; prof. J. Jay MILLER, Ph.D, MSW, CSW., College of Social Work, University of Kentucky; prof. PhDr. Mgr. Jana LEVICKÁ, PhD., UCM v Trnave; prof. PhDr. Eva MYDLÍKOVÁ, PhD., FZaSP TU v Trnave; prof. PhDr. Jaroslav VETEŠKA, PhD., MBA, PF UK v Prahe; prof. Mgr. Kamil KARDIS, PhD., GTF PU v Prešove; prof. PhDr. Tomáš HANGONI, PhD., PBF PU v Prešove; prof. PaedDr. Ctibor HATÁR, PhD., PF UKF v Nitre; prof. PaedDr. ThDr. Monika ZAVIŠ, PhD., FiF, Univerzita Komenského v Bratislave; prof. PhDr. Petr JEMELKA, Dr., PF, Masarykova univerzita, Brno; prof. PhDr. Ladislav VASKA, PhD., PdF UK v Bratislave; dr hab. Marta UBERMAN, prof. UR, Rzeszów; prof. dr hab. Monika PODKOWIŃSKA, SGGW Warszawa; Ks. dr hab. Janusz MIERZWA, prof. UPJP II, Krakow; dr hab. Leon SZOT, prof. UPJP II, Krakow; dr hab. Hubert JURJEWICZ, PAISR, New Jersey; dr hab. Małgorzata DUDA, prof. UPJP II, Krakow; Ks. prof. dr hab. Henryk SKOROWSKI, UKSW, Warszawa; dr hab. Joanna Mysona BYRSKA, prof. UPJP II, Krakow; dr hab. Beata SZLUS, prof. UR, Rzeszów; doc. PhDr. Alžbeta BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, PhD., PF UMB v Banskej Bystrici; doc. JUDr. Mgr. Dušan ŠLOSÁR, PhD., FF UPJŠ v Košiciach; doc. Mgr. Ing. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD., FF PU v Prešove; Mgr. Zuzana TRUHLÁŘOVÁ, PhD., FF UHK v Hradci Králové; Rev. Krzysztof MASLOWSKI, S. D. T., Seton Hall University, New Jersey; Mr. Tshering DORJI, MSW, FHEA, Samtse College of Education, The Royal University of Bhutan.

Editorky: prof. Dr. Sabine BÄHRER-KOHLER; prof. PhDr. Beáta BALOGOVÁ, PhD., MBA; doc. Ing. Mgr. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD.; doc. Mgr. Michaela SKYBA, PhD.

Technickí redaktori a grafické spracovanie: doc. Ing. Mgr. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD.; doc. Mgr. Michaela SKYBA, PhD.

Afiliácia: Časopis bol publikovaný ako výstup projektu KEGA 034PU-4/2025 *Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce II.*

Periodicita: 2x ročne

Titulka: doc. Ing. Mgr. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD.

© Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2026.

ISSN 2453-7543

OBSAH

EDITORIÁL	6
EDITORIAL	7
VEDECKÉ STATE	
Monika ORLIKOVÁ, Jana LEVICKÁ, Katarína ŠVRČKOVÁ, Dominika LISÁ <i>HRANICE PSYCHICKEJ ODOLNOSTI: VÝSKYT VYHORENIA V SPEKTRE POMÁHAJÚCICH PROFESIÍ</i>	8
Kristína SADLOŇOVÁ <i>CURRENT PROFESSIONAL CHALLENGES OF DUBBING TRANSLATORS AND DIALOGUE ADAPTORS IN SLOVAKIA</i>	18
Kvetoslava REPKOVÁ <i>PODPORA DUŠEVNÉHO ZDRAVIA NEFORMÁLNE OPATRUJÚCICH OSÔB – KONTEXTUÁLNE VÝCHODISKÁ</i>	29
Miriama BORIŠČÁKOVÁ <i>DUŠEVNÉ ZDRAVIE FORENZNÝCH KLIENTOV VO VÄZENSKOM PROSTREDÍ: REFLEXÍVNA OBSAHOVÁ ANALÝZA</i>	40
Monika ALAMDAR-NIEMANN, Reinhild ZENK <i>THE APPROACH OF THE CONCEPT OF INTEGRATIVE METHODOLOGY© IN RESEARCH AND PRACTICE FOR SOCIOTHERAPY</i>	60
RECENZIE	
Beáta BALOGOVÁ, Rudolf DUPKALA a Kvetoslava REPKOVÁ <i>Integrácia migrantov</i>	73
Beáta BALOGOVÁ a Natália VRANKOVÁ <i>Zdravotné perspektívy migrácie</i>	75
Jonathan HAIDT <i>Úzkostná generácia. Ako zásadná zmena detstva spôsobuje duševné choroby</i>	77
Beáta BALOGOVÁ <i>Militantná sociálna práca</i>	79

SPRÁVY Z PODUJATÍ

Tina KATUŠČÁKOVÁ <i>UVEDENIE PUBLIKÁCIÍ DO ŽIVOTA NA IESP FF PU V PREŠOVE</i>	82
Michaela SKYBA <i>APRÍL NA IESP FF PU PATRIL DOBROVOLNÍCTVU</i>	84
Beáta BALOGOVÁ, Michaela SKYBA a Zuzana POKLEEMBOVÁ <i>INŠTITÚT EDUKOLÓGIE A SOCIÁLNEJ PRÁCE NA EURÓPSKEJ KONFERENCII PRE VÝSKUM SOCIÁLNEJ PRÁCE 2026 V ŠKÓTSKOM ABERDEENE</i>	86
Zuzana POKLEEMBOVÁ <i>NADVIAZANIE SPOLUPRÁCE S UNIVERZITOU V ARGENTÍNE</i>	88
Lívia PASTRNÁKOVÁ <i>PREŠOVSKÁ ŠKOLA SOCIÁLNEJ PRÁCE NA ŠVOČ 2026 V BRATISLAVE</i>	90
Lívia PASTERÁKOVÁ, Tina KATUŠČÁKOVÁ <i>SOCIÁLNO-PSYCHOLOGICKÝ VÝCVIK AKO MIESTO PREPOJENIA TEÓRIE S PRAXOU</i>	92
Kolektív IESP <i>OBHAJOBY DIZERTAČNÝCH PRÁC NA IESP</i>	94
Kvetoslava REPKOVÁ <i>SOCIÁLNE SLUŽBY AKO PROAKTÍVNY NÁSTROJ BUDOVANIA ODOLNOSTI – MEDZINÁRODNÉ A NÁRODNÉ SKÚSENOSTI</i>	95

EDITORIÁL

Aktuálne číslo *Journalu socioterapie* (1/2026) sa zameriava na problematiku duševného zdravia optikou sociálnej práce. Duševné zdravie, ako ho definuje *Svetová zdravotnícka organizácia*, je stav duševnej pohody, ktorý umožňuje ľuďom vyrovnať sa so životným stresom, realizovať svoje schopnosti, učiť sa, pracovať a aktívne sa zapájať do života v komunite. Sociálna práca sa podieľa na zlepšovaní duševného zdravia tým, že sa zaoberá individuálnymi, sociálnymi a štrukturálnymi determinantami duševného zdravia na individuálnej aj spoločenskej úrovni prostredníctvom širokej škály svojich metód, socioterapiu nevynímajúc.

Predkladané číslo *Journalu socioterapie* 1/2026 s názvom *Duševné zdravie v socioterapii* ponúka príležitosť na zdieľanie vedomostí a skúseností a vytvára priestor pre vedeckú diskusiu prostredníctvom vedeckých statí a recenzií relevantných publikácií. Dôraz je kladený na dôležitosť problematiky duševného zdravia v živote klienta.

Významnosť témy akcentuje skutočnosť, že jednou z editoriek tohto čísla je prof. Dr. Sabine Bährer-Kohler, prezidentka *Svetovej federácie pre duševné zdravie*. Táto organizácia sa zameriava na podporu a zvyšovanie povedomia o duševnom zdraví, prevenciu duševných porúch, obhajobu problematiky duševného zdravia a podporu intervencií zameraných na jeho zlepšenie v celosvetovom meradle.

Problematike duševného zdravia z pohľadu socioterapie sa venujú aj vedecké state zaradené v predkladanom čísle *Journalu socioterapie*. V úvodnej z nich sa tím autoriek Monika Orliková, Jana Levická, Katarína Švrčková a Dominika Lisá zameriava na syndróm vyhorenia v pomáhajúcich profesiách. V nasledujúcej stati sa Kristína Sadloňová venuje výzvam prekladateľskej profesie, pričom zdôrazňuje sociálne riziká späté s osamelosťou pri výkone tohto povolania. Kvetoslava Repková následne kontextualizuje východiská podpory duševného zdravia neformálne opatrujúcich osôb. V záverečných dvoch statiach sa Miriama Boriščáková zameriava na analýzu duševného zdravia forenzných klientov vo väzenskom prostredí a Monika Alamdar-Niemann a Reinhild Zenk približujú koncept integratívnej metodológie© vo výskume a praxi socioterapie.

Z recenzovaných monografií, ktoré predstavuje toto číslo *Journalu socioterapie*, tri pochádzajú priamo z *Inštitútu edukológie a sociálnej práce FF PU v Prešove*. Vznikli ako výstupy z projektov VEGA a KEGA realizovaných pod vedením hlavnej riešiteľky prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., MBA, pričom 25. februára 2026 boli na pôde FF PU slávnostne uvedené do života. Dve z týchto publikácií sú zamerané na problematiku migrácie: „*Integrácia migrantov*“ (autori: Beáta Balogová, Rudolf Dupkala a Kvetoslava Repková) a „*Zdravotné perspektívy migrácie*“ (autorky: Beáta Balogová a Natália Vranková). Tretia monografia sa venuje nemenej aktuálnej téme militantnej sociálnej práce: „*Militantná sociálna práca*“ (autorka: Beáta Balogová). Štvrtou recenzovanou knihou je „*Úzkostná generácia*“ od Jonathana Haidta.

Záver čísla už tradične obsahuje bohatý sumár akademických aktivít, ktoré *Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU v Prešove* realizoval v letnom semestri akademického roka 2025/2026. Okrem spomínaného uvedenia nových publikácií do života prináša prehľad dobrovoľníckych, pedagogických a vedeckých aktivít inštitútu. Jednou z nich bolo vedecké kolokvium zamerané na sociálne služby ako proaktívny nástroj budovania odolnosti. Čitatelia v ňom nájdu aj informácie o aktívnej účasti členiek IESP na konferencii organizovanej *Európskou asociáciou pre výskum v sociálnej práci v Škótsku* či o nadviazaní spolupráce s argentínskou univerzitou. Sumár uzatvára úspešná reprezentácia študentiek IESP na celoslovenskom kole *Študentskej vedeckej a odbornej činnosti* (ŠVOČ) v odbore sociálna práca, ktoré sa konalo na *Katedre sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*.

prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA
doc. Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD.
doc. Mgr. Michaela Skyba, PhD.
(editorky)

EDITORIAL

The *WHO* underlined in the *Mental Health Gap Action Programme* (mhGAP) guideline for mental, neurological and substance use disorders (2025), that “Mental, neurological and substance use (MNS) disorders are major contributors to morbidity and premature mortality in all regions of the world. The resources that have been provided to tackle the huge burden of MNS disorders are insufficient, inequitably distributed and inefficiently used, resulting in a large treatment gap” (WHO 2025).

One important treatment possibility is sociotherapy. The main goal of sociotherapy is to support clients, patients and their relatives in the reintegration into professional, family, and social life. Reintegration in general is a broad term. It can refer to workplace integration, reintegration into a social network, other networks, and much more. Sociotherapy promotes the individual's independence, it's about social participation. This is possible when cooperation functions effectively and difficulties are identified, analyzed, and focused on, both in relation to socio-environmental and interpersonal factors. Reintegration requires the fundamental willingness of the individual and their respective environment. Each area of action can present challenges and individual requirements. Individual counseling and group programs should be available to support the individual and their family, friends and other networks. Mental changes and mental disorders affect many people worldwide. This must be considered in the reintegration approach, and staff must implement it professionally. This requires competent knowledge and sound training about mental health. A key area is hereby the issue of stigmatization, including self-stigmatization.

There isn't just one approach; there are many paths which should be individually tailored. The biopsychosocial model of illness and health offers various perspectives in this regard. Nevertheless, global research into the effectiveness of sociotherapy needs to be developed and intensified. This issue of the *Journal for Sociotherapy*, 1/26, on mental health in sociotherapy, allows the readers to gather and focus current perspectives on these topics.

prof. Dr. Sabine Bährer-Kohler
WFMH President
(editor)

Reference

WORLD HEALTH ORGANIZATION, 2025. *Mental Health Gap Action Programme (mhGAP) guideline for mental, neurological and substance use disorders: executive summary* [online]. [cit. 2026-02-17]. Dostupné z: <https://www.who.int/publications/i/item/B09329>

HRANICE PSYCHICKEJ ODOLNOSTI: VÝSKYT VYHORENIA V SPEKTRE POMÁHAJÚCICH PROFESIÍ

The limits of psychological resilience: The incidence of burnout across the spectrum of helping professions

Monika ORLIKOVÁ, Jana LEVICKÁ, Katarína ŠVRČKOVÁ, Dominika LISÁ

ABSTRAKT

Teoretické východiská: Pomáhajúce profesie čelia vysokej emočnej záťaži s rizikom rozvoja syndrómu vyhorenia. Cieľom štúdie bolo zistiť, či tento syndróm rozdielne zasahuje vybrané profesie na Slovensku. Metodológia: Výskum mal kvantitatívny dizajn so vzorkou 98 respondentov zo 7 profesií (sociálni pracovníci, pedagógovia, hasiči, záchranári, zdravotníci, policajti, príslušníci ZVJS). Dáta boli zbierané online pomocou dotazníka *Maslach Burnout Inventory* (MBI). Na analýzu sa použil *Friedmanov test* a *Spearmanov korelačný koeficient*. Hlavné výsledky: Kritický stav ohrozenia vyhorením sa potvrdil u všetkých profesií. Najvyššie emocionálne vyčerpanie vykazovali sociálni pracovníci a pedagógovia (skóre 30,0). Vysoká miera depersonalizácie (nad 13 bodov) sa prejavila plošne, s maximom u policajtov (17,2). Najnižšie osobné uspokojenie z pracovných výsledkov mali príslušníci ZVJS (30,4) a hasiči (30,6). Záchranári ako jediní prekročili hranicu akútneho vyhorenia s BQ = 4,02. Nepreukázal sa štatisticky významný vzťah medzi syndrómom vyhorenia a vekom ani dĺžkou praxe respondentov. Výsledky naznačujú akútnu potrebu systémovej prevencie na pracoviskách.

Kľúčové slová: Syndróm vyhorenia. Pomáhajúce profesie. Emocionálne vyčerpanie. Depersonalizácia.

ABSTRACT

Theoretical background: Helping professions face high emotional demands with a risk of developing burnout syndrome. This study aims to determine whether burnout differentially affects selected professions in Slovakia. Methodology: The research utilized a quantitative design with a sample of 98 respondents across 7 professions (social workers, educators, firefighters, paramedics, healthcare workers, police officers, and prison guards). Data were collected online using the *Maslach Burnout Inventory* (MBI) questionnaire. Analysis was performed using the *Friedman test* and *Spearman's correlation coefficient*. Main results: A critical state of burnout risk was confirmed across all professions. The highest emotional exhaustion was found equally in social workers and educators (score 30.0). High depersonalization (above 13 points) appeared universally, peaking among police officers (17.2). The most significant reduction in personal accomplishment was recorded in prison guards (30.4) and firefighters (30.6). Paramedics were the only group to exceed the acute burnout threshold with a BQ of 4.02. Analysis showed no statistically significant relationship between burnout and respondents' age or length of practice. The results highlight an urgent need for systemic workplace prevention.

Key words: Burnout syndrome. Helping professions. Emotional exhaustion. Depersonalization.

Úvod

Spoločným znakom tzv. pomáhajúcich profesií je, že ich reprezentanti sa každodenne ocitajú v rôzne náročných interakciách so svojimi klientami. Ich profesionálne konanie je zamerané na podporu rastu klientov, ako aj na riešenie ich fyzickej, psychickej, emocionálnej alebo spirituálnej pohody. Medzi pomáhajúce profesie zaradujeme lekárov, sestry, záchranárov a ďalších pracovníkov z oblasti zdravotníctva, sociálnych pracovníkov, učiteľov, hasičov, policajtov, vojakov a duchovných. Tieto a ďalšie profesie sú dôležité pre blahobyt komunity (Csima et al. 2024), keďže súčasťou ich profesionálneho výkonu je zvládanie náročných životných situácií. Ich práca si vyžaduje, popri odborných vedomostiach, aj vysokú emocionálnu inteligenciu a odolnosť voči stresu a stresovým situáciám. V súvislosti s výkonom pomáhajúcich profesií sa môžeme stretnúť s viacerými oceňujúcimi charakteristikami, ale tiež s otázkou podhodnotenia ich práce, s nedostatkom zamestnancov na pracovisku, v niektorých prípadoch s fluktuáciou a nezriedka s problematikou výskytu burn-out syndrómu, čiže syndrómu vyhorenia.

1 Teoretické východiská

Problematika syndrómu vyhorenia sa začala v odbornej literatúre s väčšou razanciou objavovať približne od 60. rokov minulého storočia, kedy sa predovšetkým psychológovia, ale aj lekári začali výskumne venovať nečakaným stavom únavy, či strate záujmu o profesijný a súkromný život.

S pomenovaním tohto komplexného javu prišiel začiatkom 70. rokov minulého storočia Herbert Freudenbergera (1974), ktorý ako prvý zaviedol pre tento stav oficiálny termín burnout syndrome (syndróm vyhorenia). Freudenberger ho opísal ako stav duševného a fyzického vyčerpania, ktorý je spôsobený profesionálnym životom. Za veľký prínos do problematiky vyhorenia je možné označiť prácu sociálnej psychologičky Christina Maslach (1976) a jej kolegov, ktorí vyhorenie charakterizovali ako stav pozostávajúci z

troch kvalitatívnych dimenzií. Tieto dimenzie zahŕňajú emocionálne vyčerpanie sprevádzané extrémnou únavou, cynizmus spojený s odosobnením (depersonalizáciou) a pokles pracovného výkonu spolu so stratou pocitu zmysluplnosti.

Depersonalizáciu charakterizujú ako negatívny, necitlivý a chladný prístup k práci, klientom alebo kolegom. Tento emočný odstup je možné vysvetliť ako obranný mechanizmus pred ďalším vyčerpaním (Maslach et al. 2001; Maslach a Jackson 1981). Maslach s kolegami definovali syndróm vyhorenia ako špecifickú formu stresu a emocionálnu únavu. Tento stav vzniká v dôsledku frustrácii, pocitmi vyčerpania, kedy očakávania jednotlivca

v oblasti vzťahov, kariéry či životného štýlu nenapĺňajú očakávané výsledky (Maslach 1976; Maslach et al. 2001; Maslach a Jackson 1981). Maslach a kolegovia štandardizovali dotazník na meranie syndrómu vyhorenia známy ako MBI. Definovaním syndrómu vyhorenia sa inicioval výskum zameraný na jeho hlbšie pochopenie, ako aj na identifikáciu vzniku jeho príčin a následkov, ktoré vyhorenie spôsobuje (Schaufeli a Buunk 2003; Shirom 2005; O'Coonor, Neff a Pitman 2018). Odborníci poukazujú na to, že syndróm vyhorenia sa prejavuje fyzickým, psychickým a citovým vyčerpaním (Minirth 2011; Silva et al. 2009), pričom jednotlivé roviny vyčerpania sa navzájom podmieňujú a prehlbujú. Za uplynulé polstoročie prispeli k teoretickému objasneniu syndrómu vyhorenia viacerí autori z rôznych vedných disciplín, čo spôsobilo, že nedospeli k jednotnej definícii (Rusch 2004; Poschkamp 2013). Jednotlivé definície odrážajú nielen vedný odbor autorov, ale aj ciele, ktoré v svojej práci sledujú. Sú autori, ktorí sa podobne ako Freudenberger (1974; 1975) zameriavajú na sprievodné aspekty vyhorenia ako je zvýšený pocit únavy a vyčerpania (Kallwasová 2007; Silva et al. 2009; Klimeková 2007), zvýšená miera stresu a frustrácie (Rush 2003; Brown 2020), celková psychická únava (Shanafelt 2015; Amiard et al. 2023). Kakiashvili et al. (2013) konštatovali, že pre syndróm vyhorenia je typická demoralizácia,

únava a zvýšená podráždenosť, čím v podstate nadviazali na koncept vyčerpania, ktorý predstavili Maslach a jej kolegovia (Maslach 1976; Maslach et al. 2001; Maslach a Jackson 1981; Maslach a Goldberg 1998). Ďalší autori sa orientovali na identifikovanie rôznych zložiek syndrómu vyhorenia. Postupne sa objavilo rozšírenie modelu aj o fyzické aspekty. Dnes je všeobecne akceptované, že trojrozmerný syndróm vyhorenia obsahuje psychické, fyzické a emocionálne vyčerpanie (Kebza a Šolcová 2003; Pines et al. 1994). Pôvodný Maslachovej trojdimenzionálny model, na ktorý dnes nadväzuje prevažná väčšina modelov syndrómu vyhorenia, explicitne neuvádzal fyzické vyčerpanie. K rozšíreniu teoretického konceptu o fyzické vyčerpanie prišlo aj vďaka výskumom zameraným na prítomnosť syndrómu vyhorenia medzi hasičmi a ďalšími profesiami, ktorých práca je charakteristická, okrem vysokej miery psychickej záťaže, aj nárokmi na zvládnutie fyzickej stránky práce. Rozšírený koncept, ktorý opisuje syndróm vyhorenia ako proces narastajúceho vyčerpania, je sprevádzaný znižovaním duševnej a fyzickej výkonnosti, spôsobený chronickými stresormi v kontexte výkonu vo všeobecnosti, ktoré sú postupne vnímané ako nezvládnuteľné (Ballweg et al. 2013).

Časť autorov fokusuje svoju pozornosť na procesuálnu stránku syndrómu vyhorenia. Medzi prvých autorov, ktorí popísali procesuálnu stránku syndrómu vyhorenia patrili už spomínaný Freudenberg (1974, 1975), podľa ktorého sa syndróm vyhorenia vyvíja postupne. Celý proces prebieha v štyroch hlavných etapách, z ktorých každá obsahuje tri fázy, preto dostal tento model aj pomenovanie 12 fázový Freudenbergerov model. I. etapa: Nadšenie a zápal (fáza 1: nútenie dokázať svoju hodnotu, fáza 2: usilovnejšia práca, fáza 3: zanedbávanie osobných potrieb), II. etapa: Vytesnenie a ignorovanie problémov (fáza 4: vytesnenie konfliktov, fáza 5: zmena hodnôt, fáza 6: popieranie problémov), III. etapa: Vnútrotná stagnácia (fáza 7: sociálna izolácia, fáza 8: depersonalizácia, fáza 9: zmeny v správaní), IV. Etapa: Akútne vyhorenie (fáza 10: vnútrotná prázdnota, fáza 11: depresia, fáza

12: úplné vyhorenie). Edelwich a Brodsky (1980) vypracovali model, ktorý má štyri fázy: fázu nadšenia, stagnácie, frustrácie a napokon fázu apatie. V praxi sa najčastejšie používa 5 fázový model autorov Veninga a Spradleyho (1981). Podľa tohto modelu vývoj syndrómu vyhorenia prebieha v nasledovných fázach: fáza medových týždňov, nástup stresu, chronický stres, vyhorenie, habituálne vyhorenie. Ďalší autori upriamili svoju pozornosť na možné súvislosti vyhorenia s osobnostnou štruktúrou jednotlivca (Kallwass 2007; Kohoutek 2008; Morovicsová 2016; Klimeková 2007). Na tejto báze bolo vyvinutých viacero modelov, z ktorých najznámejší je Fisherov (1993) integračný model etiologických faktorov súvisiacich s osobnosťou a prostredím. Siegrist (1996) vypracoval model, v ktorom vysvetľuje vznik syndrómu vyhorenia ako dôsledok nerovnováhy medzi vynaloženým pracovným úsilím a odmenou, alebo konkrétnejšie ako nesúlad medzi vysokou pracovnou záťažou a nízkou kontrolou nad dlhodobými odmenami a ocenením.

V kontexte sociálnej práce sa nám ako mimoriadne zaujímavý javí **model organizačnej nespravodlivosti**, ktorého autorom je Grenberg (1987). Ide o štvorzložkový model, do ktorého **patrí distributívna, procedurálna, interpersonálna a informačná spravodlivosť**.

Pôvodne psychosociálny problém viazaný na pracovné prostredie bol napokon v roku 2019 uznaný ako ochorenie a zaradený v Medzinárodnej klasifikácii chorôb (ďalej len MKCH) pod kód Z73.0, pričom WHO uznalo syndróm vyhorenia ako chorobu z povolania. Dôvodom pre toto rozhodnutie bolo, že sa výskumne potvrdilo, že existuje viacero chronických ochorení, ktoré súvisia so stresom. Patria sem napr.: migréna, hypertenzia, syndróm dráždivého čreva, chronická únava, neurasténia a pod. (Ahola et al. 2005; Ballweg et al. 2013; Kakiashvili et al. 2013).

2 Metodológia a metodika

Napriek rozsiahlej odbornej literatúre založenej na výsledkoch výskumov zameraných na rôzne aspekty syndrómu

vyhorenia, sa len ojedinele stretneme s komparatívne ladeným výskumom, ktorého cieľom by bolo porovnať, ako sa manifestuje vyhorenie u rôznych profesií. Tento fakt nebráni tomu, aby sa v publikovaných prácach opakovane vyskytovali tvrdenia o tom, že syndrómom vyhorenia sú najviac ohrození napr. lekári, alebo učitelia, či opatrovatelia a pod.

2.1 Cieľ

Cieľom nášho výskumu bolo zistiť, či syndróm vyhorenia rozdielne zasahuje vybrané pomáhajúce profesie.

Cieľ výskumu sme operacionalizovali prostredníctvom nasledovných výskumných otázok.

- 1) Ktorá z vybraných profesií je najviac zasiahnutá emocionálnym vyčerpaním?
- 2) Ako sa manifestuje depersonalizácia v rámci vybraných profesií?
- 3) U ktorej zo sledovaných profesií sa prejavilo najvýraznejšie zníženie pracovného výkonu?

Výskum bol realizovaný v kvantitatívnom dizajne. Na zber dát bol použitý *Maslach Burnout Inventory* (ďalej len MBI) dotazník. Ide o štandardizovaný dotazník, ktorý vyvinuli v roku 1981 Christina Maslach a Susane E. Jackson. O päť rokov neskôr bol dotazník upravený v spolupráci s Michaelom P. Leiterom. MBI dotazník meria tri samostatné subškály emocionálne vyčerpanie, depersonalizáciu a osobné uspokojenie výkon (Maslach a Jackson 1981). MBI dotazník má 22 položiek, ktoré sú prezentované vo forme vyjadrení o osobných pocitoch alebo postojoch. Respondent sa k nim vyjadruje na 7 stupňovej škále podľa frekvencie, v ktorej zažíva dané pocity, od 0 (nikdy) po 6 (denne).

MBI sa nevyhodnocuje ako jeden celok, ale vyhorenie sa meria osobitne v každej subškále. Pre jednotlivé subškály sú stanovené hodnoty, na základe ktorých je možné stanoviť mieru ohrozenia.

Prvá subškála sleduje mieru emocionálneho vyčerpania. Subškála obsahuje celkovo

9 tvrdení a sleduje pocit preťaženia a vyčerpania vlastnej emocionálnej kapacity. Pri tejto dimenzii vyššia nameraná hodnota znamená aj vyššiu mieru emocionálneho vyhorenia. Vysoká miera emocionálneho vyhorenia je identifikovaná pri nameranom skóre 27 a viac. Druhou subškálou sa zisťuje miera depersonalizácie, tvorí ju 8 položiek a skúma neosobný a odťažitý prístup k ľuďom či klientom. Podobne ako pri prvej subškále, aj tu vyššia nameraná hodnota znamená vyššiu mieru depersonalizácie. Vysoká miera depersonalizácia začína pri hodnote 13 a viac. Tretia subškála osobné uspokojenie (z práce) meria spokojnosť s vlastným pracovným výkonom, pozostáva z 5 položiek a hodnotí pocity kompetencie a úspešnosti v práci. V tejto subškále sa miera ohrozenia viaže na nízke skóre, čo znamená, že syndróm vyhorenia indikuje nízka miera spokojnosti s osobnými úspechmi, t.j. hodnota od 0 do 31 bodov (Maslach a Jackson 1981).

Mieru ohrozenia syndrómom vyhorenia určuje skóre BQ, kde nízke skóre (BQ nižšie ako 2) signalizuje nízku mieru vyhorenia. Za uspokojivé je možné označiť ak sa BQ pohybuje medzi 2,0-3,0. Po prekročení tohto skóre sa identifikuje kritický stav označovaný ako hraničné vyhorenie, čomu zodpovedá BQ 3,0 – 4,0. Pri skóre BQ 4,0- 5,0 hovoríme o prítomnosti syndrómu vyhorenia.

Pre analýzu získaných dát bol použitý Friedmanov test. Je to neparametrický štatistický test, ktorý sa používa na porovnanie troch alebo viacerých závislých skupín dát (Rubin a Babbie, 2016; Hendl 2016). Použitý bol aj Spearmanov korelačný koeficient.

2.2 Výskumný súbor

Výskumný súbor bol zostavený spôsobom self-selection (Babbie 2025), keďže použitý dotazník bol distribuovaný prostredníctvom platformy Survio. Dotazník bol na platforme prístupný 3 mesiace, počas ktorých sme opakovane oslovovali vybrané organizácie so žiadosťou, aby sa do zberu dát zapojili ich zamestnanci. Dlhšie časové obdobie na zber dát bolo potrebné aj z dôvodov, aby boli v súbore rovnako početne zastúpené

jednotlivé profesie. Výskumný súbor tvorilo 98 respondentov z radov sociálnych pracovníkov, pedagógov, hasičov, záchranárov, zdravotníckych pracovníkov, príslušníkov policajného zboru SR a členov Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len ZVJS). Výskumný súbor bol zložený z 36 žien a 62 mužov. U respondentov prevažovalo vysokoškolské vzdelanie, ktoré deklarovalo 77 respondentov. Len 21 respondentov uviedlo, že najvyššie ukončené vzdelanie má stredoškolské. Priemerná dĺžka odbornej praxe bola 16, 2 rokov. Každá zo siedmich profesií bola v súbore zastúpená 14 respondentmi.

3 Výsledky práce

Naše výskumné zistenia sú prezentované vo väzbe na jednotlivé dimenzie MBI, pričom je dodržané aj poradie sledovaných subškál. Celkové namerané skóre pre jednotlivé profesie sú zachytené v **Tab. č. 1** v poradí emocionálne vyčerpanie (EE), depersonalizácia (DP), osobné uspokojenie (PA). Zistenia sme doplnili o hodnoty BQ, čiže o mieru celkového ohrozenia syndrómom vyhorenia.

Ako vidno z údajov v **Tab. č. 1**, najvyššia miera emocionálneho vyčerpania bola zhodne nameraná u sociálnych pracovníkov a pedagógov, kde hodnota dosiahla skóre 30,0. Tieto dve profesie prekročili hranicu 27 bodov, ktorá signalizuje vysokú mieru emocionálneho vyčerpania. Konštatujeme však, že v sledovanom súbore bolo identifikovaná vysoká miera emocionálneho vyčerpania u všetkých profesií, okrem hasičov. Respondenti, ktorí pracujú ako hasiči, skórovali na hodnote 23,4, čo predstavuje strednú mieru emocionálneho vyčerpania.

Tab. č. 1: Celkovo namerané skóre pre jednotlivé profesie

Profesia	EE	DP	PA	BQ
Hasič	23,4	13,6	30,6	3,59
Pedagogický zamestnanec	30,0	14,8	35,2	3,80
Príslušník policajného zboru	29,5	17,2	37,6	3,99

Sociálny pracovník	30,0	14,8	35,2	3,78
Záchranár	29,7	17,1	38,4	4,02
Zdravotnícky pracovník	29,7	15,5	36,1	3,96
Príslušník Zboru väzenskej a justičnej stráže (ZVJS)	29,1	14,4	30,4	3,63

Zdroj: vlastné spracovanie

Interpretácia výsledkov spojených s mierou depersonalizácie zistenej u našich respondentov je veľmi jednoduchá: napriek určitým rozdielom pri všetkých 7 profesiách bola prekročená hranica 13 bodov, čo signalizuje vysokú mieru depersonalizácie u všetkých nami sledovaných profesií. V tabuľke sú zachytené interprofesionálne rozdiely, pričom najnižšie skóre bolo znova namerané u hasičov (len 13,6 bodu) a najvyššie u členov policajného zboru (17,2 bodu). Podobné skóre bolo zistené aj u záchranárov (17,1 bodu).

V subškále osobné uspokojenie bola prítomnosť syndrómu vyhorenia identifikovaná pri dvoch profesiách, a to u hasičov (30,6 bodu) a u príslušníkov ZVJS (30,4 bodu). Pri zvyšných 5 profesiách bola zistená stredná úroveň ohrozenia syndrómom vyhorenia v nadväznosti na vnímanie vlastnej pracovnej úspešnosti. Respondenti zo žiadnej profesie nedosiahli 39 a viac bodov, čo by znamenalo vysokú spokojnosť s vlastnými dosahovanými pracovnými úspechmi a zároveň nízku úroveň výskytu syndrómu vyhorenia.

Najvyššiu spokojnosť s dosahovanými osobnými pracovnými úspechmi sme identifikovali vo vzorke záchranárov (38, 4 bodu). Toto zistenie je zaujímavé v kontexte celkového BQ, (ohrozenie syndrómom vyhorenia), kde záchranári ako jediní presiahli 4 body (4,02) a teda možno už konštatovať prítomnosť syndrómu vyhorenia v tejto vzorke respondentov.

Výsledky všetkých ostatných šiestich profesií však ukazujú na kritický stav ohrozenia respondentov syndrómom vyhorenia (hodnoty BQ vyššie ako 3,0).

Vzhľadom k nízkym rozdielom medzi jednotlivými profesiami sme s použitím Spearmanovho korelačného koeficientu (Hendl 2016) zisťovali, či existujú štatisticky významné rozdiely medzi dĺžkou praxe, vekom a dimenziami MBI a celkovým vyčerpaním BQ. V **Tab. č. 2** uvádzame namerané hodnoty, ktoré popisujú vzťah medzi dĺžkou praxe a jednotlivými dimenziami dotazníka MBI.

Tab. č. 2: Korelácia medzi dimenziami syndrómu vyhorenia a dĺžkou praxe

Sub-škála	korelačný koeficient	signifikácia (2-stranná)
EE	,146	,151
DP	-,041	,686
PA	-,094	,355
BQ	-,023	,824

Zdroj: vlastné spracovanie

Namerané hodnoty neboli štatisticky významné. Konštatujeme preto, že v sledovanom súbore sa dĺžka praxe nepreukázala ako dôležitý ukazovateľ syndrómu vyhorenia.

Druhou sledovanou oblasťou bol vzťah medzi vekom respondentov a dimenziami MBI, ako aj celkovým vyčerpaním BQ. Zistenia uvádzame v **Tab. č. 3**.

Tab. č. 3: Korelácia medzi dimenziami syndrómu vyhorenia a vekom

Sub-škála	korelačný koeficient	signifikácia (2-stranná)
EE	,124	,224
DP	-,104	,307
PA	-,070	,492
BQ	-,074	,467

Zdroj: vlastné spracovanie

Hodnoty korelácie jednotlivých subškál dotazníka MBI a vekom respondentov sa nepreukázali ako štatisticky významné. Nepotvrdil sa teda ani vzťah medzi hodnotami syndrómu vyhorenia a vekom respondentov.

4 Diskusia

Cieľom nášho výskumu bolo primárne zistiť, či existujú rozdiely v miere manifestácie syndrómu vyhorenia medzi vybranými

pomáhajúcimi profesiami. Z našich výsledkov je zrejmé, že u respondentov všetkých siedmich vybraných profesií bola identifikovaná minimálne stredná miera syndrómu vyhorenia aspoň na dvoch subškálach. Tieto naše zistenia korelujú s tvrdením Jankovského (2003), podľa ktorého zamestnanci v pomáhajúcich profesiách sú ohrození syndrómom vyhorenia vo všetkých troch subškálach. Jankovský tvrdí, že takýto stav môže byť príčinou vzniku syndrómu vyhorenia. K podobným záverom dospeli vo svojom výskume aj Gajdošová a Lovašová (2015), ktoré u respondentov zistili vyhorenie vo všetkých troch sledovaných oblastiach. Ako autorky konštatovali, išlo o miernu úroveň syndrómu vyhorenia. V našej výskumnej vzorke bola v dvoch subškálach identifikovaná stredná až vysoká miera syndrómu vyhorenia. Konštatujeme, že tento rozdiel môže byť zapríčinený dvomi faktami. Prvým môže byť časový odstup v realizácii výskumu. Na význam času v kontexte syndrómu vyhorenia upozornili Anđel et al. (2011), podľa ktorých sa dnešné pracoviská vyznačujú rýchlym pracovným tempom, zvýšenou závislosťou od koordinácie pri plnení pracovných úloh, množstvom zmien, ktoré vyvolávajú neistotu pri pracovných výkonoch a v neposlednom rade aj stupňujúcimi sa očakávaniami na sebarealizáciu vo svojom povolání. Anđel et al. (2011) konštatujú, že tento trend má tendenciu ovplyvniť nástup syndrómu vyhorenia vo všetkých troch subškálach. Druhým dôvodom pre rozdielne identifikovanú mieru vyhorenia môže byť spôsob tvorby výskumnej vzorky. Ako sme konštatovali, naša vzorka bola formovaná prostredníctvom samovýberu (*self-selection*). Slabou stránkou takejto vzorky je fakt, že výsledky výskumu by sa nemali generalizovať, keďže je predpoklad, že výskumná vzorka nebude presne odrážať základný súbor. Napriek tomuto riziku je možné získať zaujímavé výsledky, ktoré majú potenciál naštartovať ďalší výskum (Rubin a Babbie 2016). Oproti zisteniam Dimunovej a Nagyovej (2012), ktoré zistili, že dĺžka praxe môže byť jedným z faktorov ovplyvňujúcich vznik syndrómu vyhorenia, sa tento predpoklad v našom vý-

skume nepotvrdil.. Ako konštatovali Dimunová a Nagyová, syndróm vyhorenia sa najviac prejavoval u sestier, ktoré boli v praxi 1-3 roky a tiež u sestier po piatom roku praxe. Priemerná dĺžka praxe našich respondentov bola 16,2 roka. Môžeme teda predpokladať, že naši respondenti úspešne zvládli spomínané dve kritické obdobia a preto dĺžka praxe sa v našom prípade nepotvrdila ako štatisticky významná.

Tiež je možné predpokladať, že v súlade so zisteniami Huang et al. (2003), zamestnanci, u ktorých sa syndróm vyhorenia už rozvinul, svoju profesiu medzičasom opustili. Ďalším vysvetlením môže byť samotný spôsob tvorby výskumnej vzorky, keďže zamestnanci trpiaci syndrómom vyhorenia zvyčajne nie sú motivovaní zapájať sa do dotazníkových výskumov.

Viacerí autori poukazujú na skutočnosť, že najvýznamnejšou zložkou pre vznik a rozvoj syndrómu vyhorenia je emocionálna zložka. Na túto skutočnosť poukazujú aj Chaves-Montero et al. (2025), podľa ktorých je práve emocionálne vyčerpanie ústrednou zložkou syndrómu vyhorenia. Tieto tvrdenia sa neopierajú len o vlastné výskumy, ale tiež o to, že v rôznych výskumoch bola identifikovaná stredná až vysoká miera výskytu vyhorenia práve v subškále emocionálneho vyčerpania. S takýmto zistením prišli aj Gajdošová a Lovašová (2015), podľa ktorých práve sociálne pracovníčky a pracovníci vykazujú vysoký stupeň vyhorenia najmä v oblasti emocionálneho vyčerpania. Tieto autorky poukázali na to, že sociálni pracovníci a pedagógovia, ktorí tvorili ich výskumnú vzorku, vykazovali popri vysokom stupni emocionálneho vyčerpania aj vysokú mieru depersonalizácie. Aj respondenti v našom výskume zhodne vykazovali prítomnosť vyhorenia práve v týchto dvoch subškálach.

Syndróm vyhorenia je systémovým javom, v ktorom prichádza k prepojeniu a vzájomnému ovplyvňovaniu jednotlivých zložiek tohto javu. Vzhľadom na skutočnosť, že pri pomáhajúcich profesiách prichádza k priamemu a intenzívnemu kontaktu s ľuďmi, ktorým profesionáli poskytujú svoje služby, je významné reflektovať skutočnosť,

že na subškále depersonalizácie sa nachádzajú také položky ako napr. *Od tej doby, čo vykonávam svoju profesiu, stal/a som sa menej citlivý k ľuďom* (položka 10), *alebo Už ma dnes veľmi nezaujíma, čo sa deje s mojimi klientmi* (položka 15). Ak sa respondenti do významnej miery stotožnia s týmito a podobnými tvrdeniami, potom môžeme oprávnenne očakávať, že sa zníži kvalita ich profesionálneho výkonu, čo u všetkých profesií môže viesť k poškodeniu klienta. Tieto predpoklady korešpondujú so zisteniami, že následkom syndrómu vyhorenia môže u zamestnancov prísť k využívaniu maladaptívnych stratégií zvládania, ktoré majú potenciál prispievať k vzniku a rozvoju úzkostných porúch až depresívnych symptómov (Maddock 2024). Maddock v tejto súvislosti hovorí o špirále strát, z ktorej jednotliviec nevie vyviaznúť bez profesionálnej pomoci. V tomto kontexte upozorňujeme, že Samusevica a Striguna (2023) zistili, že sociálni pracovníci nechcú so svojimi nadriadenými rozprávať o svojich problémoch s vyhorením. Podľa nich, až 47% sociálnych pracovníkov nechce, aby zamestnávateľia vedeli o príznakoch syndrómu vyhorenia, ktoré u seba identifikovali, pretože sa obávajú odsúdenia a ukončenia pracovného pomeru. Z tohto dôvodu tiež majú obavy vyhľadať psychiatra, aby s ním svoj problém riešili. Možno predpokladať, že s podobnými obavami sa môžeme stretnúť aj v domácom prostredí, preto by bolo vhodné, zamerať ďalší výskum aj na vzťah syndrómu vyhorenia a zdravia.

Náš výskum nebol primárne zameraný na zisťovanie vplyvu syndrómu vyhorenia na duševné a fyzické zdravie, ako tomu bolo vo výskumoch, ktoré realizovali Maddock (2024), Andel et al. (2011); Ahola et al. (2005); Ballweg et al. (2013); Kakiashvili et al. (2013). Napriek tomu pokladáme za dôležité upozorniť aj na tieto následky syndrómu vyhorenia, pretože zlý zdravotný stav zamestnancov si vyžaduje rôzne dlhú liečbu. Choroba, ktorou je aj syndróm vyhorenia, spôsobuje absenciu personálu v pracovnom procese. Tento stav následne zvyšuje tlak na zostávajúcich kolegov, čo vedie k ich preťaženiu, ktoré patrí medzi kľúčové faktory vzniku syndrómu vyhorenia.

5 Limity štúdie

Medzi identifikované limity štúdie môžeme zaradiť spôsob tvorby vzorky. Výskumná vzorka bola tvorená prostredníctvom techniky *self-selection*, teda samovýberu. Ako upozorňujú Rubin a Babbie (2016) samovýber oslovuje práve jedincov s vyššou motiváciou, aby sa zapojili do výskumu. Takto vytvorená vzorka nedostatočne odráža základný súbor. Ďalším limitom je, že zberom dát v online priestore sme nedokázali zabezpečiť, aby respondenti pochádzali z rôznych oblastí Slovenska. Pre Slovensko je totiž charakteristické, že sa v ňom nachádzajú rôzne ekonomicko-sociálne nerovnosti, ktoré môžu byť príčinou iného reflektovania vlastnej práce a pracovného zaťaženia.

Ďalšie obmedzenia vo vzťahu k našim výsledkom môžu byť spôsobené veľkosťou vzorky a prevahou mužských respondentov. Napriek tomu, že sme v našom výskume nenesledovali pohlavie ako významnú premennú pre vznik syndrómu vyhorenia, výsledky by sa v rovnomernejšie zastúpenom súbore mohli líšiť.

6 Odporúčania pre teóriu a prax

Na základe získaných výsledkov sme sformulovali odporúčania pre prax, ktoré môžu prispieť k eliminácii syndrómu vyhorenia u zamestnancov v pomáhajúcich profesiách. Tieto návrhy majú univerzálny charakter a sú uplatniteľné naprieč celým spektrom daných profesií.

- *Prevenčia vzniku syndrómu vyhorenia.* Predchádzanie vyhoreniu predstavuje kľúčový faktor v každej oblasti, kde sa pracovníci primárne orientujú na pomoc iným ľuďom. Napriek tomu, že syndróm vyhorenia nepredstavuje na poli pomáhajúcich profesií novú tému, preventívne aktivity v tejto oblasti sú stále nepostačujúce.
- Väčší priestor venovať podpore neformálnych vzťahov prostredníctvom *realizácie spoločenských podujatí pre zamestnancov a ich rodinných príslušníkov.* Tieto aktivity vytvárajú priestor na otvorenú diskusiu o problémoch v pracovnom prostredí. Príkladom môžu byť

spoločné posedenia v prírode, športové turnaje či turistické podujatia.

- Vytvárať *programy starostlivosti o duševné zdravie* na pracovisku, ktoré môžu byť ponúkané ako zamestnanecké benefity. Ich samotná existencia je znakom starostlivosti zamestnávateľa a poukazuje na záujem riešiť túto tému.

Zoznam bibliografických odkazov

- AHOLA, Kirsi, Teija HONKONEN, Erkki ISOMETSÄ, Raija KALIMO, Eija NYKYRI, Arpo AROMAA a Jouko LÖNNQVIST, 2005. The relationship between job-related burnout and depressive disorders-results from the Finnish Health 2000 Study. In: *Journal of Affective Disorders*. Roč. 88, č. 1, s. 55-62. ISSN 0165-0327. doi: 10.1016/j.jad.2005.06.004
- AMIARD, Valérie, Frédéric TELLIEZ, Florine PAMART a Jean-Pierre LIBERT, 2022. Health, Occupational Stress, and Psychosocial Risk Factors in Night Shift Psychiatric Nurses: The Influence of an Unscheduled Night-Time Nap. In: *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Roč. 20, č. 1, čl. 158. ISSN 1660-4601.
- ANDEL, Ross et al., 2011. Indicators of Job Strain at Midlife and Cognitive Functioning in Advanced Old Age. In: *The Journals of Gerontology: Series B*. Roč. 66B, č. 3, s. 287-291. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbq105>
- BALLWEG, Tobias, Christian SEEHER, Armita TSCHITSAZ, René BRIDLER a Katja CATTAPAN, 2013. Sym-Balance: Ein theoriebasiertes, integratives Therapiekonzept zur Behandlung von Burnout. In: *Swiss Archives of Neurology and Psychiatry*. Vol. 164, no. 5, s. 170-177. <https://doi.org/10.4414/sanp.2013.00170>
- BROWN, Mary-Ellen, 2020. Hazards of Our Helping Profession: A Practical Self-Care Model for Community Practice. In: *Social Work*. Roč. 65, č. 1, s. 38-44. doi: 10.1093/sw/swz047
- BURISCH, Mathias. 2014. *Das Burnout-Syndrom. Theorie der inneren Erschöpfung*

- Zahlreiche Fallbeispiele - Hilfen zur Selbsthilfe*. Berlin, Heidelberg: Springer. e-book ISBN: 978-3-642-36255-2.
- CSIMA, Melinda, Judit PODRÁČZKY, Szabolcs CSEH, Dávid SIPOS, Sára GARAI a Judit FINÁNCZ, 2024. Downside of Helping Professions: A Comparative Study of Health Indicators and Health Behaviour among Nurses and Early Childhood Educators. In: *Healthcare (Basel)*. Roč. 12, č. 8, čl. 863. doi: 10.3390/healthcare12080863
- DE SILVA, Vijitha, CG HEWAGE a Pushpa FONSEKA, 2009. Burnout: an emerging occupational health problem. In: *Galle Medical Journal*. Roč. 14, č. 1, s. 52–55. ISSN 1391-5827. doi: 10.4038/gmj.v14i1.1175.
- DIMUNOVÁ, Lucia a Iveta NAGYOVÁ, 2012. Vzťah medzi syndrómom vyhorenia a dĺžkou praxe u sestier a pôrodných asistentiek na Slovensku. In: *PROFESE online*. Ročník V, č. 1, s. 1-6. ISSN 1803-4330.
- EDELWICH, Jerry a Archie BRODSKY, 1980. *Burnout: Stages of Disillusionment in the Helping Professions*. New York, NY: Human Sciences Press.
- FREUDENBERGER, Herbert J., 1975. The staff burn-out syndrome in alternative institutions. In: *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*. Roč. 12, č. 1, s. 73–82. ISSN 0033-3204.
- FREUDENBERGER, Herbert J., 1974. Staff Burnout. In: *Journal of Social Issues*. Roč. 30, č. 1, s. 159-165. ISSN 1540-4560.
- GAJDOŠOVÁ, Eva a Soňa LOVAŠOVÁ, 2015. Syndróm vyhorenia v pomáhajúcich profesiách. In: *Kvantitatívne a kvalitatívne výskumné stratégie: Zborník príspevkov*. Prešov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 35-46. ISBN 978-80-555-1368-3.
- GOLEMBIEWSKI, Robert T., 1989. A note on Leiter's study: highlighting two models of burnout. In: *Group & Organization Studies*. Roč. 14, č. 1, s. 5-13. ISSN 0364-1082.
- GOLEMBIEWSKI Robert T. a Robert F. MUNZENRIDER, 1988. Phases of burnout. In: *Journal of Managerial Issues*. Roč. 2, č. 2, s. 176-183. ISSN 1045-3695.
- GOLEMBIEWSKI, Robert T., Robert F. MUNZENRIDER a Jerry G. STEVENSON, 1986. *Stress in organizations: Toward a phase model of burnout*. New York: Praeger. ISBN 0030060079.
- GREENBERG, Jerald, 1987. A Taxonomy of Organizational Justice Theories. In: *The Academy of Management Review*. Roč. 12, č. 1, s. 9–22. ISSN 0363-7425.
- HENDL, Jan, 2016. *Přehled statistických metod: Analýza a metaanalýza dat*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1027-6.
- HUANG, Ing-Chung, Chih-Hsun Jason CHUANG a Hao-Chieh LIN, 2003. The role of burnout in the relationship between perceptions of organizational politics and turnover intentions. In: *Public Personnel Management*. Roč. 32, č. 4, s. 519–531. ISSN 0091-0260.
- CHAVES-MONTERO, Alfonso, Pilar BLANCO-MIGUEL a Belén RÍOS-VIZCAÍNO, 2025. Analysis of the Predictors and Consequential Factors of Emotional Exhaustion Among Social Workers: A Systematic Review. In: *Healthcare (Basel)*. Roč. 13, č. 5, s. 1-24. ISSN 2227-9032.
- JANKOVSKÝ, Jiří, 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Nakladatelství Triton. Praha. ISBN 80-7254-329-6
- KALLWASS, Angelika, 2007. *Syndrom vyhorení v práci a osobním životě*. Portál. Praha. ISBN 8073672995.
- KAKIASHVILI, Tamar, Jerzy LESZEK a Krzysztof RUTKOWSKI, 2013. The medical perspective on burnout. In: *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*. Roč. 26, č. 3, s. 401-412. ISSN 1232-1087.
- KEBZA, Vladimír a Iva ŠOLCOVÁ, 2003. *Syndrom vyhorení*. 2. rozš. vyd. Praha: Státní zdravotní ústav. ISBN 80-7071-231-7.
- KLIMEKOVÁ, Anna, 2007. *„Burnout“ alebo Kde sa podel náš životný elán*. Bratislava: Centrum psychologických a sociologických činností. ISBN 978-80-89261-09-3.
- KOHOUTEK, Rudolf, 2008. *Osobnosti typu A, B, C a D a jejich diagnostika* [online]. Dostupné na: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0812/osobnost-typu-c>
- MADDOCK, Alan, 2024. The Relationships between Burnout, Mental Health and

- Well-Being in Social Workers. In: *The British Journal of Social Work*. Roč. 54, č. 2, s. 668–686. ISSN 0045-3102.
- MASLACH, Christina a Susan E. JACKSON, 1981. The measurement of experienced burnout. In: *Journal of Organizational Behavior*. Roč. 2, č. 2, s. 99-113. ISSN1099-1379.
- MASLACH, Christina, Wilmar B. SCHAUFELI a Michael P. LEITER, 2001. Job burnout. In: *Annual Review of Psychology*. Roč. 52, č. 1, s. 397-422. ISSN 0066-4308.
- MASLACH, Christina a Julie GOLDBERG, 1998. Prevention of burnout: New perspectives. In: *Applied and Preventive Psychology*. Roč. 7, č. 1, s. 63-74. ISSN 0962-1849.
doi:10.1016/S0962-1849(98)80022-X
- MINIRTH, Frank et al., 2011. *Jak překonat vyhoření*. ISBN 978-80-7255-252-8.
- O'CONNOR, Karen, Deirdre M. NEFF a Steve PITMAN, 2018. Burnout in mental health professionals: A systematic review and meta-analysis of prevalence and determinants. In: *European Psychiatry*. Roč. 53, s. 74 – 99. ISSN 1778-3585.
- PINES, Ayala M., Bram P. BUUNK, Dirk ENZMANN et al., 1994. Burnout, Uncertainty, and the Desire for Social Comparison. In: *Journal of Applied Social Psychology*. Roč. 24, č. 11, s. 991-1007. ISSN 1559-1816.
- POSCHKAMP, Thomas a Alice TROJANOVÁ, 2013. *Vyhoření: rozpoznání, léčba, prevence*. Brno. ISBN 978-80-266-01562.
- RUBIN, Allen a Earl R. BABBIE, 2016. *Research Methods for Social Work*. 9. vyd. Boston: Cengage Learning. ISBN 978-1305633827.
- RUSCH, Myron D., 2004. *Syndrom vyhoření*. Praha: Návrat domů. ISBN 80-7255-074
- SAMUSEVICA, Alida a Santa STRIGUNA, 2023. Prevention of Burnout Syndrome in Social Workers to Increase Professional Self-Efficacy. In: *Engineering Proceedings*. Roč. 55, č. 1, čl. 13. ISSN 2673-4591. Dostupné z: doi.org
- SHANAFELT, Tait D. et al., 2015. Changes in Burnout and Satisfaction With Work-Life Balance in Physicians and the General US Working Population Between 2011 and 2014. In: *Mayo Clinic Proceedings*. Roč. 90, č. 12, s. 1600-1613. ISSN 0025-6196.
- SHIROM, Arie, 2005. Reflections on the study of burnout. In: *Work & Stress*. Roč. 19, č. 3, s. 263-270. ISSN 0267-8373.
- SCHAUFELI, Wilmar B. a Bram P. BUUNK, 2003. Burnout: an overview of 25 years of research and theorizing. In: *The Handbook of Work and Health Psychology*. 2. vyd. ISBN 9780471892762.
- SIEGRIST, Johannes, 1996. Adverse health effects of high-effort/low-reward conditions. In: *Journal of Occupational Health Psychology*. Roč. 1, č. 1, s. 27-41. ISSN 1076-8998.
- VENINGA, Robert L. a James P. SPRADLEY, 1981. *The Work/Stress Connection: How to Cope with Job Burnout*. Boston: Little, Brown and Company. ISBN 978-0316807470.

Kontaktné údaje

PaedDr. Monika Orliková, PhD.

Ústav sociálnej práce a sociálnej politiky
FSV UCM v Trnave
Email: monika.orlikova@ucm.sk

Mgr. et Mgr. Katarína Švrčková, PhD.

Ústav sociálnej práce a sociálnej politiky
FSV UCM v Trnave
Email: svrckat@gmail.com

Prof. PhDr. Mgr. et Mgr. Jana Levická, PhD.

Ústav sociálnej práce a sociálnej politiky
FSV UCM v Trnave
Email: jana.levicka@ucm.sk

Mgr. Dominika Lisá, PhD.

Ústav sociálnej práce a sociálnej politiky
FSV UCM v Trnave
Email: dominika.lisa@ucm.sk

CURRENT PROFESSIONAL CHALLENGES OF DUBBING TRANSLATORS AND DIALOGUE ADAPTORS IN SLOVAKIA

Aktuálne výzvy profesie dabingového prekladateľa a úpravcu dialógových listín na Slovensku

Kristína SADLOŇOVÁ

ABSTRAKT

Štúdia sa zameriava na špecifiká profesie dabingového prekladateľa a úpravcu dialógových listín v slovenskom kontexte a aktuálne výzvy, ktoré so sebou táto profesia prináša. V teoretickej časti autorka sumarizuje náplň práce a úlohy dabingového prekladateľa a úpravcu dialógových listín a ponúka stručný náhľad do profesie úpravcu dialógových listín na Slovensku v minulosti. Pozornosť kladie aj na jednotlivé typy úprav, referenčné materiály a dabingové štúdiá, pričom ponúka aktuálny zoznam fungujúcich dabingových štúdií na Slovensku. Cieľom štúdie je prostredníctvom pološtruktúrovaného rozhovoru so vzorkou aktívnych profesionálnych dabingových prekladateľov a úpravcov dialógových listín poukázať na aktuálne profesijné výzvy a pracovné podmienky dabingových prekladateľov a úpravcov dialógových listín v slovenskom prostredí.

Kľúčové slová: Dabingový preklad. Úprava dialógov. Dabingové štúdio. Profesijné výzvy.

ABSTRACT

The study focuses on the specifics of the profession of dubbing translator and dialogue adaptor in the Slovak context, as well as the current challenges associated with this profession. In the theoretical part of the study, the author summarises the responsibilities and tasks of a dubbing translator and dialogue adaptor, and offers a brief excursus into the history of the profession of dialogue adaptor in Slovakia. Attention is also devoted to the individual types of dialogue adaptation, reference materials, and dubbing studios, and the author provides a list of active dubbing studios in Slovakia. The aim of the study is to highlight the current professional challenges and working conditions of dubbing translators and dialogue adaptors in the Slovak context through a semi-structured interview with a sample of active professional dubbing translators and dialogue adaptors.

Key words: Dubbing Translation. Dialogue Adaptation. Dubbing Studio. Professional Challenges.

Introduction

The profession of dubbing translator and dialogue adaptor has a long-standing tradition in Slovakia, and although the demand for subtitles is growing with the rise of streaming platforms, the profession continues to play a highly important role in the process of creating Slovak language versions of audiovisual works. This profession is associated with several challenges related to various linguistic, technical, time-related, and production-related factors, and despite its importance, relatively minor attention has been devoted to its current specifics and challenges. The aim of this paper is to provide a theoretical perspective on the specifics and challenges of the profession of dubbing translator and dialogue adaptor in the Slovak context and, through a semi-structured interview with a sample of professionals in the field of dubbing translation and dialogue adaptation, to present their professional experience, responsibilities and working conditions, including their perceptions of current challenges and trends, which serve as a partial sociological insight into the current state and functioning of dubbing practice in Slovakia.

1 Dubbing Translator vs. Dialogue Adaptor

Firstly, it is essential to highlight the differences between the responsibilities and working procedures of a dubbing translator and a dialogue adaptor, which differ significantly. A dubbing translator receives an audiovisual work in the source language and transfers it into the target language in a natural and adequate manner, while using natural linguistic and stylistic devices (Paulínyová 2015b). When translating specific elements, such as wordplay or charactonyms, the translator may provide several alternatives and an explanation of the translation in parentheses (Walló 1987), which distinguishes dubbing translation from other types of translation, where such a procedure is not common practice and is instead considered a sign of the translator's incompetence. The translator usually works with a video file and a dialogue list, but in practice, they also use various reference materials (Zahorák

and Perez 2024) (reference materials are discussed in more detail in the section *Dubbing Translation and Dialogue Adaptation: Types and Reference Materials*). According to Makarian (2005), a dubbing translator uses phonetic transcription for foreign-language expressions, translates text on screen that is not included in the original dialogue list, and preserves the phrasing of the original utterance.

In the English-speaking context, the responsibility of a dubbing translator consists of the natural translation of dialogues. A dubbing translator provides a so-called rough translation that reflects all the characteristics of the source text and culture. They translate elements such as wordplay, idioms, cultural references, and jokes literally and provide explanatory notes for the dialogue adaptor and dubbing director (Chaume 2014). A dubbing translator may also provide a rough translation of songs for music directors or artists, who later create a new version of the song in the target language. The dubbing translator usually works with a video file and a dialogue list, although there may be situations where only the video file is available without a dialogue list. In such cases, excellent knowledge of the source language is essential, as the dubbing translator must listen to the text in the source language and translate it into the target language (ibid.).

A dialogue adaptor, also referred to as a dialogue editor, dialogue writer, or simply an adaptor, works with a translated dialogue list in the target language and adapts it to the characters' speech patterns, gestures, movements, and facial expressions so that the naturalness and authenticity of the lines and dialogue are preserved (Paulínyová 2015b). This means that while a dubbing translator must master both the source and target languages, a dialogue adaptor only needs the knowledge of the target language (Paulínyová 2015a). However, the author of this study does not agree with this view. Although it is true that a dialogue adaptor who does not know the source language and perceives only the dialogue list in the target language is not hypnotised by the original and

can ensure the accuracy, fluency, and naturalness of the speech in the target language, a lack of knowledge of the source language can cause various shifts in meaning or expression, omissions, etc. The responsibility of the dialogue adaptor, however, does not end there. In the translated dialogue list, they also indicate the characters' positions during their lines, i.e., whether they are on-screen (vo) or off-screen (mo) (symbols used in the Slovak dubbing practice), which significantly influences the selection of translation solutions in terms of qualitative consistency—that is, consistency in articulation and lip-synchronisation. Furthermore, the dialogue adaptor provides a list of individual characters according to gender, indicates short or long meaningful pauses, emotions, and tone, which must also be reflected in the final dubbing, as well as other vocal sounds such as laughter, crying, coughing, etc., or changes in the environment or unintelligible background speech (Perez and Hodáková 2021).

In the English-speaking context, a dialogue adaptor is defined as a professional who rewrites dialogues into the most natural form possible, while maintaining consistency in the length of the utterance, consistency in articulation, and lip-synchronisation. A dialogue adaptor does not always master the source language, and therefore, at the expense of achieving synchronisation and naturalness in the text, shifts in meaning may occur (Chaume 2014). The dialogue adaptor also uses symbols to mark pauses during speech, sounds produced by the voice, as well as the characters' positions during speech—(ON) or (O/S) indicates that the character is on screen, and the symbol (OFF) or (V/O) means that the character is off screen, etc. (ibid.). According to Whitman-Linsen (1992) and Chaume (2014), the ideal situation is when both the dubbing translation and dialogue adaptation are carried out by the same individual, and Chaume (2014) adds that an experienced dubbing translator and dialogue adaptor should be able to perform the dialogue adaptation simultaneously with the translation.

Current dubbing practice in *Slovakia* indicates that the dubbing translation and dialogue adaptation are usually performed by the same individual. However, in the past—specifically before the development of advanced technologies, and when DVDs and videotapes did not exist—these tasks were divided between two different professionals. Nowadays, both tasks are performed by one professional primarily for time-saving reasons, as this approach shortens the overall process of creating the Slovak language version of audiovisual works, and the dubbing translator receives payment for both the dubbing translation and dialogue adaptation. In such cases, every dubbing translator and dialogue adaptor has a different working method—some complete the translation and then proceed to the dialogue adaptation, whereas others perform the dialogue adaptation simultaneously with the translation. It should be noted, however, that in such cases the text does not undergo any further revision (Paulínyová 2015a). It is also worth mentioning that, in such cases, the dialogue adaptor must comply with all the specifics and criteria associated with dubbing translation, including the phonetic transcription of titles and names, transcription of numbers, and marking text on screen (Zahorák 2024). However, in practice, situations occur in which the dubbing translation and dialogue adaptation are performed by two different individuals. This may be the case when the dubbing translator is not familiar with the criteria of dialogue adaptation or the dialogue adaptor lacks knowledge of the source language. In such cases, the dialogue adaptor works with three source materials: the original audiovisual work, the original dialogue list, and the translated dialogue list (Paulínyová 2015a). Furthermore, based on the own professional experience of the author of this study in the field of dubbing translation, the author can confirm that this procedure is occasionally used in situations where translation studies students or recent graduates enter the professional practice and perform dubbing translations, which are then further adapted by professional dubbing adaptors.

2 A Brief Excursus into the History of Dialogue Adaptation in Slovakia

Given that this study focuses on the current professional challenges of dubbing translators and dialogue adaptors in Slovakia—a field that is highly dynamic and constantly evolving with the development of new technologies—it is necessary to provide a brief overview of the development of dialogue adaptation in the Slovak context.

Paulínyová (2015a) states that in the past in *Czechoslovakia*, dialogue adaptation was carried out by translators or dramaturgs, and the dialogue adaptation consisted solely of matching the length of individual lines. The profession of dialogue adaptor was created in the 1970s (*ibid.*). However, even in the 1970s and 1980s, there were individuals who both translated and adapted dialogues; nevertheless, as multiple foreign languages were involved, these tasks were usually performed by two individuals (Perez, Brezovská, and Jánošíková 2021). Darina Hlúchová, a Slovak dialogue adaptor, revealed in an interview with Miroslava Brezovská that she started working in the field of dubbing translation in 1976, and at that time, the work of a dialogue adaptor looked completely different, as it solely contained the adaptation of dialogues. Editors would pre-cut the film segments that needed to be translated and adapted, and the dialogue adaptor sat in front of the screen and watched the relevant segments. Once satisfied with the dialogue adaptation, the dialogue adaptor would give a signal to the technician, who would then play the next loop (*ibid.*). If the dubbing translation and dialogue adaptation were performed by two individuals, the dialogue adaptor would adapt the translated text so that “the resulting dialogue met the required standards for quality, synchronisation, stylistics, number of pauses, etc.” (*ibid.*, p. 12). All changes were written down with a pen directly on paper. Thus, the first stage of the process involved translation, the second stage involved dialogue adaptation, and the third stage involved a dramaturgical review of the adapted dialogues (*ibid.*).

If the aforementioned work tasks and responsibilities are compared with current

dubbing practice, several fundamental differences can be observed. In today’s Slovak dubbing practice, as already mentioned, dubbing translation and dialogue adaptation are usually performed by one individual, who works with a dubbing reference (video file), a dialogue list, or other reference materials, using a computer (mostly Microsoft Word or Microsoft Excel documents), and works usually from the comfort of their home, occasionally in dubbing studios. The key roles involved in the process of dubbing translation and dialogue adaptation are the dubbing translator and dialogue adaptor, as well as the dubbing producer or, in some cases, the dubbing dramaturg, who is responsible for selecting and communicating with the dubbing translator and dialogue adaptor (Kompasová 2023).

3 Dubbing Translation and Dialogue Adaptation: Types and Reference Materials

Dubbing translation and dialogue adaptation represent a complex process influenced by a number of factors, including the reference materials provided by the dubbing studio or the client. It is therefore important to describe in more detail the types of adaptations and reference materials used by dubbing translators and dialogue adaptors in the Slovak dubbing practice.

In this paper, the classification of dialogue adaptation according to Paulínyová (2017) is followed. At the linguistic levels, the following types of dialogue adaptation are distinguished:

1. A qualitative adaptation – focused on articulation and lip-synchronisation.
2. A quantitative adaptation – focused on matching the length of sentences.
3. A rhythmic adaptation – focused on the alignment of the rhythm of the lines.

Within the extralinguistic level, mimetic, gestural, and kinetic adaptation are distinguished, which focus on achieving verbal and non-verbal consistency.

As already mentioned, dubbing translators and dialogue adaptors work with various reference materials. These materials serve as a basis for dubbing translation and dialogue adaptation, recording, and audio

post-production; however, this article focuses only on those directly related to the process of dubbing translation and dialogue adaptation. The basic reference materials that a dubbing translator and dialogue adaptor work with include the dubbing reference (video file) and the dialogue list, which serves as textual reference material (Kompasová 2023). However, dubbing translators and dialogue adaptors may also use other reference materials, and their specific types, as well as the ways in which they are used and provided to the dubbing translator and dialogue adaptor, may vary depending on the specific dubbing studio and the client. These reference materials include a creative letter containing information regarding the title, storyline, stylistic and lexical devices used by the characters, etc.; a localisation letter providing information on which segments shall or shall not be dubbed, on on-screen text or songs; a list of key names and phrases, which is edited by dubbing translators and dialogue adaptors themselves and serves to maintain consistency, and, lastly, a sensitive events list, which manages the translation of swear words and other sensitive expressions (*ibid.*).

The above-mentioned types of dialogue adaptation and the role of reference materials in practice, as well as the tasks and responsibilities of the dubbing translator and dialogue adaptor mentioned in the previous sections of this paper, form the theoretical framework for the research section, in which their actual functioning in the process of dubbing translation and dialogue adaptation shall be identified and interpreted, as well as the examination of the current working conditions of dialogue adaptors in Slovakia.

4 Dubbing Studios in Slovakia

It is also important to mention dubbing studios, which play an essential role in the Slovak context, as they oversee the production process of Slovak language versions of audiovisual works. This section briefly describes the role of dubbing studios and the individual stages of producing Slovak language versions of audiovisual works, and provides a list of active dubbing studios in Slovakia.

A dubbing studio is a recording studio that acts as an intermediary between the client, the distributor, and the audience, and is responsible for producing the Slovak language versions of audiovisual works. The client agrees with the dubbing studio on the delivery date, type of dubbing (lip-sync, voiceover), reference materials, method of delivery, etc. (Kompasová 2023), and during the various stages of producing the Slovak language versions of audiovisual works, a dubbing dramaturg, dubbing producer, dubbing translator, dialogue adaptor, voice actors, sound engineer, and dubbing director collaborate (Makarian 2005). Currently, this process can be divided into the pre-production stage, i.e., receiving the order, reference materials, assembling the production team and cast, translating and adapting the dialogue list, dramaturgical adjustments, etc., the production stage, which includes recording the Slovak language version of audiovisual works, and the post-production stage, i.e., the stage from sound post-production to the actual delivery of the project (Kompasová 2023).

Currently, there is no comprehensive and publicly available list of active dubbing studios in Slovakia. Thus, available information from the official websites of Slovak dubbing studios has been compiled, and based on that, an overview of the most well-known active dubbing studios has been created. The overview only includes dubbing studios that primarily focus on the production of lip-sync dubbing (SunriseStudio [s.a.]; Dimas [s.a.]; Magic Voice 2026; DAB Daniela 2012; Noise Artillery 2020; Ivory 2015):

- SunriseStudio – has been in operation since 2013, offers four recording studios and specialises in the production of Slovak language versions of audiovisual works for television, cinema, streaming platforms, distribution companies, and advertising agencies.
- Dimas – was established in 1990 and produces Slovak language versions of audiovisual works for television, cinemas, and streaming platforms.

- Magic Voice – was founded in 2007 and collaborates with television channels TV Markíza, TV JOJ, KANÁL 1, etc.
- DAB Daniela – was founded in 1999 and produces Slovak language versions of audiovisual works primarily for the television channel TV JOJ, Disney and cinemas.
- Noise Artillery – has been operating since 2014. In the past, it focused exclusively on the production of dubbing for cinemas; however, it also currently produces Slovak language versions of audiovisual works for streaming platforms.
- Ivory – was established in 1995. It produces Slovak language versions of audiovisual works for cinemas and television channels TV JOJ, STVR, TV Markíza and Hallmark.

5 Current Challenges in Dubbing Translation and Dialogue Adaptation from a Professional Perspective

In the previous sections of this article, a brief theoretical overview of dubbing translation, dialogue adaptation, and the role of dubbing studios in *Slovakia* was provided. As the focus is on the perspectives of professionals—active dubbing translators and dialogue adaptors—on these issues, a semi-structured interview was conducted with them. A semi-structured interview is a qualitative research method that allows for uncovering and capturing the individual experiences of dubbing translators and dialogue adaptors, as well as the challenges they face, which may be not only subjective, but also objective in nature (e.g. technical conditions, delivery deadlines).

The research sample consisted of four active dubbing translators and dialogue adaptors from *Slovakia*, whose names have been anonymised. The semi-structured interview was conducted online via the *Microsoft Teams* platform, and with the respondents' consent, an audio recording was made, which was subsequently transcribed and analysed. It is acknowledged that this is a small sample of respondents from which general conclusions cannot be drawn; however, since the

respondents are active professionals, they provide interesting insights that may prove highly relevant and may open up further discussions on the current state and working conditions of dubbing translators and dialogue adaptors in *Slovakia*.

Preparation for the semi-structured interview consisted of developing a set of open-ended questions. In the initial phase, basic information about the respondents was gathered, i.e., the field of their study, their professional experience in the field of dubbing translation and dialogue adaptation, whether translation and dialogue adaptation are their main profession, the language combinations in which they perform dubbing translation and dialogue adaptation, and the dubbing studios they collaborate with. The second part of the semi-structured interview focused on the following topics and questions:

1. Do you perform both dubbing translation and dialogue adaptation? What genres do you work with most often?
2. In your opinion, what challenges are associated with the profession of dubbing translator and dialogue adaptor?
3. How would you describe your collaboration with individual dubbing studios? (This particular question focused on what reference material they typically have available, how much time they have to complete the dubbing translation or dialogue adaptation, whether they work exclusively from home or also from a dubbing studio, and whether they collaborate with other participants involved in the process of the production of Slovak language versions of audiovisual works.)

6 Analysis and Evaluation of the Semi-Structured Interview

Respondent 1 studied Translation and Interpreting (English Language and Culture and Spanish Language and Culture) at Matej Bel University in Banská Bystrica and successfully completed doctoral studies in Philology at Constantine the Philosopher University in Nitra. They have been actively involved in audiovisual translation, specifically dubbing, for approximately three years,

translating primarily from the English language, occasionally from the Spanish language. In rare cases, they work with a dialogue list in the English language and with the original video file in a language other than the working language, which can be considered indirect translation. Dubbing translation and dialogue adaptation do not constitute their main source of income, and they collaborate most frequently with the dubbing studio Dimas, occasionally with SunriseStudio and Magic Voice, and in the past, they also worked with Noise Artillery. Respondent 2 studied Translation and Interpreting in the English and Spanish language combination at Comenius University in Bratislava. They have been working in dubbing translation for five years and primarily collaborate with the dubbing studio Noise Artillery; however, they also work with dubbing studios Dimas and SunriseStudio, and in the past collaborated with the now-defunct dubbing studio Saturn. They work exclusively with the English language, and dubbing translation and dialogue adaptation constitute their main source of income. Respondent 3 studied Translation and Interpreting (English Language and Culture and Russian Language and Culture) at *Constantine the Philosopher University in Nitra*. They entered the field of dubbing during their studies in 2022. They translate from English, and dubbing translation and dialogue adaptation represent only a secondary source of income. They collaborate with the dubbing studio Dimas and have previously worked on voiceover for the dubbing studio Cabo. Respondent 4 studied Translation and Interpreting (English Language and Culture and Slovak Language and Culture) at *Constantine the Philosopher University in Nitra*. They gained their first experiences with audiovisual translation in 2022 and have been working professionally in this field for approximately two years, exclusively in collaboration with the dubbing studio Dimas. They translate from the English language and consider dubbing translation and dialogue adaptation to be a marginal source of income.

Regarding dubbing translation and dialogue adaptation, all respondents stated that

they perform both dubbing translation and dialogue adaptation; however, several of them perform only one of these tasks on various projects. Respondent 1 stated that they perform only dialogue adaptation in cases where the dubbing translation is performed by students, respondent 2, on the other hand, worked exclusively as a dubbing translator for approximately two years, while they currently still work only on dubbing translation or only on dialogue adaptation on some projects, or on both dubbing translation and dialogue adaptation on others; they explained that the dubbing studio Noise Artillery is specific in that dubbing translation and dialogue adaptation within a one project are usually handled by two different individuals. Respondent 4 confirmed that many novice translators begin by working only on dubbing translation and gradually move on to dialogue adaptation, which was also the case for them. Respondent 3 performs both dubbing translation and dialogue adaptation. All respondents currently work primarily on audiovisual works intended for a child audience, with respondent 2 actively translating mainly films and series from the Star Wars universe.

The respondents were also asked which challenges they consider specific to dubbing translation and dialogue adaptation, which, naturally, is closely related to the genres on which individual dubbing translators and dialogue adaptors work, as well as to their professional experience. Respondent 1 emphasised the difficulty of lip-sync dubbing as a complex process and mentioned, for example, the tempo of speech, since every voice actor has a different diction, and the dialogue adaptor should consider this during dialogue adaptation, particularly with regard to quantitative synchronisation. They also mentioned intertextuality, meaning that the dubbing translator should also pay attention to various references or allusions to other works, as well as the translation of songs, including in the form of subtitles, which the dialogue adaptor often needs to provide. Finally, they mentioned marking the walla and the most accurate possible notion of sounds and noises in the dialogue list, which may be

particularly challenging, especially for novice dialogue adaptors. Respondent 2 particularly highlighted the importance of maintaining consistency across interconnected audiovisual works and explained that, as a dubbing translator, they must often—even without a creative letter available—recognise that a particular phrase appeared in another audiovisual work and that it is necessary to translate it consistently. They also mentioned the creative processes involved in translating audiovisual works for a child audience, such as translating charactonyms, which must sound natural in Slovak and at the same time must be approved by a supervisor. Respondent 3 considered the translation of wordplay to be a challenge in audiovisual works for a child audience and highlighted the creation of a glossary to facilitate their work. They also mentioned that children's series frequently feature characters from previous episodes, and that these characters must be labelled consistently in every dialogue list to ensure they are voiced by the same voice actors. They also identified songs as a challenge for dubbing translators and dialogue adaptors, adding that their adaptation often requires intervention from a music director. Respondent 4 also addressed the issue of the child audience, and as a major challenge in dubbing translation and dialogue adaptation, they identified the ability to effectively and appropriately engage with the experiential background of the child viewer, i.e., describing images with words they can process within their existing experiential framework and at the same time introducing new words to enrich the viewer's vocabulary in a way that does not feel disruptive but rather sparks their curiosity and interest. They also mentioned the translation of cultural elements and teamwork on projects with multiple episodes, where coordinated work in terms of consistency, creating glossaries, etc., is needed.

The concluding questions addressed the current working conditions of dubbing translators and dialogue adaptors, as well as their collaboration with dubbing studios. Respondent 1 confirmed that the standard ref-

erence materials are the video file and the dialogue list, and that, depending on the specific project and client, a localisation letter and creative letter are often also provided. Regarding workload, thanks to their experience, they currently need approximately one week for a 45-minute special containing 20 songs; and if the dubbing studio has enough time before the delivery deadline set by the client, respondent 1 may set the delivery deadline themselves in agreement with the dubbing studio. They work exclusively from home and communicate solely with the dubbing producer; however, on a few occasions, when visiting the dubbing studio during recording, respondent 1 spontaneously modified specific solutions and consulted with the dubbing director, thereby actively influencing the production process of the Slovak language version of the audiovisual work. Respondent 2 noted that Star Wars projects are characterised by encrypted videos and strict confidentiality requirements. In the past, they therefore worked directly in the dubbing studio; currently, they work primarily from home, but their computer must be equipped with various software tools. On such projects, respondent 2 often works with a creative letter and the Disney database, where they also translate synopses and enter terminology that is then reviewed. When translating dubbing for cinemas (for the dubbing studio Noise Artillery), the image in videos is often encrypted, and in such cases, respondent 2 works with additional material, a so-called spotting list, which contains information about the characters involved in the dialogue. Currently, their standard workload consists of two 20-minute episodes per week. They primarily collaborate with a supervisor working for Disney, with whom they consult, for example, on the translation of terminology. Respondent 3, in collaboration with the dubbing studio Dimas, always has access to a video file, a dialogue list, and a localisation letter; at the start of a new series, they also receive a creative letter. They work exclusively from home and stated that since dubbing translation and dialogue adaptation are secondary activities for them, they usually have one week to deliver one 25-minute

episode. They communicate exclusively with the dubbing producer. Respondent 4 agrees with respondent 3 regarding the materials and deadline, and works exclusively from home, although on several occasions they have modified another dubbing translator's translation with the actors while present at the studio recording. They communicate exclusively with the dubbing producer.

Based on the semi-structured interview conducted, it may be concluded that the profession of dubbing translator and dialogue adaptor in Slovakia should be perceived as a complex activity influenced not only by linguistic and translation factors, but also by technical, time-related, and production-related factors. All respondents agreed that it is a highly demanding profession requiring a wide range of competencies and skills. Among the main challenges associated with the profession of dubbing translators and dialogue adaptors, they included achieving optimal quantitative synchronisation, identifying intertextuality in audiovisual works, marking of walla and sounds, translating songs in the form of subtitles (respondent 1), maintaining consistency across audiovisual works (respondent 2), consistent character labelling in the dialogue list (respondent 3), and teamwork (respondent 4), as well as various creative processes associated with this profession (translation of proper names (respondent 2), translation of wordplay and songs (respondent 3), or anticipating the life experience of the child viewer (respondent 4). These challenges are of both objective and subjective nature, as they are conditioned by various factors, such as the professional experience of the dubbing translator and dialogue adaptor, time constraints related to the dubbing translation and dialogue adaptation, availability of the reference materials, the type of audiovisual work being translated and adapted, the intended audience, etc.

The semi-structured interview also reveals that all respondents are always provided with a video file and a dialogue list by the dubbing studio or the client during their work, and for many projects, a localisation letter and creative letter are also standard reference materials. The situation differs

within the research sample (respondent 2), for example, in projects for cinema dubbing, which feature encrypted videos, and where the dubbing translator and dialogue adaptor also have access to a so-called spotting list for identifying characters present in the dialogues. All respondents primarily work from home, although respondent 2, due to confidentiality and video encryption, occasionally performs the work directly in the dubbing studio. In terms of time constraints, the semi-structured interview shows that all respondents generally propose a delivery deadline based on their availability. The pace and scope of the dubbing translations and dialogue adaptations delivered depend on the respondents' workload. Respondents 3 and 4, who perform dubbing translation and dialogue adaptation as a secondary source of income, deliver a smaller volume of work per week on average than respondent 2, for whom it presents a primary source of income. Respondent 1, respondent 3, and respondent 4 primarily communicate with the dubbing producer, while respondent 2 communicates mainly with the client's supervisor.

A particularly interesting finding is that, although according to the professional literature, dubbing translation and dialogue adaptation are currently performed in Slovakia mostly by one individual (Paulínyová 2015a), respondent 2 pointed to the opposite model of operation, as in practice, in one of the dubbing studios, dubbing translation and dialogue adaptation within a single audiovisual work are primarily performed by two different individuals. Respondent 1, respondent 2, and respondent 4 also confirmed that, in practice, dubbing translation and dialogue adaptation are performed by two individuals when the dubbing translation is done by a student or recent graduate beginning their professional activity in the dubbing industry. In such cases, the dialogue adaptation is performed by a professional dialogue adaptor.

The findings correspond in many respects with existing knowledge about Slovak dubbing practice. The respondents confirmed that dubbing translation and dialogue adap-

tation are mostly performed by one individual, which is consistent with the findings of Paulínyová (2015a), who points out that, due to time constraints and production requirements, both professional roles are usually performed by a single individual. At the same time, however, the results also show that in current dubbing practice, there are cases in which dubbing translation and dialogue adaptation are performed by two different individuals, with one dubbing studio regularly employing two separate individuals for the roles of dubbing translator and dialogue adaptor. The findings also build on the research by Kompasová (2023), who, in characterising the competence profile of a Slovak dubbing translator, emphasises the importance of linguistic, cultural, translation, technical, and organisational competencies, which is also confirmed by the respondents' statements. The respondents further highlighted the use of reference materials, which corresponds with the findings of Zahorák and Perez (2024) and Kompasová (2023), who emphasise the importance of reference materials for achieving an adequate dubbing translation. However, this study also offers insights into aspects of professional practice that have been explored only marginally, such as working conditions, time demands, and the perceptions of professional challenges. In this context, it complements existing knowledge of Slovak dubbing practice with empirical accounts from active professionals.

Conclusion

This paper examined the current specifics and challenges associated with the profession of dubbing translator and dialogue adaptor in the Slovak context, which is characterised by various production-related, technical, time-related, linguistic and translation factors, as well as the current working conditions of this profession in Slovakia. A theoretical overview of Slovak dubbing practice was provided, with particular attention to types of dubbing adaptation, reference materials, and dubbing studios, including a list of the most well-known active dubbing studios in Slovakia.

The semi-structured interview revealed that the challenges associated with this profession cannot be viewed in universal terms, as they depend on several factors, including the individual's professional experience, the genre of the audiovisual work, and the client. At the same time, it confirmed that this profession has undergone a major transformation due to technological development and is now primarily performed from home. A particularly insightful finding, however, is that while theory suggests that dubbing translation and dialogue adaptation are currently mostly performed by a single individual (Paulínyová 2015a), one dubbing studio demonstrated the opposite operational model, where dubbing translation and dialogue adaptation are usually performed by two different individuals. This finding highlights the variability among dubbing studios in Slovakia and the need for more in-depth research into individual dubbing studios and their operational practices.

Despite the small sample of respondents, the research showed that the profession of dubbing translator and dialogue adaptor is highly diverse, and the findings from the semi-structured interview may contribute to a better understanding of the profession of dubbing translation and dialogue adaptation in Slovakia and create space for further research into its specifics and future development. In addition, this study represents the initial phase of a broader research project focusing on the profession of dubbing translators and dialogue adaptors in Slovakia, and in subsequent phases of the research, the sample of respondents shall be expanded to include additional professional dubbing translators and dialogue adaptors, and a quantitative research shall be conducted in order to verify the identified professional challenges, working conditions, and trends on a broader sample. Based on the current findings, it shall also be possible to formulate specific research hypotheses regarding work organisation, time demands, economic conditions, and the degree of integration between translation and dialogue adaptation activities within Slovak dubbing practice. Attention should also be paid to the potential impact of

the growing prevalence of individual work, remote work, and limited professional interaction on the psychological well-being and mental health of professional dubbing translators and dialogue adaptors, as this remains an aspect that has received only limited attention in contemporary translation studies research.

List of Abbreviations

(mo)	off-screen
(OFF)	off-screen
(ON)	on-screen
(O/S)	on-screen
(vo)	on-screen
(V/O)	off-screen

Affiliation

The paper is a result of the project UGA III/16/2026 *Profesijný profil súčasného dabingového prekladateľa a úpravcu v domácom kontexte* (Professional Profile of a Contemporary Dubbing Translator and Dialogue Adaptor in the Domestic Context).

References

- DAB DANIELA, 2012. *O nás* [online]. [cit. 2026-04-04]. Available at: <https://www.dab-daniela.sk>
- DIMAS, [s.a.]. [online]. [cit. 2026-04-04]. Available at: <https://www.dimas.sk>
- CHAUME, Frederic, 2014. *Audiovisual Translation: Dubbing*. London and New York: Routledge.
- IVORY, 2015. *About* [online]. [cit. 2026-04-04]. Available at: <http://ivory.sk>
- KOMPASOVÁ, Anna, 2023. *Kompetenčný profil slovenského dabingového prekladateľa*. Rigorous thesis. Nitra: FF UKF v Nitre.
- MAGIC VOICE, 2026. *O nás* [online]. [cit. 2026-04-04]. Available at: <https://www.kanal1group.sk/o-nas/>
- MAKARIAN, Gregor, 2005. *Dabing: Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo*. Bratislava: Ústav hudobnej vedy SAV. ISBN 80-89135-03-X.
- NOISE ARTILLERY, 2020. *Sound & Dubbing* [online]. [cit. 2026-04-04]. Available at: <https://www.noiseartillery.sk/sound>
- PAULÍNYOVÁ, Lucia, 2017. *Proces tvorby audiovizuálneho prekladu. Z papiera na obraz*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 9788022341677.
- PAULÍNYOVÁ, Lucia, 2015a. Pohľad do sveta dabingového úpravcu. In: L. PAULÍNYOVÁ and E. PEREZ, eds. *Audiovizuálny preklad 2: Za hranicami prekladu*. Nitra: Filozofická fakulta UKF v Nitre, pp. 81-101. ISBN 978-80-558-0923-6.
- PAULÍNYOVÁ, Lucia, 2015b. Dabingový prekladateľ a dabingový úpravca: teoreticky a prakticky. In: *Prekladateľské listy 4: teória, kritika, prax prekladu*. Bratislava: Univerzita Komenského, pp. 103-119.
- PEREZ, Emília, Miroslava BREZOVSKÁ and Zuzana JÁNOŠÍKOVÁ, 2021. *Slovenský dabing a titulkovanie v premenách času*. 1. ed. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-558-1700-2.
- SunriseStudio, [s.a.]. *O nás* [online]. [cit. 2026-04-04]. Available at: <https://www.sunrisestudio.sk/o-nas>
- WALLÓ, Olga, 1987. *Režie dabingu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- WHITMAN-LINSEN, Candace, 1992. *Through the Dubbing Glass*. Frankfurt am Main: Peter Lang. ISBN 3-631-44751-5.
- ZAHORÁK, Andrej, 2024. *Dabingový preklad a preklad titulkov: metodická príručka*. Nitra: FF UKF v Nitre. ISBN 978-80-558-2246-4.
- ZAHORÁK, Andrej and Emília PEREZ, 2024. *Teoretické, praxeologické a didaktické aspekty dabingového prekladu a úpravy dialógov*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. ISBN 978-80-558-2217-4.

Kontaktné údaje

Mgr. Kristína Sadloňová

Department of Translation Studies

Faculty of Arts

Constantine the Philosopher University in Nitra

Štefánikova 67, 949 01 Nitra, Slovakia

kristina.sadlonova@ukf.sk

PODPORA DUŠEVNÉHO ZDRAVIA NEFORMÁLNE OPATRUJÚCICH OSÔB – KONTEXTUÁLNE VÝCHODISKÁ

Mental Health Support of Informal Caregivers. Contextual Backgrounds

Kvetoslava REPKOVÁ

ABSTRAKT

Štúdia sa zameriava na problematiku podpory duševného zdravia neformálne opatrujúcich osôb ovplyvňovaného výkonom dlhodobej starostlivosti o odkázané blízke osoby. Využitím kontextuálnej analýzy ako kvalitatívnej metódy sociálneho výskumu predstavuje autorka východiská „*Návrhu systému kvality neformálnej starostlivosti*“, ktorý je pripravovaný v rámci národného projektu „Budovanie odborných kapacít *Inšpekcie v sociálnych veciach*“. Kontext prípravy *Návrhu* sprostredkováva v podobe: a) hodnotových a záväzkových východísk (ľudské práva a potreby opatrovaných aj opatrujúcich osôb ako verejný záujem); b) sociálno-politických a projektových východísk (podpora duševného zdravia opatrujúcich osôb ako súčasť politiky udržateľnej a kvalitnej dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby); c) vybraných konceptuálnych východísk (rakúsky systém zabezpečovania kvality domácej starostlivosti); d) organizačných východísk (participatívny princíp a ko-produkcia). V diskusii autorka reflektuje, ako základné konceptuálne rámce návrhu, ktoré predstavila, korešpondujú s doterajším poznaním v tejto oblasti a rastúcou spoločenskou potrebou hľadania riešení a v čom sú potenciálne riziká pilotného overovania *Návrhu*. V závere sa krátko venuje aj implikáciám pre sociálnu prácu, ktorej je problematika podpory duševného zdravia neformálne opatrujúcich osôb vlastná z profesijného aj vedeckého hľadiska.

Kľúčové slová: Duševné zdravie. Dlhodobá starostlivosť. Neformálne opatrujúca osoba. Kontextuálna analýza.

ABSTRACT

The study focuses on the issue of mental health support for informal caregivers, which is influenced by the provision of long-term care for care dependent loved persons. Using contextual analysis as a qualitative method of social research, the author presents the contextual backgrounds of the “*Proposal for a Quality System for Informal Care*,” which is being developed as part of the national project “Building the Professional Capacities of the *Inspection in Social Affairs*.” The context for the preparation of the *Proposal* is provided through: a) value-based and normative principles; b) socio-political and project-based principles; c) selected conceptual principles; and, d) organizational principles. In the discussion, the author critically examines how the fundamental conceptual frameworks of the *Proposal* she has presented correspond with current knowledge in this field and the growing societal need to address them, as well as the potential risks associated with pilot testing the *Proposal*. In conclusion, she also briefly addresses the implications for social work from both a professional and scientific perspective.

Key words: Mental health. Long-term care. Informal caregivers. Contextual analysis.

Úvod

Je pochopiteľné, že východiskové vymedzenia pojmu **duševné zdravie** sa spájajú s odbornými aktivitami *Svetovej zdravotníckej organizácie* (ďalej „WHO“), nakoľko duševné zdravie sa považuje za integrálnu súčasť zdravia ako takého (WHO 2001, 2005). Ak sa však duševné zdravie definuje ako „... stav, kedy jednotlivec využíva svoje schopnosti, dokáže riešiť bežné životné situácie bez nadmerného stresu, vie byť produktívny a úspešný a prínosom pre seba i spoločnosť“ (WHO 2001, s. 5), potom je zrejmé, že ide o širšiu ako „zdravotnícku otázku“. V rámci *klúčových posolstiev*, ktoré formulovala WHO k podpore duševného zdravia, významne rezonovalo posolstvo rešpektovania jeho podmienenosti socioekonomickými a environmentálnymi faktormi. Tieto vedú k potrebe prijímania (aj) nezdravotníckych verejných politík a intervencií zameraných napr. na oblasti bývania, vzdelávania, ekonomického zabezpečenia ľudí či na oblasť dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby (WHO 2005).

Štúdia sa zameriava na súvislosti dopadov dlhodobej starostlivosti neformálne opatrovujúcich osôb, najmä blízkych (ďalej len „NOO“), na oblasť ich duševného zdravia. Sú v nej predstavené kontextuálne východiská a základný koncept zámeru pripraviť v národných podmienkach *Návrh systému kvality neformálnej starostlivosti*, ktorého súčasťou by sa mali stať aj opatrenia zamerané na podporu duševného zdravia NOO. K predmetnej problematike sa pristupuje ako k ľudsko-právnej otázke, s ohľadom na jej ukotvenosť v medzinárodných dokumentoch (osobitne v *OSN Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím*, UN CRPD 2006), rovnako zohľadňujúc jej profesijné súvislosti so sociálnou prácou ako ľudsko-právnu disciplínu (IFSW 2014). Predpokladá sa totiž, že podpora duševného zdravia NOO by sa mala v budúcnosti prakticky realizovať aj prostredníctvom sociálnej práce a jej metód (vrátane socioterapie).

1 Teoretické východiská

V odbornej spisbe sa *neformálna starostlivosť* (ďalej len „NS“) vymedzuje ako súčasť systému dlhodobej starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej osoby pri bežných a/alebo inštrumentálnych bežných denných činnostiach, vrátane ich emocionálnej podpory. NS poskytuje rodina (blízke osoby), priatelia, susedia a dobrovoľníci/dobrovoľníčky na neformálnej, neprofesionálnej, zväčša neplatenej báze (voľne podľa Triantafyllou, Naiditch a Repkova et al. 2010; Thissen a Mach 2023). V národných podmienkach sa pod pojmom NS spravidla rozumejú situácie, kedy osobe odkázanej na pomoc inej osoby poskytuje starostlivosť iná osoba (najmä blízki, najčastejšie v pozícii rodičov, dospelých detí, manželov/manžielok) v režime peňažného príspevku na opatrovanie alebo osobný asistent/asistentka odmeňovaný/odmeňovaná z prostriedkov peňažného príspevku na osobnú asistenciu (*zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia*). Na Slovensku ide o najčastejšie zastúpené formy zabezpečovania dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby.

Celkovo sa odhaduje, že spoločenská a ekonomická hodnota NS predstavuje 2,5% HDP *Európskej únie*, čo je viac ako rozsah verejných výdavkov vyčlenených EÚ krajinami na túto oblasť (EK 2022). Popri zdôrazňovaní centrálneho významu NS pre celkový systém dlhodobej starostlivosti a jeho fungovanie sa však v odbornej spisbe intenzívne popisujú aj jej opozitné (dvojsmerné) efekty na život NOO (Rajović a Milić 2022; Saha, Flowers a Siang Ang 2026). NS im poskytuje, na jednej strane, pocity uspokojenia, emocionálnej saturácie a zmysluplnosti; prináša výzvy k formovaniu schopností kontroly, nadhľadu; ponúka možnosti rozširovania rovesníckych a komunitných väzieb. Oveľa častejšie sa však odborná spisba venuje nepriaznivým dopadom NS na rozličné aspekty ich života. „Cenou za starostlivosť“ je, podľa Barreda Gutiérrez, Torre a Prieto (2025), zhoršovanie telesného a duševného zdravia NOO, zvýšené riziko ich sociálnej izolácie, vzniku úzkostí, stresu či depresívnych symptómov, z dôvodu čoho sa častejšie stávajú

pacientmi/pacientkami zdravotníckych služieb. NOO, najmä dlhodobu opatrujúce ženy, majú častejšie skúsenosti s exklúziou z bežných komunitných vzťahov, s vyššou mierou rizika chudoby a ekonomickej depriácie pre znevýhodnenia na trhu práce a dlhobejšie výpadky zo zamestnania, či pre dodatočné náklady súvisiace so starostlivosťou. Opozitné dopady NS na život NOO popisujú Triantafillou, Naiditch a Repkova et al. (2010, s. 15) ako „preplietanie racionálneho uvažovania a morálky“, kedy sa ambícia realizácie vlastných životných cieľov NOO môže stať opozitnou voči morálnym hodnotám starostlivosti o svojich najbližších (Saha, Flowers a Siang Ang 2026).

V rámci rakúskeho systému zabezpečovania kvality NS sa pravidelne zisťujú druhy záťaží, ktoré reportujú NOO počas konzultačných návštev pomáhajúcich odborníkov a odborníkov (vrátane sociálnych pracovníkov a pracovníčok) v ich domácnostiach. V roku 2024 takmer 71 % NOO uvádzalo psychickú záťaž spojenú s NS (najčastejšie pocity zodpovednosti, strachu, obmedzenia, či preťaženia), necelých 27 % časové zaťaženie, 17 % telesnú záťaž a necelé 3 % osobitnú záťaž (napr. pre vlastný nepriaznivý zdravotný stav či vyšší vek) (BMSGPKa 2024). V roku 2025 bola kategória psychickej záťaže počas rozhovorov zastúpená ešte vyššie, s dôrazom na pocity zodpovednosti spojené s NS (90 %), strachu (80 %), obmedzení (75 %) či preťaženia (73 %). Osobitná psychická záťaž bola zastúpená v rozsahu až 19%. V prípade starostlivosti o dve odkázané osoby boli ťaživé pocity zodpovednosti zastúpené takmer v rozsahu 95 % a osobitné zaťaženie v rozsahu viac ako 30 % (BMSGPKb 2025).

Podľa Rajović a Milić (2022), pri skúmaní a vyhodnocovaní dopadov NS na život NOO je dôležité skúmať, o akú situáciu opatrovania ide. Autorky navrhujú deliť NOO do troch skupín, v závislosti od toho, komu dlhodobo poskytujú starostlivosť: a) mladí rodičia, ktorí sa starajú o dieťa s chronickou chorobou alebo zdravotným postihnutím; b) rodičia stredného veku, ktorí sa starajú o dospelé dieťa s mentálnym postihnutím alebo problémami duševného zdravia; c) staršie osoby,

ktoré sa starajú o svojich starších partnerov alebo dospelé dieťa stredného veku. Každá z týchto opatrovateľských kompozícií prináša osobitné dopady na život NOO a výzvy na ich podporu (aj) v oblasti duševného zdravia.

Výskumné dôkazy, ale aj praktické skúsenosti o multiplikovaných dopadoch NS na rozličné aspekty života NOO, posúvajú do popredia otázku, do akej miery sú pre nich prístupné opatrenia a programy, na základe ktorých by bolo možné nepriaznivé efekty NS zmierňovať alebo predchádzať ich vzniku. Podľa niektorých výskumov (napr. Rangel et al. 2026), v prístupe k takejto verejnej podpore existujú stále určité *bariéry* fungujúce na viacerých úrovniach:

- a) individuálnej (najmä gramotnosť ľudí v oblasti mentálneho zdravia, stigmatizácia, konkurujúce zodpovednosti či jazykové a technologické výzvy),
- b) organizačnej (napr. nestabilita podporných programov, vylučujúce kritériá zapojenia NOO, kultúrne limity, limity v pracovnej oblasti),
- c) politickej (imigračná vylučujúca politika, absencia špecifických opatrení a programov).

Autori kriticky poukazujú nielen na samotnú existenciu bariér, ale aj na to, že výskum sa doposiaľ zameriava primárne na individuálne a interpersonálne determinanty prístupu NOO k programom podpory duševného zdravia a menšia pozornosť sa venuje organizačným, komunitným a politickým determinantom.

Napriek tematickej rôznorodosti a diverzifikovanej povahe odborných zdrojov zameraných na problematiku podpory duševného zdravia NOO, odborné posolstvá a výzvy sú spoločné: formovať, prijímať a implementovať podporné iniciatívy reflektujúce dynamicky sa vyvíjajúce potreby ako osôb odkázaných na pomoc a podporu, tak osôb, ktoré im ju poskytujú na neformálnej báze; integrovať NS s formálnou domácou, komunitne organizovanou a rezidenčnou starostlivosťou; investovať do NOO v mene zlepšovania kvality NS; a zvyšovať kvalitu NS v mene udržateľnosti

celkového systému dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby. Takýmto „...investovaním do sektora starostlivosti by sa malo zabezpečiť, že neformálna starostlivosť bude voľbou, nie nevyhnutnosťou“ (Európska stratégia starostlivosti pre poskytovateľov a prijímateľov starostlivosti / *European Care Strategy for caregivers and care recipients*, EK 2022, s. 16).

Štúdia reflektuje na vyššie uvedené poznatky a výzvy a v ďalšom texte predstavuje viacúrovňový kontext projektovej iniciatívy, ktorou sa snaží *Slovensko* na tieto výzvy reagovať.

2 Metodológia a metodika

Štúdia využíva *kontextuálnu analýzu* ako metódu kvalitatívneho výskumu (Shaw a Holland 2014), ktorá kladie dôraz na poznávanie širšieho kontextu sociálne relevantných javov a iniciatív. Blížšie v nej predstavíme hlavné kontextuálne parametre prípravy *Návrhu systému kvality neformálnej starostlivosti* (ďalej len „*Návrh*“), ktorej súčasťou by mali byť aj otázky podpory duševného zdravia NOO. Metóda kontextuálnej analýzy bola zvolená z dôvodu, že v čase spracovávania štúdie bol Návrh iba v štádiu prípravy, čo neumožnilo podrobnejšie analyzovať jeho štruktúrne a obsahové náležitosti. Táto okolnosť však nebráni bližšie sa venovať náležitostiam širšieho kontextu, v akom sa rodilo rozhodnutie spracovať predmetný návrh, osobitný svojho druhu v národných podmienkach a čím boli odborné práce od počiatku inšpirované.

Základná výskumná otázka: *Aké kontextuálne faktory ovplyvňovali formovanie sociálno-politického zadania prípravy návrhu systému kvality neformálnej starostlivosti v národných podmienkach?* Pre účely analýzy vymedzujeme *kontextuálne faktory* ako súbor:

- hodnotových východísk a záväzkov,
- sociálno-politických a projektových východísk,
- konceptuálnych východísk,
- organizačných východísk pre prípravu *Návrhu*.

3 Výsledky práce

3.1 Niekoľko základných údajov

Dlhodobá starostlivosť o odkázané osoby staršie ako 6-ročné je v národných podmienkach zabezpečovaná najčastejšie v neformálnom (neprofesionálnom) režime. Na ilustráciu možno uviesť, že koncom roka 2024 sa v rámci dlhodobej starostlivosti o osoby vo všetkých stupňoch odkázanosti (II.-VI.) angažovalo vyše 43 tisíc zamestnancov sociálnych služieb, prevažne zamestnancov priameho kontaktu s klientom (Repková 2025). Na strane druhej to bolo cca 71,5 tisíc blízkych osôb poberajúcich peňažný príspevok na opatrovanie osôb v najvyšších stupňoch odkázanosti (V.-VI.). Okrem toho bolo poskytovaných okolo 13,5 tisíc peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v ktorej sa angažovalo viac ako 13 tisíc osobných asistentov/asistentiek, nakoľko jedna odkázaná osoba môže mať viacero osobných asistentov/asistentiek (ÚPSVR, [cit. 2026-03-20]). Znamená to, že koncom roka 2024 sa angažovalo v NS viac ako 85 tisíc systémom registrovaných NOO, teda dvakrát viac ako profesionálne opatrovujúcich zamestnancov sociálnych služieb podmienených odkázanosťou. Ak by sa k počtu 85 tisíc pripočítali ďalšie osoby, ktoré sa starajú o blízkych v nižších stupňoch odkázanosti (II.-IV.), a ktorým nie je v zmysle platnej legislatívy možné poskytovať peňažný príspevok na opatrovanie, celkový počet NOO by bol oveľa vyšší.

NOO sa aj doposiaľ poskytovali rozličné formy verejnej podpory. Okrem podpory ich príjmovej situácie (poskytovania peňažného príspevku na opatrovanie spravidla ako náhrady za stratu príjmu), sú to aj schémy ich zdravotného a sociálneho poistenia štátom, vybrané opatrenia na zosúladovanie práce a opatrovania, odlahčovacia služba, či možnosti sociálneho poradenstva alebo krízového psychologického poradenstva poskytovaného orgánmi špecializovanej štátnej správy. V pozícii sekundárnej cieľovej skupiny môžu NOO benefitovať z podporných opatrení poskytovaných priamo odkázanej blízkej osobe (napr. parkovanie, podpora mobility, či dotácie občianskym združeniam) (bližšie pozri Repková 2017).

Napriek postupnému rozširovaniu politik pre NOO, najmä v oblasti podpory ich príjmu a základných sociálnych istôt, doposiaľ absentovali opatrenia ich systémovej podpory v oblasti duševného zdravia. S ohľadom na robustné výskumné a praktické dôkazy o dopadoch NS (aj) na oblasť ich duševného zdravia bolo zrejme otázkou času, kedy sa pristúpi k rozhodnutiu pripraviť komplexný systém podpory NOO, ktorého integrálnou súčasťou bude aj ich podpora v tejto oblasti.

3.2 Hodnotové východiská a záväzky Návrhu

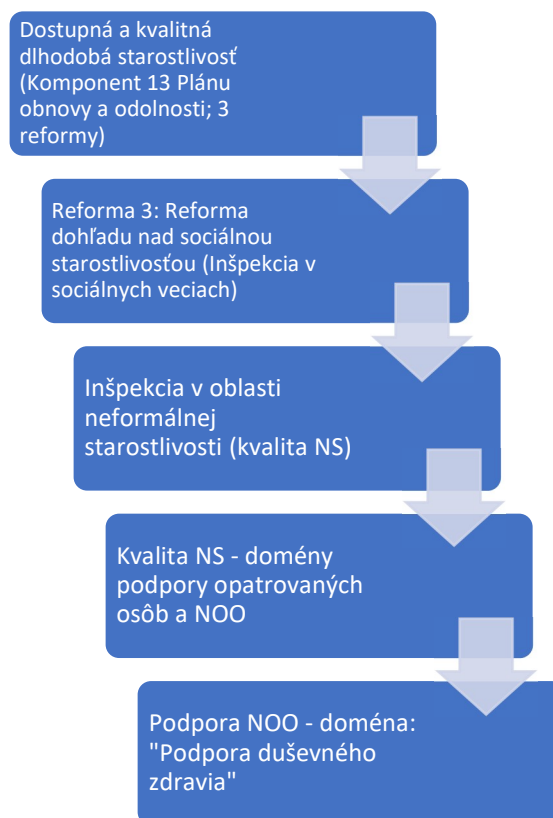
Podpora NOO, osobitne neformálne opatrovujúcich členov rodín, sa od počiatku úvah o spracovaní Návrhu vymedzovala ako **ľudsko-právna otázka**. Rozhodnutie spracovať zadanie k príprave Návrhu sa primárne opieralo o záväzky, ktoré vyplývajú *Slovensku* z ratifikovaného *OSN Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím* (UN CRPD 2006) a zo súvisiacich dokumentov. Preambulou k Dohovoru vyjadrujú jeho zmluvné strany všeobecné presvedčenie, že „... osobám so zdravotným postihnutím a ich rodinným príslušníkom by sa mala poskytovať nevyhnutná ochrana a pomoc, ktorá by rodinám umožnila prispievať k tomu, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli plne a rovnako využívať svoje práva“ (písm. x) Preambuly). Následne sa v princípe 9 *Európskeho piliera sociálnych práv* (2017) upravujú práva rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami na dosahovanie rovnováhy medzi pracovnými a opatrovateľskými povinnosťami, rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, a to formou dostupných podporných služieb a ich motivácie k využívaniu týchto služieb.

Ľudsko-právna paradigma, na ktorej Návrh stavia, sa vzťahuje na obe strany opatrovateľských vzťahov. Priznáva sa, že ako práva a potreby odkázaných osôb, tak práva a potreby tých, ktorí im pomáhajú na neformálnej báze, sú hodné osobitného zreteľa a ochrany poskytovanej verejnými systémami.

3.3 Sociálno-politické a projektové východiská

Pre porozumenie kontextu prípravy návrhu systému kvality NS, ktorej súčasťou má byť aj podpora duševného zdravia NOO, je kľúčové uviesť, že nejde o izolovanú (atomizovanú) sociálno-politickú iniciatívu. Jej prepojenie na širší sociálno-politický kontext znázorňuje **Schéma č. 1**.

Schéma č. 1: Podpora duševného zdravia neformálne opatrovujúcich osôb ako integrálna súčasť reformy dlhodobej starostlivosti na Slovensku

Zdroj: vlastné spracovanie

Zo schémy sú zrejme subordinačne usporiadané kontexty a súvislosti prípravy Návrhu:

- najširším sociálno-politickým kontextom prípravy sú komplexné reformné zmeny zamerané na *systém dlhodobej starostlivosti na Slovensku* (MPSVR SR 2021) a realizované v rámci *Komponentu 13 Plánu obnovy a odolnosti* „Dostupná a kvalitná dlhodobá

sociálno-zdravotná starostlivosť“ (Vláda SR 2021);

- komponent 13 zahŕňa tri reformy týkajúce sa dlhodobej starostlivosti, pričom jedna z nich je zameraná na *Reformu dohľadu nad sociálnou starostlivosťou a zabezpečenie infraštruktúry pre jej implementáciu*;
- za účelom implementácie dohľadu bola zriadená a od novembra 2022 začala v rámci pôsobnosti *Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky* fungovať nezávislá organizačná štruktúra *Inšpekcia v sociálnych veciach*;
- Inšpekcia vykonáva dozor v troch oblastiach: a) sociálne služby; b) sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela; c) kompenzácia ťažkého zdravotného postihnutia, s osobitným zameraním na NS;
- predmetom dozornej činnosti je kontrola naplňania povinností poskytovateľov vo všetkých troch oblastiach, avšak len pre oblasť sociálnych služieb v súčasnosti existujú zákonom definované štandardy, ktoré operacionalizujú, čo znamená poskytovať kvalitné sociálne služby;
- pre oblasť NS štandardizujúce rámce zatiaľ neboli spracované, čo môže súvisieť s tradičným chápaním NS ako individuálnej záležitosti blízkyh, ako normatívu kvalitnej starostlivosti, ako záležitosti lásky (Pfau-Effinger a Rostgaard 2011)¹, teda niečoho, do čoho by verejné systémy nemali vstupovať a čo by nemali ovplyvňovať. V ostatnom období však stále intenzívnejšie zaznieva požiadavka stanovenia určitých základných rámcov a kritérií nahliadania na kvalitu NS, teda otázka jej štandardizácie. Nie je to len z dôvodu nárastu dokumentovaných

prípadov zlého zaobchádzania v rámci neformálnych opatrovateľských vzťahov a potreby chrániť záujmy a potreby opatrovaných osôb. Absencia zdieľanej predstavy o kvalitnej NS spôsobuje, že NOO ako objekty dozornej činnosti, nemusia vedieť, čo sa od nich očakáva, ani to, akú verejnú podporu, vrátane podpory ich duševného zdravia, by mohli z dôvodu vykonávania NS od verejných systémov získavať.

V kontexte uvedených širších sociálno-politických súvislostí nie je prekvapujúce, že príprava Návrhu sa realizuje v rámci projektovej iniciatívy – *národného projektu Rozvíjanie odborných kapacít Inšpekcie v sociálnych veciach* (NP ROKI, MPSVR SR 2024) financovaného z európskych zdrojov v rámci *OP Slovensko*.

3.4 Konceptuálne východiská

V tejto časti predstavíme základné konceptuálne piliere *Návrhu*. Pri ich prvotnom formulovaní sa intenzívne diskutovalo, či existuje v medzinárodnom priestore nejaká dobrá prax (systém), ktorá by mohla byť využiteľná pre národné účely. Napokon sa riešiteľský tím rozhodol inšpirovať **rakúskym systémom zabezpečovania kvality domácej starostlivosti**. Systém vyvinulo *Spolkové ministerstvo sociálnych vecí, zdravia, starostlivosti a ochrany spotrebiteľa Rakúska* a poverilo jeho vykonávaním *Kompetenčné centrum pre zabezpečenie kvality domácej starostlivosti* (BMSGPKSc). Centrum od roku 2015 organizuje a koordinuje domáce návštevy rodín, v ktorých sa vykonáva intenzívna starostlivosť, ak o to rodiny požiadajú. Na účely prieskumu opatrovateľských situácií sa využíva koncepcia/metodika, ktorú vypracoval *Výskumný ústav pre ekonomiku starnutia na Vysoké škole ekonomiky a riadenia vo Viedni*. Koncept stavia na nástroji *ASCOT (The Adult Social Care Outcomes Toolkit*; Towers et al. 2023), ktorý bol pôvodne

¹ Podľa autoriek, k opatrovateľskej práci profesionálne opatrujúcich osôb sa potom pristupuje ako k starostlivosti nižšej kvality a považuje sa skôr ako súčasť byrokratickej racionality.

vyvinutý za účelom monitoringu kvality života ľudí podmienennej účinkami sociálnej starostlivosti/služieb (*social care - related quality of life*). Aj preto sa označuje za nástroj zameraný na dopady/účinky/efekty starostlivosti na odkázané osoby najčastejšie posudzované v rezidenčných sociálnych službách (Towers et al. 2023). Účinky starostlivosti sa posudzujú v rozličných doménach života (napr. kontrola nad vlastným životom, stravovanie, osobná hygiena, hygiena priestoru, sociálne aktivity, osobná bezpečnosť).

Rakúsky model adaptuje nástroj ASCOT pre situácie domácej NS. Základné charakteristiky adaptovaného modelu (BMSGPKSd):

- zisťuje sa, aké sú *dopady* dlhodobej starostlivosti na kvalitu života ako opatrovaných osôb, tak NOO;
- v prípade opatrovaných osôb sa posudzujú viaceré *domény* dopadov starostlivosti a prostredia, konkrétne: 1. funkčnosť prostredia/bývania, 2. osobná hygiena, 3. lekárska a ošetrovateľská starostlivosť, 4. výživa, vrátane hydratácie, 5. hygiena prostredia/bývania, 6. aktivity/zamestnanie /spoločenský život, ktoré môžu byť ovplyvnené opatovaním a ošetrovaním;
- súčasťou podpory kvality domácej starostlivosti sú aj tzv. *rozhovory s blízkymi opatrojúcimi*, ktoré sa realizujú na požiadanie, bezplatne a dôverne, v domácom prostredí NOO alebo na inom mieste, telefonicky alebo on-line. Cieľom rozhovorov je: a) podpora obnovy celkovej kondície NOO; b) podpora NOO pri zvládaní duševných problémov a hľadanie možností odľahčenia; c) opatrenia na zachovanie a celkovú podporu zdravia NOO, prevencia; d) zlepšenie kvality života NOO; e) otvorenie nových perspektív pre NOO;
- súčasťou rozhovorov je aj *poradenstvo* ohľadom všetkých aspektov starostlivosti (napr. poskytovanie pomôcok, zaobchádzanie s ľuďmi s demenciou, sociálne služby, príspevok na starostlivosť), rovnako praktické

radu týkajúce sa starostlivosti (napr. polohovanie, telesná starostlivosť);

- zistenia o dopadoch NS na život opatrovaných osôb aj NOO sa *vyhodnocujú* a *sumarizujú* v situačných správach a súhrnné zistenia za dlhšie obdobia sa uvádzajú na príslušných webových stránkach organizácie.

Na základe inšpirácie rakúskym systémom boli nadizajnované prvotné štrukturálne rámce systému pre podmienky *Slovenska*, ktoré sú v čase prípravy tejto štúdie podrobne rozpracovávané do podoby Návrhu. Základné **piliere Návrhu**:

- pripravovaný Systém kvality NS bude mať *multiplikovanú misiu*: a) ustanoví, čo znamená kvalitná NS, aký je jej obsah; b) ustanoví, ako vykonávať dozornú činnosť (inšpekciu) v oblasti kvality NS; c) ustanoví súbor opatrení, ako podporovať NOO v poskytovaní kvalitnej NS;
- v rámci systému kvality NS sa predpokladá skúmať, ako dopadá na *obe strany opatrovateľských vzťahov* – opatrované osoby, aj NOO, čím sa naplní jeho ľudsko-právne ukotvenie;
- pri posudzovaní opatrovateľských situácií sa predpokladá vychádzať z *veku opatrovaných osôb*, nakoľko dopady dlhodobej NS na NOO sa podľa tohto kritéria významne líšia (porovnaj Rajović a Milić 2022); budú spracované osobitné katalógy pre rozličné vekové kategórie, aby sa zohľadňovali osobitné vývinové potreby odkázaných osôb v rozličných fázach života, na ktoré musí reagovať aj samotná NS;
- rovnako je ambícia zohľadňovať aj *osobitné okolnosti* v opatrojúcich rodinách (napr. dĺžka opatrovania, jednorodičovská opatrojúca rodina, viacdetná opatrojúca rodina, pôsobenie iných bariér na život opatrojúcich rodín – napr. príjmových, jazykových, priestorová segregácia);

- dopady NS na obe strany opatrovateľských vzťahov sa budú zisťovať a vyhodnocovať v ustanovených *doménach*;
- v rámci zisťovania dopadov NS na NOO bude jednou z domén (oblastí zisťovania) aj *oblasť duševného zdravia*.

Kedže ide zatiaľ iba o *Návrh*, jeho základné piliere sa môžu v čase dopracovávaní ešte čiastočne revidovať. Po dopracovaní sa v priebehu národného projektu bude pripravený *Návrh* v časti zameranej na dozornú činnosť *pilotne overovať* a na základe výsledkov pilotnej činnosti finalizovať.

3.5 Organizačné východiská

Okrem zdôrazňovania potreby zavádzať systematické programy zamerané na podporu duševného zdravia NOO, odborná spisba vyzdvihuje aj nevyhnutnosť aplikácie participatívneho a ko-produkčného prístupu k príprave týchto programov. Vyžaduje sa, aby sa dizajnovali, implementovali a vyhodnocovali v spolupráci „*formálnych*“ expertov (tvorcov politik, zriaďovateľov a poskytovateľov služieb, expertov z vedecko-akademického prostredia) a osôb so zažitou skúsenosťou (expertov na základe skúsenosti). Takýto prístup zvyšuje pravdepodobnosť obsahovej relevantnosti programov a intervenčných schém a efektívnosť budúcich zdrojov alokovaných na daný účel (Saha, Flowers a Siang Ang 2026), a to najmä v situácii, keď s nimi nie sú doposiaľ bohatšie skúsenosti.

V súlade s tým bola pre účely prípravy *Návrhu* zriadená v rámci národného projektu *expertná skupina*, ktorá začala pracovať od druhej polovice 2025. Je zložená z expertiek a expertov zastupujúcich rozličné záujmové perspektívy týkajúce sa problematiky kvality NS, konkrétne:

- tvorcov politiky v oblasti dlhodobej starostlivosti a odkázané osoby;
- tvorcov politiky Inšpekcie v sociálnych veciach;
- výkon dozornej činnosti na úseku NS;
- občiansku spoločnosť a komunitu osôb so zažitou skúsenosťou;

- akademický a vedecko-výskumný sektor.

Spracovaný *Návrh* systému by sa mal začať od druhého polroka 2026 v rámci výkonu inšpekcie v oblasti NS pilotne overovať. Tým sa súčasťou expertného portfólia prípravy a zavádzania systému kvality NS nepriamo stanú aj vybrané neformálne opatrujúce domácnosti, čo ešte posilní legitimitu spôsobu, akým sa systém nastavuje a pripravuje na implementáciu. Projektové práce na príprave systému by sa mali ukončiť k polroku 2028, kedy by sa na základe jeho pilotného overenia a následnej revízie mali formulovať právne základy pre jeho budúcu inštitucionalizáciu, t. j. zavedenie do legislatívnej aj bežnej implementačnej praxe.

4 Diskusia

Vyznieva sľubne, že sa postupne mení paradigma prístupu k NS, ktorej podpora sa začína považovať za otázku verejného záujmu a súčasti stratégie udržateľnosti systému dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby a zvyšovania kvality poskytovaných služieb (por. EK 2017, 2022; Barreda Gutiérrez, Torre a Prieto 2025). V rámci tejto širšie sa formujúcej zmeny sme v štúdiu mali ambíciu komunikovať dve významné *odborné posolstvá*. Po prvé, že súčasťou tejto paradigmatickej zmeny má byť aj zmena prístupu k NOO, kedy sa v rámci dozornej činnosti zameranej na oblasť NS nebudú zisťovať len jej dopady na život odkázaných osôb, ale aj na tých, ktorí im poskytujú starostlivosť na neformálnej báze (NOO). Druhým dôležitým posolstvom je, že formovanie systému kvality NS nemá slúžiť len na skvalitnenie dozornej práce (inšpekcie), ale že jej zistenia by mali slúžiť aj na účely prípravy opatrení a programov zameraných na NOO, vrátane opatrení podpory ich duševného zdravia. Predpokladá sa, že takýmto spôsobom sa zabezpečí nielen kvalita a udržateľnosť systému NS ako integrálnej súčasti dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby, ale sa posilní aj kvalita života samotných NOO (por. EK 2022; Rajović a Milić 2022; Barreda Gutiérrez, Torre a Prieto 2025).

Uznanie pozície NOO ako osobitnej cieľovej skupiny verejnej podpory má v sociálnej práci svoju novodobú tradíciu (por. Hubíková 2017), aj keď opatrenia zamerané na oblasť ich duševného zdravia boli doposiaľ vykonávané skôr z iniciatív občianskeho, často svojpomocného sektora, bez systematického programovania a financovania. Na sociálno-politickej úrovni nebola zatiaľ tejto otázke venovaná komplexnejšia pozornosť, respektíve, existujúca podpora bola nedostatočná na prekonávanie štrukturálnych obmedzení v prístupe k nej (por. Rangel et al. 2026). Aj to bol dôvod, prečo sme sa rozhodli v štúdiu predstaviť širší kontext prípravy národnej projektovej iniciatívy, na základe ktorej by sa doposiaľ absentujúce sociálno-politické piliere podpory NOO mali začať formovať. Predstavili sme ho napriek skutočnosti, že v čase práce na predmetnej štúdiu bol Návrh iba v štádiu spracovávaní a prípravy na pilotné overovanie, v rámci ktorého sa môžu objaviť viaceré implementačné riziká (napr. rozličná pripravenosť a otvorenosť individuálnych domácností a ich členov ku komplexnému zisťovaniu potrieb opatrovaných osôb aj NOO; potreba citlivosti na kontext konkrétnych domácností - zohľadňovanie rozličnej úrovne ich vybavenosti, zvyklostí, dostupnosti verejných služieb; potreba rešpektovania práva na súkromie a rodinný život, atď.). Tieto riziká by však nemali viesť k spochybňovaniu významu predstavenej projektovej iniciatívy, ktorou sa chce *Slovensko* posunúť dopredu v oblasti kvality NS ako nenahraditeľnej súčasti systému dlhodobej starostlivosti o odkázané osoby.

5 Implikácie pre sociálnu prácu

Vyjadrujeme nádej, že súčasťou systému kvality NS sa postupne stanú aj štandardizované podmienky a nové profesijné príležitosti pre odborníkov a odborníčky z odboru sociálna práca. Pri vyslovovaní tejto nádeje sa opierame o to, že problematika duševného zdravia osôb, ktoré opatrujú na neformálnej báze, je sociálnej práci a metódam, ktoré využíva (vrátane socioterapie), vlastná, a to ako

z profesionálneho, tak z vedecko-výskumného hľadiska.

Afiliácia

Príspevok vznikol s podporou projektu KEGA č. 034PU-4/2025 *Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce II.*

Zoznam bibliografických odkazov

- BARREDA GUTIÉRREZ, Marina, J. Lera TORE a D. Cantarero PRIETO, 2025. The price of care? Socioeconomic determinants of mental health among informal caregivers in Europe. In: *European Journal of Public Health*. Roč. 35, Supplement 4. ISSN 1101-1262.
- BMSGPKSa, 2024. *Qualitätsicherung in der häusliche Pflege. Auswertung der von den diplomierten Gesundheits-/Kranken pflegepersonen durchgeführten Hausbesuche 2024* [online]. [cit. 2026-03-31]. Dostupné z: <https://www.svs.at/cdscontent/load?content-tid=10008.800992&version=1766470929>
- BMSGPKSb, 2025. *Qualitätsicherung in der häusliche Pflege. Auswertung Angehörigengespräche 2025* [online]. [cit. 2026-03-31]. Dostupné z: <https://www.svs.at/cdscontent/load?content-tid=10008.803460&version=1773134510>
- BMSGPKSc. *Qualitätssicherung* [online]. [cit. 2026-03-31]. Dostupné z: <https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/Qualitaetssicherung.html>
- BMSGPKSd. *Das Angehörigengespräch für Pflegenden* [online]. [cit. 2026-03-31]. Dostupné z: <https://broschuerenservice.sozialministerium.at/Home/Download?publicationId=667>
- Európsky pilier sociálnych práv*, 2017. Brusel [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/medzinarodna->

- spolupraca/europska-unia/strategie-europskej-unie/europsky-pilier-socialnych-prav.pdf
- EK, 2022. *Communication on the European Care Strategy*. Brussels, 7.9.2022 [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52022DC0440>
- HUBÍKOVÁ, Olga, 2017. Otázka ustanovení rodinných pečujících jako cílové skupiny sociální práce. In: *Sociální práce / Sociální práce*. Roč. 17, č. 6, s. 5-21. ISSN 1213-6204.
- IFSW, 2014. *Global Definition of Social Work* [online]. [cit. 2026-11-03]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/global-definition-of-social-work/>
- MPSVR SR, 2024. *Národný projekt Rozvíjanie odborných kapacít Inšpekcie v sociálnych veciach* [online]. [cit. 2026-03-15]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/inspekcia-socialnych-veciach/rozvijanie-odbornych-kapacit-inspekcie-socialnych-veciach/>
- MPSVR SR, 2021. *Stratégia dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike. Integrovaná sociálno-zdravotná starostlivosť* [online]. [cit. 2026-03-15]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/strategia-dlhodobej-starostlivosti-sr/strategia-dlhodobej-starostlivosti-sr-sept-2021.pdf>
- PFAU-EFFINGER, Birgit a Tine ROSTGAARD, eds., 2011. *Care Between Work and Welfare in European Societies*. London: PALGRAVE MACMILLAN. ISBN 978-1-349-33193-2.
- RAJOVIĆ, Tatjana, MILIĆ, Nataša, 2022. Mental Health of Informal Caregivers. In: *MedPodml*. Roč. 73, č. 3, s. 8-11. ISSN 2466-5525.
- RANGEL, Maria Lizette, Donaji STELZIG, Cassandra MARTINEZ ENRIQUEZ a Hoda BARD, 2026. Multi-Stakeholder Perspectives on Barriers to Mental Health Support for Informal Caregivers. In: *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. Roč. 23, č. 3, s. 325 [cit. 2026-03-15]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/ijerph23030325>
- REPKOVÁ, Kvetoslava, 2017. Inštitucionalizácia podpory neformálnej starostlivosti z perspektívy práce – prípadová štúdia Slovensko. In: *Sociální práce / Sociální práce*. Roč. 17, č. 6, s. 60-79. ISSN 1213-6204.
- SAHA, Sian, Emily FLOWERS a Chee SIANG ANG, 2026. Understanding Stress to Inform Community-Based Stress Monitoring and Supportive Interventions: A Qualitative Study. In: *Health and Social Care in the Community* [online]. Roč. 26, č. 1, s. 1-15 [cit. 2026-03-15]. ISSN 1365-2524. Dostupné z: <https://doi.org/10.1155/hsc/2061790>
- SHAW, Ian, HOLLAND, Sally, 2014. *Doing Qualitative Research in Social Work*. London: SAGE Publication Ltd. ISBN 978-1-4462-5282-6.
- THISSEN, Laetitia a Agnes MACH, eds., 2023. *European care strategy: A Chance to inclusive care for all?* Brussels: FEPS [online]. [cit. 2026-03-17]. Dostupné z: https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2023/03/FEPS-FES_Care-Strategy-Policy-Study-web-PP.pdf
- TOWERS, Ann-Marie et al., 2023. *Adapting the adult social care outcomes toolkit (AS-COT) for use in care home quality monitoring: Conceptual development and testing* [online]. [cit. 2026-03-17]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/280694336_Adapting_the_adult_social_care_outcomes_toolkit_AS-COT_for_use_in_care_home_quality_monitoring_Conceptual_development_and_testing
- TRIANTAFILLOU, Judy, Michel NAIDITCH, Kvetoslava REPKOVÁ et al., 2010. *Informal care in the long-term care system*. Athen/Vienna: European Centre.
- UN CRPD, 2006. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2021. *Plán obnovy a odolnosti* [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné z: <https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/>

WHO, 2005. *Promoting Mental Health: concepts, emerging evidence, practice*. Geneva: WHO Library. ISBN 92-4-156294-3 [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné z: <https://www.who.int/publications/i/item/9241562943>

WHO, 2001. *The World Health Report 2001. Mental Health: New Understanding. New Hope*. Geneva: WHO Library. ISBN 92-4-156201-3.

Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje

prof. PhDr. Kvetoslava Repková, CSc.

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov

Email: kvetoslava.repkova@unipo.sk

DUŠEVNÉ ZDRAVIE FORENZNÝCH KLIENTOV VO VÄZENSKOM PROSTREDÍ: REFLEXÍVNA OBSAHOVÁ ANALÝZA

Mental Health of Forensic Clients in Prison Settings: A Reflexive Content Analysis

Miriama BORIŠČÁKOVÁ

ABSTRAKT

Predkladaný článok ponúka teoreticko-empirické poznatky k téme duševného zdravia forenznych klientov vo väzniciach. V teoretickej časti sú prezentované fundamentálne poznatky duševného zdravia v rovine väzenského prostredia. Empirická časť prostredníctvom kvalitatívnej reflexívnej obsahovej analýzy odpovedá na hlavnú výskumnú otázku: Aké sú ústredné témy sociálneho výskumu duševného zdravia forenznych klientov vo väzenskom prostredí? Výsledky informujú o troch najhlavnejších analyzovaných témach, a to: 1. intervencie duševného zdravia pre forenznych klientov; 2. analýza duševného zdravia forenznych klientov a 3. profesionáli participujúci na riešení duševného zdravia forenznych klientov. Výskum odkryl aj mnohé iné tematické prepojenia duševného zdravia s rôznorodými oblastami sociálnej patológie. K základným implikáciám pre sociálnu prácu je za kľúčový považovaný trauma-informovaný prístup.

Kľúčové slová: . Duševné zdravie. Forezný klient. Väzenstvo. Forezná sociálna práca. Trauma-informovaný prístup.

ABSTRACT

The submitted article offers theoretical and empirical insights into the issue of mental health among forensic clients in prison settings. The theoretical section presents fundamental knowledge concerning mental health within the context of the penitentiary environment. Through qualitative reflexive content analysis, the empirical section addresses the primary research question: What are the central themes of social research on the mental health of forensic clients in prison settings? The findings identify three principal thematic areas: (1) mental health interventions for forensic clients; (2) analysis of the mental health of forensic clients; and (3) professionals participating in addressing the mental health needs of forensic clients. The research further revealed numerous thematic interconnections between mental health and diverse areas of social pathology. Among the key implications for social work practice, the trauma-informed approach is considered a particularly significant direction.

Key words: Mental Health. Forensic Client. Imprisonment. Forensic Social Work. Trauma-Informed Approach.

Úvod

Prudký nárast záujmu o skúmanie duševného zdravia je zjavný od roku 2020 so zreteľom na výskyt Covid-19. Autori Wang et al. (2024) identifikovali 7047 štúdií so zameraním na tému duševného zdravia, pričom ich počet od pandémie Covid-19 ročne niekoľkonásobne stúpal až do roku 2023. K tomuto výskumu podobnými argumentmi prispievajú Chen et al. (2021), zatiaľ čo sledované obdobie bolo v rozmedzí rokov 2019-2020, alebo aj autori Armaou et al. (2024) s upriamením pozornosti na rok 2020. V súvislosti s výskytom pandémie Covid-19 boli v centre pozornosti aj väznení klienti, ktorí predstavovali rizikovú populáciu z dôvodu hustoty² obývania väzenských zariadení (WHO 2021). V tejto súvislosti WHO vydala v roku 2020 a v roku 2021 reevidovala usmernenie pre podporu krajín v pripravenosti, prevencii a kontrole Covid-19 vo väzniciach.

Riešenie otázky duševného zdravia väznených osôb je predmetom mnohých štúdií, o čom svedčí aj predmetný článok. S rastúcim počtom väznených osôb súvisí aj narastajúci výskyt duševných ochorení. Autori Emilian et al. (2025) identifikovali výrazný výskyt depresie, rôznych typov psychózy, bipolárnej poruchy či schizofrénie. Riešenie porúch duševného zdravia forenzných klientov vo väzniciach vykazuje odklon od tradičných psychologických smerov zameraných na adaptáciu a kontrolu správania k prístupom posilňujúcim odolnosť, motiváciu, rehabilitáciu či reintegráciu väznených osôb. Tieto prístupy zahŕňajú využívanie trauma-informovaného prístupu, zameranie sa na ľudské práva či proces resocializácie (Hussin et al. 2026; Muhammad et al. 2025).

Vyplývajúc z uvedeného je preto cieľom tohto príspevku v teoreticko-empirickej rovine špecifikovať témy sociálneho výskumu v oblasti duševného zdravia väznených forenzných klientov.

1 Teoretické východiská

Osoby vo výkone trestu odňatia slobody predstavujú významnú skupinu klientov forenznnej sociálnej práce, ktorá je klasifikovaná ako riziková populácia. Táto kategorizácia vyplýva najmä zo špecifik ich sociálneho a životného postavenia, charakterizovaného izoláciou od širšieho spoločenského prostredia, obmedzením sociálnych vzťahov, pracovného uplatnenia a ďalších oblastí každodenného života. Väzenské prostredie významným spôsobom ovplyvňuje kvalitu života odsúdených (Boriščáková 2023), ako aj ich sociálne fungovanie a psychické, fyzické či emocionálne prežívanie (Koen 2025). Prostredie výkonu trestu je zároveň spojené s výskytom nevyhovujúcich životných podmienok, možným vystavením násiliu, diskriminácii a neustálemu dohľadu (Koen 2025; Facer-Irwin et al. 2019; Liem a Kunst 2013), čo môže negatívne ovplyvňovať subjektívne prežívanie osobnej slobody a celkovú psychickú pohodu jednotlivca. Negatívne dopady života vo väzení zasahujú aj do duševného zdravia. Pokiaľ hovoríme o odsúdených klientoch v staršom veku³, ktorí v prostredí väzníc starnú, poruchy ich duševného zdravia súvisia predovšetkým s väčším výskytom demencie, schizofrénie, depresívnej poruchy alebo iných porúch osobnosti (Maschi, Sutfin a O'Connell 2012). Autori na základe výsledkov výskumu uvádzajú, že títo klienti sú často závislí od návykových látok, pričom liečba nie je riešená dlhé roky v priebehu väznenia. U starších odsúdených klientov sa v zmysle porúch duševného zdravia objavila aj súvislosť so stratou motivácie pre prepustenie, zníženou schopnosťou absolvovať súdne konanie a celkovo neschopnosťou predstaviť si život po výkone trestu v spoločnosti. V zmysle riešenia duševného zdravia odsúdených sa s ním

² Dokument WHO sa v tomto bode odvoláva na výskum (Vest et al. 2021), ktorý identifikoval, že ak kapacita väznice presiahla 85 % zvýšilo sa riziko nákazy vírusom SARS-CoV-2 a úmrtnosť.

³ Naopak u mladších odsúdených sú častejšie zaznamenávané problémy duševného zdravia v podobe úzkosti, disociácie, postraumatickej stresovej poruchy.

najčastejšie stretávame až v čase pred prepustením na slobodu (Walsh et al. 2024).

Negatívne dopady na duševné zdravie odsúdených klientov má okrem samotného stavu väznice aj množstvo klientov, ktorí v nej žijú. So zvýšeným počtom klientov vo väzení koreluje výskyt sebapoškodzovania, násilia, depresie, iných zdravotných ťažkostí, či úmrtnosť v dôsledku násilia (Aon, Oberconz a Brasholt 2025) alebo výskyt samovrážd (Marr et al. 2025; Datta et al. 2025). Situácia počtu⁴ väznených klientov (obvinených aj odsúdených) na Slovensku dosahuje kapacitu jednotlivých ústavov. Pre ilustráciu ponúkame v nasledujúcej tabuľke prehľad využitia⁵ vybraných ústavov.

Tab. č. 1: Prehľad využitia kapacít ÚTT a ÚVTOS

ÚTT, ÚVTOS	Celková kapacita	Využitie
Banská Bystrica – LRS Kováčová	19	94,7 %
Ilava (obvinení)	169	84,6 %
Košice (odsúdení)	462	82,0 %
Leopoldov (odsúdení)	1072	84,8 %
Nitra - Chrenová	349	91,7 %
Prešov (obvinení)	138	83,3 %
Sabinov	371	84,4 %
Ružomberok	378	81,2 %

Zdroj: spracované podľa Generálneho riaditeľstva, Zboru väzenskej a justičnej stráže, odboru kontroly a organizačno-právnych činností (2026, s. 3)

Duševné zdravie osôb vo väzniciach možno definovať ako stav ich psychickej pohody, ktorá im umožňuje zvládať stres spojený s prostredím väzníc. Pomáha im udržiavať vlastnú emocionálnu stabilitu a záujem o využívanie služieb venovaných prevencii, diagnostike a liečbe porúch duševného zdravia (Engisst, Møller, Galea a Udesen, eds. 2014). Odborníci pre duševné

zdravie väznených klientov sú predovšetkým profesionáli z oblasti psychiatrie, psychológie a sociálnej práce (Mullen 2000).

Na Slovensku je téma duševného zdravia aktuálne riešená prostredníctvom *Akčného plánu Národného programu duševného zdravia na roky 2024-2030* (Ministerstvo zdravotníctva SR 2024). Dokument sa explicitne nevenuje riešeniu duševného zdravia osôb vo väzení. V bode *B1 Implementácia integrovaného modelu poskytovania starostlivosti o duševné zdravie, s ohľadom na potreby obyvateľstva, počet personálu a kapacít vrátane územnej a časovej dostupnosti* však definuje úlohu B1.4 *Doplniť katalóg výkonov o nové činnosti pre novovzniknutú komunitnú a forenznú psychiatrickú a klinicko-psychologickú starostlivosť*. Rovnako v bode *C1 Rešpektovanie ľudských práv ako súčasť hodnotenia kvality poskytovaných služieb* sa orientuje na úlohu *C1.3 Optimalizovať výkon ochranného liečenia -Evidencia a optimalizácia výkonu ochranného liečenia*. Predmetné úlohy súvisia s nastavením opatrení či intervencií v súvislosti s liečbou duševného zdravia aj tých klientov, ktorých radíme do oblasti forenznej sociálnej práce, pričom sa špecificky definuje sféra forenznej psychiatrie a sféra ochranného liečenia.

K riešeniu témy duševného zdravia možno zaradiť aj praktické aktivity realizované v priestoroch *Ústavov pre výkon väzby a Ústavoch pre výkon odňatia slobody* na Slovensku. Ide o aktivity ako napr. realizácia programu „*Vnímam i teba*“ v Sabinove a Prešove s cieľom „*pomôcť rozvíjať empatiu u páchatel'ov trestnej činnosti, a to vo vzťahu k potencionálnym, ale aj reálnym obetiam trestnej činnosti, hľadať možnosti pre vnútornú zmenu, uvedomiť si dopady svojho konania na obeť a okolie, prevziať za svoje konanie zodpovednosť a nájsť adekvátnu a bezpečnú nápravu alebo kompenzáciu spôsobenej ujmy*“ (Šinal'ová

⁴ Stav forezných klientov na Slovensku (spolu obvinených aj odsúdených) predstavuje počet 7937, a to spolu mužov a žien k 1. januáru 2026 (*Generálne riaditeľstvo, Zboru väzenskej a justičnej stráže, odbor kontroly a organizačno-právnych činností* 2026).

⁵ Prehľad sa týka využitia ÚTT a ÚVTOS s kapacitou 3,5m² na jednu väznú osobu, pričom sú údaje platné k 1. januáru 2026.

a Stanková 2025, s. 23). Autorky v závere konštatujú pozitívne výsledky realizovaného programu, predovšetkým vo vzťahu k vnútornej zmene odsúdených a vnímaniu dopadov ich trestnej činnosti na obeť a ďalšie osoby. Ďalšou aktivitou bolo zriadenie altánku (*Košice*), v ktorom forenzní klienti trávajú čas napr. pestovaním či inými aktivitami. Tieto činnosti sú smerované nielen k samotnej fyzickej aktivite a nadobúdaniu nových zručností. Orientujú sa aj na vytváranie nádeje, nových príležitostí, učenia sa zodpovednosti, rešpektu, trpezlivosti k životnému prostrediu. Tieto aktivity slúžia zároveň pre psychickú podporu a pocit spolupatričnosti, pričom ich širší zámer slúži pre rehabilitáciu a znovu začlenenie do spoločnosti (Müller 2025). Prezentované činnosti s foreznými klientmi nie sú priamo charakterizované ako intervencie duševného zdravia, avšak ich širší a hlbší význam má dosah na prežívanie klientov, na ich emocionálny a psychický stav, ktorý je možné obdobnými činnosťami pozitívne posilňovať.

Ako bolo doposiaľ preukázané, forezná sociálna práca má k téme duševného zdravia veľmi blízko. Forenzní klienti vo väzniciach predstavujú marginalizovanú a často stigmatizovanú populáciu, ktorá vykazuje riziko porúch duševného zdravia (Markham 2023). Autorka upozorňuje na dvojité stigmatu týchto klientov (kriminálne aspekty a porucha duševného zdravia), ktorá neprispieva k ich pozitívnemu obrazu a vnímaniu zo strany spoločnosti. Forenzní sociálni pracovníci by mali zastávať funkciu eliminácie tejto stigmy a prežívanej traumy u forezných klientov, ktoré im bránia v opätovnom začlenení do spoločnosti. Ich pozícia a kompetencie dokážu posilňovať pozitívne nastavenie a mienku spoločnosti vo vzťahu k forezným klientom.

Z uvedených poznatkov vyplýva dôraz na riešenie témy duševného zdravia u forezných klientov vo väzniciach.

Forezná sociálna práca predstavuje semiprofesiú, ktorá sa priamo podieľa na riešení otázky duševného zdravia (Šarišská a Balogová 2019). Považujeme preto za vhodné nazrieť na to ako sa súčasný výskum venuje tejto oblasti a aké sú konkrétne témy, ktoré v zmysle duševného zdravia u forezných klientov rieši.

Nasledujúca kapitola informuje o postupe a výsledkoch reflexívnej obsahovej analýzy so zameraním na sociálny výskum a tému duševného zdravia u väznených klientov.

2 Metodológia a metodika

Zámerom realizovanej obsahovej analýzy vedeckých výskumov bola téma duševného zdravia forezných klientov vo väzenskom prostredí.

V zmysle stanovenia štandardných kvalitatívnych metodologických postupov bola definovaná hlavná výskumná otázka: *Aké sú ústredné témy sociálneho výskumu duševného zdravia forezných klientov vo väzenskom prostredí?* Zvolená bola reflexívna obsahová analýza⁶ výskumných štúdií (Nicmanis 2024). Analýza jednotlivých štúdií prebiehala v ich vyhľadávaní, zostavení zoznamu a následnom posudzovaní, identifikácii a reflexii. Pre vyhľadávanie výskumných štúdií bola vybraná databáza *Scopus* v rozmedzí rokov 2020-2026⁷. Vyhľadávanie prebiehalo na základe kľúčových slov odvodených z teoretickej bázy poznatkov a v kontexte hlavnej výskumnej otázky: duševné zdravie, forezný klient, väzenie. Pre zachytenie širšieho množstva výskumných štúdií, boli k týmto kľúčovým slovám doplnené ekvivalenty: forenzní klienti, forezná sociálna práca, väzenstvo. Okrem kritéria kľúčových slov, boli zvolené aj vedecké oblasti, v ktorých boli štúdie publikované. V databáze *Scopus* to boli oblasti: *Social Sciences, Psychology, Health Professions*. Ich voľba spočívala okrem prepojenia s výskumnou otázkou a zameraním na

⁶ Reflexívna obsahová analýza je využívanou formou analýzy v sociálnych vedách, pričom sa sústreďí najmä na významy v texte, ktoré triedi do kategórií a význam kladie na schopnosť reflexivity výskumníka (Nicmanis 2024).

⁷ Obdobie rokov 2020–2026 bolo zvolené z dôvodu výrazného nárastu vedeckého záujmu o problematiku duševného zdravia v danom období, pričom pandémie COVID-19 predstavovala významný impulz pre rozšírenie výskumu v tejto oblasti.

sociálny výskum aj v charaktere vedeckých oblastí, ktoré súvisia s pomáhajúcimi profesiami a sú úzko spojené s vedou sociálna práca. Následne prostredníctvom procesu reflexívnej obsahovej analýzy boli vyberané tie štúdie, ktoré sa priamo vzťahovali ku kľúčovým slovám a výskumnej otázke. V procese analýzy boli identifikované ústredné témy skúmanej problematiky, ktoré v metodologickom postupe predstavovali kategórie (Balogová a Boriščáková 2021; Gavora 2008). Celkový výskumný súbor identifikovaných dokumentov v databáze *Scopus* bol 766 štúdií. Následne z nich boli vyberané tie, ktorých priame zameranie spájalo jednotlivé kľúčové slová, čím bola získaná výskumná vzorka s počtom 133 štúdií. **Tabuľka č. 2** v ďalšej kapitole obsahuje prehľad analyzovaných výskumných štúdií

(výskumná vzorka) s počtom 28. Tieto štúdie na základe reflexívnej obsahovej analýzy zodpovedali výskumnej otázke so zreteľom na jednotlivé výskumné kritériá.

3 Výsledky práce

Prezentované výsledky v tabuľkovom zobrazení znázorňujú výskumné štúdie, ich ústredné témy a analyzované kategórie (K). V zmysle reflexívnej obsahovej analýzy boli špecifikované tri hlavné kategórie, ktoré sa v predmetných štúdiách objavovali, a to kategória duševného zdravia forenzných klientov (DZFK) v počte 7, kategória intervencií duševného zdravia (IDZ) v počte 18 a kategória profesionálov duševného zdravia (PDZ) v počte 3.

Tab. č. 2: Analyzované výskumné štúdie

č.	Štúdia	Ústredná téma štúdie	K
1.	Armas, Spicknall a Sheehan (2026)	Negatívne dopady väzenského prostredia na duševne chorých klientov.	DZFK
2.	Moulden, Matthew a Chaimowitz (2026)	Aplikácia motivačného programu pri liečbe duševného zdravia forenzných klientov.	IDZ
3.	Walker, Griffiths a Coelho (2026)	Aplikácia MHTR u väznených forenzných klientov.	IDZ
4.	Lorente-Català, Jaén et al. (2025)	Implementácia programu STEPPS pre zlepšenie duševného zdravia (+ sebapoškodzovanie) u forenzných klientov.	IDZ
5.	Turner et al. (2025)	Hodnotenie programu pre zlepšenie psychickej pohody (vnútorného mieru) u väznených žien.	IDZ
6.	Skogseth et al. (2025)	Prekážky starostlivosti o duševné zdravie väznených žien (+ závislosť).	DZFK
7.	Blank Wilson et al. (2025)	Miera kriminálneho rizika u väznených osôb s duševnou poruchou.	DZFK
8.	Barbini et al. (2025)	Prehľad metód a intervencií pre väznené ženy s poruchou duševného zdravia.	IDZ
9.	McKenzie a Charlton (2025)	Skúmanie využívania trauma-informovaného prístupu u forenzných klientov v oblasti ich duševného zdravia.	IDZ
10.	Mynard et al. (2024)	Skúmanie terapeutickéj práce profesionálov pre klientov v samoväzbe ako foreznej služby duševného zdravia.	PDZ
11.	Dogan et al. (2024)	Zvládanie stresu a záťaže u väznených mužov z hľadiska rasových rozdielov s využitím konkrétnych modelov.	DZFK
12.	Karachaliou et al. (2024)	Skúmanie vnímania a spokojnosti väzňov s telepsychiatriou v porovnaní s osobnými konzultáciami a účinky telepsychiatrie na používanie donucovacích opatrení.	IDZ

13.	Kirschstein et al. (2023a)	Využívanie technológií medzi forenznými odborníkmi v oblasti duševného zdravia.	IDZ
14.	Kirschstein et al. (2023b)	Technologické inovácie v oblasti forezného duševného zdravia.	IDZ
15.	Oostermeijer et al. (2023)	Skúmanie stigmatizujúcich postojov profesionálov voči klientom s problémami duševného zdravia.	PDZ
16.	Batastini et al. (2023)	Analýza služieb duševného zdravia pre väznené osoby.	IDZ
17.	Green et al. (2023)	Skúmanie skúseností profesionálov v oblasti duševného zdravia pracujúcich s väznenými klientmi s implementáciou vybraných intervenčných nástrojov.	IDZ
18.	Zupan et al. (2022)	Pochopenie súvislosti jazykovej poruchy s úzkosťou a depresiou u mladistvých páchatel'ov s cieľom zlepšenia ich odbornej podpory.	DZFK
19.	Batastini et al. (2022)	Skúmanie duševného zdravia segregovaných väznených žien so zameraním na pilotné overenie špeciálneho programu pre túto cieľovú skupinu.	DZFK
20.	Seaward et al. (2021a)	Skúmanie charakteristiky terapeuta ako profesionála pracujúceho s forezným klientom pri zadržaní.	PDZ
21.	Seaward et al. (2021b)	Motivácia uväznených starších osôb zapojiť sa do trestného súdneho konania.	DZFK
22.	Fritzon et al. (2021)	Skúmanie trauma-informovaného prístupu a individuálnej práce s foreznými klientmi vo väzbe.	IDZ
23.	Jackson et al. (2021)	Analýza trauma-informovaného prístupu k väzneným klientom, ktorý zlepšuje duševné zdravie pre potreby prepustenia.	IDZ
24.	Ricciardelli a McKendy (2020)	Liečba duševného zdravia väznených žien ako efektívna pomoc pre podmienené prepustenie.	IDZ
25.	Lo et al. (2020)	Skúmanie skupinového výcviku odolnosti pre zlepšenie duševného zdravia väznených žien.	IDZ
26.	Muller (2020)	Skúmanie nástroja kvality života u väznených klientov.	IDZ
27.	Ort (2020)	Skúmanie príčiny stagnácie zlepšenia duševného zdravia u väznených klientov so zameraním na odhaľovanie zefektívňovania tejto pomoci.	IDZ
28.	Lemieux et al. (2020)	Skúmanie stratégií a výziev vplyvom Covid-19 u väznených osôb pre zlepšenie ich duševného zdravia.	IDZ

Zdroj: vlastné spracovanie

Najviac zastúpených výskumných štúdií bolo v kategórii intervencií duševného zdravia. Tieto štúdie mali vo svojej ústrednej téme primárne záujem o konkrétnu intervenciu, teóriu, metódu či postupy práce, ktoré boli orientované na zlepšovanie duševného zdravia forezných klientov vo väzniciach. Konkrétne sa venovali špecifickému nástroju alebo analýze zlepšovania komunikačných zručností, odolnosti a psychickej pohody forezných klientov pred prepustením z výkonu trestu. Zameriavali sa na riešenie duševného zdravia v kombinácii s inou sociálnou patológiou (napr. závislosti, sebapoškodzovanie a i.). Fokus bol identifikovaný aj vo vzťahu využívania technologických inovácií pre riešenie

duševného zdravia väznených klientov. Osobitné postavenie v teoretických aplikáciách zaujal trauma-informovaný prístup orientovaný na túto cieľovú skupinu.

Nasledovali výskumné štúdie s ústrednou témou duševného zdravia forezných klientov vo väzniciach. Témy sa spájali v jednom bode, a síce v tom, ako pôsobí väzenské prostredie na duševné zdravie klientov. Jednotlivé výskumy sa orientovali napr. na prostredie väzníc a jeho dopady na duševné zdravie, na rôzne prekážky v starostlivosti o duševné zdravie klientov. Skúmanie bolo aj vo vzťahu k rozdielom v duševnom zdraví z hľadiska rasových a rodových odlišností či napríklad vo vzťahu k spektru porúch duševného zdravia u väznených klientov.

Vo veľmi nízkom počte boli zastúpené výskumné štúdie sústrednou témou venovanou profesionálom pôsobiacim vo väzeniach, ktorí sa priamo podieľajú na riešení otázky duševného zdravia klientov. Tieto štúdie mali za cieľ primárne skúmať samotných profesionálov, ich osobnostné predpoklady či charakteristiky alebo na druhej strane postoje vo vzťahu k väzneným klientom a otázke duševného zdravia ako takého. Pozornosť bola venovaná aj téme skúseností a odborných zručností týchto profesionálov pre priamu potrebu riešenia duševného zdravia väznených klientov.

Odpoveď na výskumnú otázku: *Aké sú ústredné témy sociálneho výskumu duševného zdravia forenzných klientov vo väzenskom prostredí?* analýza ponúkla v troch rovinách. Ústredné témy sú vo vzťahu k forezným klientom a ich duševnému zdraviu venované: 1. vhodným intervenciám pre podporu duševného zdravia väznených klientov; 2. identifikácii problematických oblastí duševného zdravia väznených klientov, ktoré si vyžadujú pozornosť a adresnú pomoc zo strany profesionálov a 3. samotným odborníkom, ktorí túto pomoc poskytujú.

Výsledky reflexívnej obsahovej analýzy považujeme za pozitívne v zmysle zamerania sa jednotlivých štúdií na tému duševného zdravia tak špecificky orientovanej klientely foreznej sociálnej práce, akou sú forezní klienti vo väzniciach. Výsledky pozitívne naznačujú vedecký ale i praktický záujem o riešenie témy duševného zdravia týchto klientov so zreteľom na budovanie intervenčných a odborných kapacít. V centre pozornosti sú pritom samotní klienti, ktorých miera poruchy duševného zdravia a okolnosti tejto poruchy zohrávajú významnú rolu pri následnej adresnej práci intervenčného tímu odborníkov.

4 Diskusia

Príspevok na viacerých miestach poukazuje na skutočnosť, že problematika duševného zdravia v oblasti foreznej sociálnej práce predstavuje predmet systematického záujmu výskumníkov. Rôznorodosť ich výskumného zamerania

dokumentujú vedecké a odborné zdroje prezentované v príspevku.

Uskutočnená reflexívna obsahová analýza bola špecificky orientovaná na klientov vo väzniciach, čo predstavovalo významné ohraničenie výskumu. V dôsledku tejto delimitácie boli z analytického procesu vylúčené viaceré relevantné vedecké štúdie, ktoré sa síce zaoberali problematikou duševného zdravia forezných klientov, avšak nesústredili sa výlučne na väzenskú populáciu. Je potrebné dodať, že mnohé štúdie venujúce sa téme duševného zdravia forezných klientov skúmali tieto súvislosti v tzv. trestnom systéme, ktorý v praktickom ponímaní nezahŕňa iba väznice, ale i samotné súdne procesy, súdne konania, psychiatrické nemocnice, centrá pre mládež, liečebné zariadenia a pod.

Ďalším limitujúcim faktorom bola voľba iba jednej databázy na vyhľadávanie a spracovanie odborných zdrojov. Vzhľadom na uvedené skutočnosti možno konštatovať, že ďalší výskum v tejto oblasti má potenciál významne obohatiť existujúce poznanie, priniesť nové empirické zistenia a rozšíriť odpovede na formulovanú výskumnú otázku.

Ako už bolo uvedené, problematika duševného zdravia forezných klientov zostáva predmetom intenzívneho odborného a vedeckého záujmu. Mnohé štúdie, ktoré boli analyzované v rámci prípravy príspevku, hoci neboli zaradené do samotnej obsahovej analýzy, ponúkajú podnetné teoretické i empirické východiská pre ďalšie skúmanie tejto problematiky. Išlo predovšetkým o zahraničné výskumné práce realizované v *USA*, krajinách *Európy* či *Ázie*. Najčastejšie publikované štúdie boli orientované na skúmanie duševného zdravia vo vzťahu ku konkrétnym formám sociálno-patologického správania forezných klientov. Významná pozornosť bola venovaná najmä súvislostiam medzi duševným zdravím a sexuálnou kriminalitou, vrátane sexuálnych deliktov, zneužívania a sexuálne motivovaného násillia (Kwek et al. 2026; Dhillon et al. 2026; Garant a Gauthier 2025; Lindegren 2023; Martínez-Catena a Redondo 2022; Duncan et al. 2022). Okrem tohto javu boli predmetom záujmu

výskumníkov aj témy sebapoškodzovania (Mayfield et al. 2026; Visser et al. 2025; Tomlinson a Mahoney 2026), traumy (Hood a Komoski 2023), schizofrénie (Dichmann et al. 2026), práca s hnevom (Yalçin et al. 2024), závislosť (Elison-Davies et al. 2022; Satcher, Belenko a Coetzer-Liversage et al. 2024), samovražednosť (Hampson et al. 2024; Abderhalden a Alward 2024), násilie vo všeobecnosti (Arsuffi a Scarborough 2023; Smeekens et al. 2024). V centre pozornosti bolo aj skúmanie profesionálov pôsobiacich v rôznych oblastiach trestného systému vo vzťahu k aspektom duševného zdravia (Page a Robertson 2021; Mistry et al. 2022; Simonsson et al. 2023). Výrazne sa skúmalo duševného zdravie forenzných klientov špecificky liečených v psychiatrických nemocniciach (Markham 2025; Scanlon et al. 2023; Routledge 2023; Grossi et al. 2020; Hussain et al. 2020; Cramer et al. 2020; Simms-Sawyers et al. 2020).

Možno konštatovať, že sociálny výskum zameraný na duševné zdravie forenzných klientov vytvára rozsiahly a tematicky diverzifikovaný poznatkový rámec. Viaceré z analyzovaných zistení predstavujú podnetný východiskový bod aj pre rozvoj výskumu forenznej sociálnej práce v podmienkach *Slovenskej republiky*. V kontexte prepojenia teoretických a empirických poznatkov sa medzi významné implikácie pre sociálnu prácu zaraďuje trauma-informovaný prístup, ktorý sa ukázal ako frekventovaný a významný koncept vo viacerých analyzovaných štúdiách.

5 Odporúčenia pre teóriu a prax

Trauma-informovaný prístup (ďalej len TIP) v sociálnej práci je charakteristický klientsky orientovanými intervenciami, ktoré podporujú vytváranie vzťahu založeného na dôvere, bezpečí, rešpekte, spolupráci, nádeji a posilňovaní klientových zdrojov a kompetencií. Tento prístup vedie sociálnych pracovníkov k reflektovaniu traumy ako významného kontextu vzniku a pretrvávania problémov klienta, k integrácii

poznatkov o dôsledkoch traumy do procesu poskytovania sociálnych služieb a k citlivému rozpoznávaniu prejavov traumatických skúseností. Súčasne zdôrazňuje význam transformácie traumatických naratívov a využívania pomáhajúceho vzťahu ako kľúčového terapeutického a podporného nástroja v procese uzdravovania a obnovy psychosociálneho fungovania klienta (Levenson 2020). Carello a Butler (2015) dodávajú⁸, že TIP zdôrazňuje potrebu porozumieť tomu, akým spôsobom mohli skúsenosti s násilím, viktimizáciou alebo inými formami traumy ovplyvniť život jednotlivcov, a následne tieto poznatky premietiť do tvorby systémov a poskytovania služieb tak, aby zodpovedali potrebám klientov so skúsenosťou s traumou a podporovali ich proces uzdravovania a zotavenia. Obdobne Jackson et al. (2021) dopĺňajú, že TIP vychádza z poznania súvislostí medzi traumatickými skúsenosťami, trestnou činnosťou a duševným zdravím klienta. Jeho cieľom je reflektovať komplexný dopad predchádzajúcej traumy na život páchateľov aj obetí a zároveň uplatňovať také postupy, ktoré znižujú riziko opätovnej traumatizácie a minimalizujú ďalšie negatívne dôsledky pre jednotlivca. Podstatou tohto prístupu je predovšetkým vedomé uznanie prítomnosti traumy a porozumenie jej významu, prejavom a dlhodobým následkom.

Autori Lewis et al. (2022) nahliadajú na tento prístup vo vzdelávaní sociálnych pracovníkov. Kľúčové zistenia ich výskumu poukazujú na to, že TIP vo vzdelávaní v praxi je založený predovšetkým na vytváraní bezpečného a podporného prostredia s jasne definovanými očakávaniami a hranicami. Dôležitou súčasťou je zároveň podpora študentov prostredníctvom reflexie a validácie ich emocionálnych reakcií, ako aj uplatňovanie vzťahovo orientovaných a kolaboratívnych foriem supervízie. Štúdia zároveň identifikuje konkrétne stratégie podporujúce implementáciu jednotlivých princípov TIP. Za významné prekážky pri

⁸ Autori pripomínajú, že ide o prístup vyvinutý Harrisom a Fallotom (2001).

zavádzaní TIP do vzdelávania v teréne autori považujú najmä nedostatok času a nedostatočnú organizačnú podporu. Na základe týchto zistení odporúčajú vnímať TIP ako univerzálny rámec odbornej prípravy, ktorý umožňuje študentom nielen oboznámiť sa s princípmi bezpečného a podporného prostredia, ale aj prakticky ich aplikovať v profesionálnej činnosti. Zároveň zdôrazňujú potrebu intenzívnejšej podpory zo strany študijných programov sociálnej práce voči organizáciám zabezpečujúcim odbornú prax, ako aj potrebu prevziať väčšiu zodpovednosť za kvalitnú odbornú prípravu študentov.

Podobne konštatujeme, že TIP je v kontexte sociálnej práce v súčasnosti rozpracovaný, a to primárne v rovine sledovania jeho aplikácie a limitov v praxi (Anyikwa 2016; Ross et al. 2023; Lotty 2021; Singh et al. 2020; Wathen a Mantler 2022; Osimobi et al. 2026 a ďalší).

Pokiaľ sa venujeme aplikácii TIP vo forenznnej sociálnej práci dovolíme si pri týchto charakteristikách vychádzať z analyzovaných vedeckých štúdií v tomto príspevku. Autori McKenzie a Charlton (2025) na základe výsledkov výskumu identifikovali, že pri práci s forenznými klientmi s poruchou duševného zdravia sa TIP javí opodstatnene pre jeho orientáciu na tvorbu bezpečného prostredia pre klientov zažívajúcich traumy. Tvorba bezpečného prostredia prostredníctvom TIP zohľadňuje pozitívnejšiu rovinu nadväzovania a udržiavania medziludských vzťahov ale i pozitívneho vzťahu k sebe samému. Tieto aspekty pomáhajú forenzným klientom dosahovať lepšie výsledky v pozitívnej miere nazerania na svoju prežitú traumy.

TIP (Fritzson et al. 2021) pri plánovaní a realizácii intervencií vo vzťahu k forenzným klientom nekladie dôraz výlučne na kvantitatívne hodnotenie rizikových faktorov, ale zohľadňuje aj možné spoločné etiologické súvislosti medzi identifikovanými kriminogénnymi faktormi a prežitou traumou klienta. Rozhodovanie o intervencii sa tak podľa autorov opiera o hlbšie porozumenie príčin a mechanizmov formovania problémového správania a

životných okolností klienta. Intervenčné stratégie v rámci TIP preto zahŕňajú riešenie traumatických skúseností a symptómov duševného zdravia popri intervenciách orientovaných na trestnú činnosť. Takto koncipované intervencie podľa uvedených autorov zároveň presahujú tradičné symptomaticky orientované postupy zamerané na modifikáciu kognitívnych procesov a rozvoj behaviorálnych zručností. Aj na základe týchto výskumom podložených argumentov, autori špecifikujú, že TIP nemožno chápať ako samostatný terapeutický model alebo špecifický program, ale skôr ako rámec podporujúci implementáciu empiricky overených a vedecky podložených intervencií. Poskytovanie služieb v TIP je pritom založené na piatich základných princípoch, ktorými sú bezpečnosť, dôveryhodnosť, možnosť voľby, spolupráca a posilňovanie autonómie a kompetencií klienta (Fritzson et al. 2021).

Na základe uvedených teoretických východísk a výskumných zistení možno konštatovať, že TIP sa vo forenznnej sociálnej práci javí ako vhodný predovšetkým pre svoju schopnosť reflektovať komplexné súvislosti medzi traumatickými skúsenosťami, duševným zdravím a trestnou činnosťou forenzných klientov. Jeho význam spočíva v tom, že umožňuje vnímať klienta nielen prostredníctvom identifikácie rizikových faktorov a problémového správania, ale aj v širšom kontexte jeho životných skúseností a dôsledkov prežitej traumy. TIP zároveň podporuje vytváranie bezpečného, rešpektujúceho a vzťahovo orientovaného prostredia, ktoré znižuje riziko opätovnej traumatizácie a posilňuje dôveru, spoluprácu a autonómiu klienta. Vo forenznom prostredí, ktoré je často charakteristické kontrolou, mocenskou asymetriou a vysokou mierou psychickej záťaže, predstavuje takýto prístup významný predpoklad efektívnej intervencie a podpory procesu resocializácie. Súčasne umožňuje realizovať intervencie založené na hlbšom porozumení etiológie problémového správania, čím presahuje tradične symptomaticky orientované prístupy. TIP sa

tak javí ako významný pre poskytovanie komplexnej, eticky citlivej a vedecky podloženej intervencii vo forenznnej sociálnej práci.

Afiliácia

Príspevok vznikol s podporou projektu *KEGA 034PU-4/2025 Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce II.*

Zoznam bibliografických odkazov

- ABDERHALDEN, Fances P. a Lucas ALWARD, 2024. Jailed Individuals' Perceptions of Procedural Justice and Suicidal Ideation: An Empirical Examination. In: *Crime & Delinquency* [online]. Vol. 70, No. 2, pp. 414-440 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-387X. doi: <https://doi.org/10.1177/00111287221106942>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00111287221106942>
- AON, Maha, Simon OBERCONZ a Marie BRASHOLT, 2025. The association between health and prison overcrowding, a scoping review. In: *BMC Public Health* [online]. Vol. 25 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2458. doi: 10.1186/s12889-025-23340-9. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40604692/>
- ARMAOU, Maria, Matthew PEARS, Stathis Th. KONSTANTINIDIS a Holly BLAKE, 2024. Evolution of Primary Research Studies in Digital Interventions for Mental Well-Being Promotion from 2004 to 2023: A Bibliometric Analysis of Studies on the Web of Science. In: *Int. J. Environ. Res. Public Health* [online]. Vol. 21, No. 3, pp. 375 [cit. 2026-05-04]. doi: <https://doi.org/10.3390/ijerph21030375>. ISSN 1660-4601. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/1660-4601/21/3/375>
- ARMAS, Silvia A., Virginia SPICKNALL a Lindsay SHEEHAN, 2026. Incarceration Trauma From the Perspective of Individuals With Mental Illness: Therapeutic Implications. In: *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* [online]. Vol. 70, No. 8 [cit. 2026-05-04]. doi: <https://doi.org/10.1177/0306624X251386468>. ISSN 1552-6933. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0306624X251386468>
- ARSUFFI, Lara a Nadja SCARBOROUGH, 2023. A service evaluation of the Behavioural Treatment for Substance Abuse (BTSA) programme for forensic dual diagnosis populations. In: *Journal of Forensic Psychology Research and Practice* [online]. Vol. 23, No. 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2473-2842. doi: <https://doi.org/10.1080/24732850.2021.2017551>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/24732850.2021.2017551>
- ANYIKWA, Victoria A., 2016. Trauma-Informed Approach to Survivors of Intimate Partner Violence. In: *Journal of Evidence-Informed Social Work* [online]. Vol. 13, Issue 5 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2376-1415. doi: <https://doi.org/10.1080/23761407.2016.1166824>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23761407.2016.1166846>
- BALOGOVÁ, Beáta a Miriama BORISČÁKOVÁ, 2021. *Prolegoména kvantitatívneho výskumu v sociálnej práci*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-555-2799-4.
- BARBINI, Melanie, Eman TADROS a Eunice GOMEZ, 2025. Psychological services for acute and chronic illnesses faced by incarcerated women. In: *Journal of Family Social Work* [online]. Vol. 28, Issue 1 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1935-990X. doi: <https://doi.org/10.1080/10522158.2024.2435828>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10522158.2024.2435828>
- BATASTINI, Ashley B., Olivia K. MILLER, Jade HORTON a Robert D. MORGAN, 2023. Mental health services in restricted housing: Do we know what's going on behind the steel doors? In: *Psychol Serv* [online]. Vol. 20, Issue 3, pp. 576-584 [cit. 2026-05-04].

- 2026-05-04]. ISSN 1541-1567. doi: 10.1037/ser0000606. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34793189/>
- BATASTINI, Ashley B., Riley M. DAVIS, Ashley C. T. JONES a Jade HORTON, 2022. "Treating women incarcerated in or at risk of restrictive placements: A statement of the problem and considerations for practice." In: *Psychological services* [online]. Vol. 19, Issue 4, pp. 648-657 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1541-1567. doi:10.1037/ser0000623. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35099225/>
- BLANK WILSON, Amy, Karen J. ISHLER, Robert MORGAN, Jonathan PHILLIPS, Jeff DRAINE a Kathleen J. FARKAS, 2025. Examining Criminogenic Risk Levels Among People with Mental Illness Incarcerated in US Jails and Prisons. In: *J Behav Health Serv Res* [online]. Vol. 52, Issue 1, pp. 32-47 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1541-1567. doi: 10.1007/s11414-020-09737-x. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33155072/>
- BORIŠČÁKOVÁ, Miriama, 2023. Životné prostredie a kvalita života odsúdených klientov. In: *Journal socioterapie* [online]. Roč. 9, č. 2, s. 40-48 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2453-7543. doi: <https://zenodo.org/records/10551151>. Dostupné z: <https://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/ieasp-ff/journal-socioterapie/archiv/2023/2>.
- CATELLO, Janice a Lisa D. BUTLER, 2015. Practicing What We Teach: Trauma-Informed Educational Practice. In: *Journal of Teaching in Social Work* [online]. Vol. 35, Issue 3 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1540-7349. doi: <https://doi.org/10.1080/08841233.2015.1030059>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08841233.2015.1030059>
- CRAMER, Robert J., Jane L. IRELAND, Victoria HARTLEY, Molly M. LONG, Carol A. IRELAND a Tracy WILKINS, 2020. Coping, mental health, and subjective well-being among mental health staff working in secure forensic psychiatric settings: Results from a workplace health assessment. In: *Psychol Serv* [online]. Vol. 17, Issue. 2, pp. 160-169 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2857. doi: 10.1037/ser0000354. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31008626/>
- DATTA, Manjistha, Sujita KUMAR KAR a S. M. Yasir ARAFAT, 2025. Suicide among prisoners: a bibliometric analysis. In: *International journal of prison health* [online]. Vol. 21, Issue. 1, pp. 94-102 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi:10.1108/IJOPH-04-2024-0016. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39727223/>
- DHILLON, Ashley, Lauren GONZALES a Laura B. LOPEZ-AYBAR, 2026. Community Member Attitudes Toward Sexual Offenses and Trauma-Oriented Care: A Qualitative Exploration. In: *Sex Abuse* [online]. Vol. 38, Issue. 1, pp. 103-123 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: 10.1177/10790632251343813. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40419327/>
- DICHMANN, Kristine, Anne BRYDE, Johanne PEREIRA RIBEIRO, Kåre DONSKOV NIELSEN, Karina STJERNEGAARD, Mette BRANDT-CHRISTENSEN, Jette MØLLERHØJ, Liv OS STØLAN, Jasmin GRYESTEN, Sabrina TRAPPAUD RØNNE a Sidse ARNFRED, 2026. Psychotherapy for forensic psychiatric patients diagnosed with schizophrenia or schizoaffective disorders: a mixed methods systematic review. In: *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology* [online]. Vol. 37, Issue 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi: <https://doi.org/10.1080/14789949.2026.2647910>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14789949.2026.2647910>
- DOGAN, Jardin N., Danelle STEVENS-WATKINS, Brittany MILLER-ROENIGK, Christopher K. MARSHBURN a Myles D. MOODY, 2024. Experiencing Burnout: John Henryism, Gender Role Conflict, and

- Anxiety Among Incarcerated Black Men. In: *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* [online]. Vol. 68, Issue 9, pp. 1011-1032 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1557-9891. doi: 10.1177/0306624X221124841. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0306624X221124841>
- DUNCAN, Katie, Belinda WINDER, Nicholas BLAGDEN a Christine NORMAN, 2022. "I've Got the Energy to Change, But I Haven't Got the Energy for This Kinda Therapy": A Qualitative Analysis of the Motivations Behind Democratic Therapeutic Community Drop-Out for Men With Sexual Convictions. In: *Int J Offender Ther Comp Criminol* [online]. Vol. 66, Issue. 12, pp. 1213-1236 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1573-286X. doi: 10.1177/0306624X20956957. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32917108/>
- ELISON-DAVIES, Sarah, Jamie NEWSOME, Andrew JONES, Glyn DAVIES a Jonathan WARD, 2022. Associations between psychosocial risk factors, and changes in substance dependence and psychosocial functioning, during engagement with digital cognitive behavioral therapy for methamphetamine use: use of 'Breaking Free from Substance Abuse' by incarcerated people during the COVID-19 pandemic. In: *Health Justice* [online]. Vol. 10, Issue 28 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi: <https://doi.org/10.1186/s40352-022-00190-w>. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40352-022-00190-w#citeas>
- EMILIAN, Christina, Noura AL-JUFFALI a Seena FAZEL, 2025. Prevalence of severe mental illness among people in prison across 43 countries: a systematic review and meta-analysis. In: *Lancet Public Health* [online]. Vol. 10, Issue. 2, pp 110 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2468-2667. doi: 10.1016/S2468-2667(24)00280-9. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39909698/>
- ENGGIST, Stefan, Lars MØLLER, Gauden GALEA a Caroline UDESEN, eds. 2014. *Prisons and Health* [online]. [cit. 2026-05-04]. Denmark: WHO Regional Office for Europe. ISBN 978-92-890-5059-3. Dostupné z: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/bdffccc1-a5fd-411c-b4cd-4b1b317a9a44/content>
- FACER-IRWIN, Emma, Nigel J. BLACKWOOD, Annie BIRD, Hannah DICKSON, Daniel MCGLADE, Filipa ALVES-COSTA a Deirdre MACMANUS, 2019. PTSD in prison settings: A systematic review and meta-analysis of comorbid mental disorders and problematic behaviours. In: *PLoS One* [online]. Vol. 14, Issue. 9 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1932-6203. doi: 10.1371/journal.pone.0222407. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31557173/>
- FRITZON, Katarina, Sarah MILLER, Danielle BARGH, Kerrilee HOLLOWS, Allana OSBORNE a Anna HOWLETT, 2021. Understanding the Relationships between Trauma and Criminogenic Risk Using the Risk-Need-Responsivity Model. In: *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* [online]. Vol. 30, Issue 3, pp. 294-323 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-3594. doi: <https://doi.org/10.1080/10926771.2020.1806972>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10926771.2020.1806972>
- GARANT, Etienne a Alexandre GAUTHIER, 2025. Therapeutic Alliance as a Mediator in the Absence of Post-Treatment Recidivism: A Study of Men Who Have Committed a Sexual Offense Against a Child. In: *Journal of Child Sexual Abuse* [online]. Vol. 35, Issue. 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1573-286X. doi: <https://doi.org/10.1080/10538712.2026.2658664>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10538712.2026.2658664>
- GAVORA, Peter, 2008. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 978-80-223-2391-8.

- Generálne riaditeľstvo, Zboru väzenskej a justičnej stráže, odbor kontroly a organizačno-právnych činností*, 2026. *Správa o počte a zložení obvinených a odsúdených nachádzajúcich sa v ústavoch na výkon väzby a ústavoch na výkon trestu odňatia slobody k 1. januáru 2026* [online]. [cit. 2026-05-04]. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/api/file/file-preview/0c8f80c0-2438-4e98-9836-ca5f855fa747.pdf>
- GREEN, Johan, A. S. LINDQVIST BAGGE, S. OLAUSSON, P. ANDINÉ, M. WALLINIUS a M. HILDEBRAND KARLÉN, 2023. Implementing clinical guidelines for co-occurring substance use and major mental disorders in Swedish forensic psychiatry: An exploratory, qualitative interview study with mental health care staff. In: *J Subst Abuse Treat* [online]. Vol. 144 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-244X. doi: 10.1016/j.jsat.2022.108899. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36270196/>
- GROSSI, Laura M., Lawrence A. OSBORN, Kendall JOPLIN, Brendan O'CONNOR, 2020. Psychiatric Hospitals: Safety and Logistical Considerations. In: *Journal of Forensic Psychology Research and Practice* [online]. Vol. 21, Issue. 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2473-2842. doi: 10.1080/24732850.2020.1843105. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/345386127_Clinical_Interventions_in_State_Psychiatric_Hospitals_Safety_and_Logistical_Considerations
- HAMPSON, Lauren, Charlotte LENNOX, Jessica KILLILEA, Yvonne AWENAT a Daniel PRATT, 2024. Intensive Cognitive Behaviour Suicide Prevention for Males in Custody: A Pilot Feasibility Case Series. In: *Journal of Forensic Psychology Research and Practice* [online]. Vol. 14, Issue. 1 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2857. doi: <https://doi.org/10.1080/24732850.2022.2051663>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/24732850.2022.2051663>
- HARRISON, Maxine E. a Roger D. FALLOT, 2001. *Using trauma theory to design service systems. New directions for mental health services*. San Francisco: Jossey-Bass. ISBN 978-0787914387.
- HOOD, Brittany J. a Mary Cate KOMOSKI, 2023. Treating Trauma in Criminal Justice-Involved with SMI: "Trauma Is a Huge Part of It". In: *Community Ment Health J* [online]. Vol. 59, Issue. 8, pp. 1537-1548 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1573-2789. doi: 10.1007/s10597-023-01141-x. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37268846/>
- HUSSAIN, Shazia, Abdullah MIA a John ROSE, 2020. Men's experiences of engaging in psychological therapy in a forensic mental health setting. In: *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology* [online]. Vol. 31, Issue. 3, pp. 409-431 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1478-9957. doi: <https://doi.org/10.1080/14789949.2020.1752286>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14789949.2020.1752286>
- HUSSIN, Zalmizy, Md Zawawi ABU BAKAR, Mohd Ahsani A MALEK, NoorSuzana Mohd SHARIFF a Siti Rohana AHMAD, 2026. A bibliometric review of research on resilience, motivation and prisoners, 1912-2024. In: *F1000Research* [online]. Vol. 14, Issue 760 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2046-1402. doi: 10.12688/f1000research.164019.3. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/41522296/>
- CHEN, Ying, Xiaojun ZHANG, Shixiang CHEN, Yanwen THANG, Yulu WANG, Qi LU a YUE ZHAO, 2021. Bibliometric analysis of mental health during the COVID-19 pandemic. In: *Asian Journal of Psychiatry* [online]. Vol. 65. ISSN 1876-2018 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2021.102846>. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1876201821003026>
- JACKSON, Victoria, Danny H. SULLIVAN, Daveena MAWREN, Arie FREIBERG, Jayashri KULKARNI a Rajan DARJEE, 2021. „Trauma-informed sentencing of

- serious violent offenders: an exploration of judicial dispositions with a gendered perspective." In: *Psychiatry, psychology, and law : an interdisciplinary journal of the Australian and New Zealand Association of Psychiatry, Psychology and Law* [online]. Vol. 28, Issue 5, pp. 748-773 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1934-1687. doi:10.1080/13218719.2020.1855267. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35571601/>
- KARACHALIOU, Evangelia, Phoebe DOUZENIS, Fotios CHATZINIKOLAOU, Nikos PANTAZIS, Sophia MARTINAKI, Panagiota BALI, Konstantinos TASIOS, and Athanasios DOUZENIS, 2024. „Prisoners' Perceptions and Satisfaction with Telepsychiatry Services in Greece and the Effects of Its Use on the Coercion of Mental Healthcare". In: *Healthcare* [online]. Vol. 12, Issue 10 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1744-9219. doi: 10.3390/healthcare12101044. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/2227-9032/12/10/1044>
- KIRSCHSTEIN, Madeleine A., Ashley B. BATASTINI, Jay P. SINGH a Marc GRAF, 2023b. Technological Innovations in Forensic and Correctional Mental Health: An Introduction to the Special Issue. In: *Criminal Justice and Behavior* [online]. Vol. 50, Issue 2, pp. 167-174 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: <https://doi.org/10.1177/00938548221141610>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00938548221141610>
- KIRSCHSTEIN, Madeleine A., Jay P. SINGH, Astrid ROSSEGER, Jérôme ENDRASS a Marc GRAF, 2023a. International Survey on the Use of Emerging Technologies Among Forensic and Correctional Mental Health Professionals. In: *Criminal Justice and Behavior* [online]. Vol. 50, Issue 2, pp. 175-196 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: <https://doi.org/10.1177/00938548211042057>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00938548211042057>
- KOEN, Nina, 2025. Application of Trauma-Informed Practice in Re-Entry Services. In: *Journal of Forensic Social Work* [online]. Vol. 9, Issue. 2, pp. 5-20 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1936-9298. Dostupné z: <https://journals.shareok.org/jofsw/ojs/jofsw/article/view/147/120>
- KWEK, Boon Siang, Rebecca P. ANG a Olivia CHOY, 2026. Rapport Features Moderate Treatment Readiness of Incarcerated Male Sex Offenders After Forensic Risk and Needs Assessment Interviews. In: *Criminal Behaviour and Mental Health* [online]. Vol. 36, Issue. 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1573-286X. doi: <https://doi.org/10.1002/cbm.70031>. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/cbm.70031>
- LEMIEUX, Ashley J., Audrey-Anne DUMAIS MICHAUD, Jean DAMASSE, Julie-Katia MORIN-MAJOR, To Nhu NGUYEN, Alain LESAGE a Anne G. CROCKER, 2020. Management of COVID-19 for Persons with Mental Illness in Secure Units: A Rapid International Review to Inform Practice in Québec. In: *Victims & Offenders* [online]. Vol. 15, Issue 7-8, pp. 1337-1360 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi: <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1827111>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15564886.2020.1827111>
- LEVENSON, Jill, 2020. Translating Trauma-Informed Principles into Social Work Practice. In: *Social Work* [online]. Vol. 65, Issue 3, pp. 288-298 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1545-6846. doi: <https://doi.org/10.1093/sw/swaa020>. Dostupné z: <https://academic.oup.com/sw/article-abstract/65/3/288/5872800?redirected-From=PDF&login=false>
- LEWIS, Laura, Kathryn MCCLAIN-MEEDER, Michael LYNCH a Marjorie QUARTLEY, 2022. Defining a Trauma-Informed Approach to Social Work Field Education. A Path Forward for the Profession. In: *Advances in Social Work* [online]. Vol. 22, Issue 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1527-

8565. doi: <https://doi.org/10.18060/24941>. Dostupné z: <https://journals.iupui.edu/index.php/advancesinsocialwork/article/view/24941>
- LIEM, Marieke a Maarten KUNST, 2013. Is there a recognizable post-incarceration syndrome among released "lifers"? In: *International Journal of Law and Psychiatry* [online]. Vol. 36, Issue. 3–4, pp. 333–337 [cit. 2026-05-04]. ISSN 0160-2527. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2013.04.012>. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160252713000344?via%3Dihub>.
- LINDEGREN, Stina, 2023. Looping Disruption: A Relational Mechanism Enhancing Treatment Readiness among Individuals Convicted of Sexual Offending?. In: *Sex Abuse* [online]. Vol. 37, Issue. 3, pp. 282–308 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1573-286X. doi: [10.1177/10790632231224380](https://doi.org/10.1177/10790632231224380). Dostupné z: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11804145/>
- LO, Laura, Matthew IASIELLO, Marissa CAREY a Joseph van AGTEREN, 2020. Improving the Wellbeing of Female Prisoners via Psychological Skills Training: A Feasibility Study. In: *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* [online]. Vol. 64, Issue 15, pp. 1571–1586 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1744-9219. doi: <https://doi.org/10.1177/0306624X20928029>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0306624X20928029>
- LORENTE-CANTALÁ, Rosa, Xavier BUSCÁ-HUERTAS, Berta FRAMIS a Azucena GARCÍA-PALACIOS, 2025. Treating self-harm behaviors in prisons: implementation of the STEPPS program. In: *BMC Psychol* [online]. Vol. 13, Issue 43 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2857. doi: <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02342-z>. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40359-024-02342-z#citeas>
- LOTTY, Maria, 2021. 'Making sense of the practice of trauma-informed care: A response to the need to implement trauma-informed care into front-line practice'. In: *Irish Social Worker* [online]. pp. 160–171 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2463-414X. Dostupné z: <https://cora.ucc.ie/items/c3744904-4d1a-471d-aa20-ba057fd14e8b>
- MARKHAM, Sarah, 2023. The Need for Practicable Normative Right-based Social Work Practice in Secure and Forensic Mental Health Services. In: *The British Journal of Social Work* [online]. Vol. 53, Issue. 3, pp. 1726–1734 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1468-263X. doi: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad037>. Dostupné z: <https://academic.oup.com/bjsw/article/53/3/1726/7162321>
- MARKHAM, Sarah, 2025. Stigmatization and Marginalization of Forensic Psychiatric Patients. In: *Illness, Crisis & Loss* [online]. Vol. 33, Issue. 3, pp. 613–635 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1932-9903. doi: <https://doi.org/10.1177/1054137324126868>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10541373241268095>
- MARR, Carey, Christie BROWNE, Dylan NGUI, Reem ZEKI, Emma WOODS a Kimberlie DEAN, 2025. Mental health and self-harm/suicide risk screening at prison entry over 12 months in a total population sample in New South Wales, Australia. In: *Aust N Z J Psychiatry* [online]. Vol. 59, Issue. 7, pp. 629–639 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-244X. doi: [10.1177/00048674251336031](https://doi.org/10.1177/00048674251336031). Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40292451/>
- MARTÍNEZ-CATENA, Ana a Santiago REDONDO, 2022. Treatment and Therapeutic Change of Individuals Imprisoned for Child Abuse in the Barcelona Study on Sex Offenders. In: *Interpers Violence* [online]. Vol. 37, Issue 19–20 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: [10.1177/08862605211028310](https://doi.org/10.1177/08862605211028310). Dostupné z:

- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34275380/>
- MASCHI, Tina, Samantha L. SUTFIN a Brendan O'CONNELL, 2012. Aging, Mental Health, and the Criminal Justice System: A Content Analysis of the Literature. In: *Journal of Forensic Social Work* [online]. Vol. 2, Issue. 2-3, pp. 162-185 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1936-9298. doi: 0.1080/1936928X.2012.750254. Dostupné z: <https://journals.sharereok.org/jofsw/ojs/jofsw/article/view/10/3>.
- MAYFIELD, Melanie T., Annelise MENNICKE, Robert J. CRAMER a Lewis J. PEIPER, 2026. Examining Demographic Variation in the Self-Injury Risk Assessment Protocol for Corrections, a Brief Report. In: *Journal of Forensic Psychology Research and Practice* [online]. Vol. 1-19 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-3594. doi: <https://doi.org/10.1080/24732850.2026.2662399>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24732850.2026.2662399>
- MCKENZIE, Eavan a Alethea CHARLTON, 2025. What does trauma-informed care mean to people admitted to a forensic mental health and intellectual disability service? A reflexive thematic analysis. In: *Psychol Trauma* [online]. Vol. 17, Issue 1, pp. 122-130 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1478-9957. doi: 10.1037/tra0001777. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39298218/>
- MINISTERSTVO ZDRAVOTNÍCTVA SR, 2024. *Akčný plán Národného programu duševného zdravia na roky 2024-2030* [online]. [cit. 2026-05-04]. Dostupné z: <https://rvdz.sk/akcny-plan-narodneho-programu-dusevneho-zdravia-na-roky-2024-2030/>
- MISTRY, Dipti, Lynsey GONZA a Tony CASSIDY, 2022. Psychological and the physical health impacts of forensic workplace trauma. In: *Journal of Forensic Practice* [online]. Vol. 24, Issue. 1, pp. 18-33 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2050-8808. doi: <https://doi.org/10.1108/JFP-05-2021-0027>. Dostupné z: <https://www.emerald.com/jfp/article-abstract/24/1/18/225519/Psychological-and-the-physical-health-impacts-of?redirectedFrom=fulltext>
- MOULDEN, Heather M., Samuel A. MATTHEW a Gary CHAIMOWITZ, 2026. Enhancing Pre-Treatment Motivation Improves Forensic Mental Health Outcomes. In: *Int J Offender Ther Comp Criminol* [online]. Vol. 70, Issue. 2-3, pp. 150-166 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi: 10.1177/0306624X241228229. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38314713/>
- MUHAMMAD, Ali, Bobby BRIANDO, Budi PRIYATMONO a Rasona Sunara AKBAR, 2025. Understanding the Interplay of Prison Policy and Prisoner Intervention: A Bibliometric Approach 1968-2023. In: *South Eastern European Journal of Public Health* [online]. Vol. XXVI, Issue. S1, pp. 861-874 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2197-5248. doi: <https://doi.org/10.70135/seejph.vi.374>. Dostupné z: <https://www.seejph.com/index.php/seejph/article/view/3742>
- MULLEN, Paul L., 2000. Forensic mental health. In: *British Journal of Psychiatry* [online]. Vol. 176, Issue. 4, pp. 307-311 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1472-1465. doi: 10.1192/bjp.176.4.307. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/forensic-mental-health/8FD4191A356F8AD80BB0CBBA3C401EE9>
- MULLER, Ashley E., 2020. A Systematic Review of Quality of Life Assessments of Offenders. In: *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* [online]. Vol. 64, Issue 13-14, pp. 1364-1397 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: <https://doi.org/10.1177/0306624X19881929>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0306624X19881929>

- MÜLLER, Patrik, 2025: Altánok ako priestor pre nový začiatok. In: *Slovenské väznenstvo* [online]. Roč. 7, č. 1, s. 21-22 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2644-5816. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/sk/publikacie>
- MYNARD, Lorrae, Annette JOOSTEN, Ayesha D'SOUZA, Danielle ASHLEY a Susan DARZINS, 2024. Occupational therapy with patients in forensic solitary confinement: A qualitative study. In: *Australian Occupational Therapy Journal* [online]. Vol. 71, Issue 4, pp. 447-460 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1440-1630. doi: 10.1111/1440-1630.12930. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1440-1630.12930>
- NICMANIS, Mitchell, 2024. Reflexive Content Analysis: An Approach to Qualitative Data Analysis, Reduction, and Description. In: *International Journal of Qualitative Methods* [online]. Vol. 23 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1609-4069. doi: <https://doi.org/10.1177/16094069241236603>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/16094069241236603>
- OOSTERMEIJER, Sanne, Amy J. MORGAN, Anna M. ROSS, Tessa GRIMMOND a Nicola J. REAVLEY, 2023. Stigmatising attitudes of probation, parole and custodial officers towards people with mental health issues: A systematic literature review and meta-analysis. In: *Legal and Criminological Psychology* [online]. Vol. 28, pp. 165-199 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2044-8333. doi: <https://doi.org/10.1111/lcrp.12227>. Dostupné z: <https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/lcrp.12227>
- ORT, Daisy, 2020. Opening up while locked down: Client disclosure in correctional settings. In: *J Clin Psychol* [online]. Vol. 76, Issue 2, pp. 308-321 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1097-4679. doi: 10.1002/jclp.22899. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31814123/>
- OSIMOB, Joseph Onyeka, Ndungi MUNGAI a Manohar PAWAR, 2026. Coping Strategies and Trauma-Informed Interventions for Residential Support Workers: We Lean on Each Other. In: *Child Adolesc Soc Work J* [online]. [cit. 2026-05-04]. ISSN 1573-2797. doi: <https://doi.org/10.1007/s10560-026-01109-2>. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10560-026-01109-2>
- PAGE, Jessica a Noelle ROBERTSON, 2021. Extent and predictors of work-related distress in community correction officers: a systematic review. In: *Psychiatr Psychol Law* [online]. Vol. 29, Issue. 2, pp. 155-182 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1934-1687. doi: 10.1080/13218719.2021.1894259. Dostupné z: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9225775/>
- RICCIARDELLI, Rosemary a Laura MCKENDY, 2020. „Women parolees' mental health in the context of reintegration.“ In: *Criminal behaviour and mental health: CBMH* [online]. Vol. 30, Issue 6, pp. 303-311 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2857. doi:10.1002/cbm.2181. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33185902/>
- ROSS, Nancy, Cantrina BROWN, Marjorie JOHNSTONE, 2023. Beyond medicalized approaches to violence and trauma: Empowering social work practice. In: *Journal of Social Work* [online]. Vol. 23, Issue 3 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1741-296X. doi: <https://doi.org/10.1177/14680173221144557>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/14680173221144557>
- ROUTLEDGE, Gemma, 2023. A virtual frame – how does forensic psychotherapy work remotely? In: *Psychoanalytic Psychotherapy* [online]. Vol. 38, Issue. 1, pp. 1-24 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1474-9734. doi: 10.1080/02668734.2023.2273444. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/375880403_A_virtual_frame_-_how_does_forensic_pschotherapy_work_remotely

- SATCHER, Milan F., Steven BELENKO a Anthony COETZER-LIVERSAGE et al. 2024. Linkage facilitation for opioid use disorder in criminal legal system contexts: a primer for researchers, clinicians, and legal practitioners. In: *Health and Justice* [online]. Vol. 12, Issue. 36 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2194-7899. doi: <https://doi.org/10.1186/s40352-024-00291-8>. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40352-024-00291-8#citeas>
- SCANLON, Faith, Robert D. MORGAN, Sean M. MITCHELL, Angelea D. BOLAÑOS a Nicole R. BARTHOLOMEW, 2023. Criminal risk and mental illness in psychiatric inpatient units: An opportunity to provide psychological services for unmet criminogenic needs. In: *Psychol Serv* [online]. Vol. 20, Issue. 3, pp. 565-575 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1541-1567. doi: [10.1037/ser0000612](https://doi.org/10.1037/ser0000612). Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34968121/>
- SEAWARD, Helene, Tenzin WANGMO, Monika EGLI-ALGE, Lutz-Peter HIERSEMENZEL, Marc GRAF, Bernice S. ELGER a Elmar HABERMEYER, 2021b. Incarcerated older persons' motivation to engage in criminal court-mandated treatment: Findings from a qualitative study. In: *Forensic Science International: Mind and Law* [online]. Vol. 2 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1932-9903. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fsimpl.2021.100057>. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S266635382100014X>
- SEAWARD, Helene, Tenzin WANGMO, Tobias VOGEL, Marc GRAF, Monika EGLI-ALGE, Michael LIEBRENZ a Bernice S. ELGER, 2021a. „What characterizes a good mental health professional in court-mandated treatment settings?: Findings from a qualitative study with older patients and mental health care professionals.“ In: *BMC psychology* [online]. Vol. 9, Issue 1 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2050-7283. ISSN 2050-7283. doi: [10.1186/s40359-021-00624-4](https://doi.org/10.1186/s40359-021-00624-4). Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34404482/>
- SIMMS-SAWYERS, Cassandra, Helen MILES a Joel HARVEY, 2020. An exploration of perceived coercion into psychological assessment and treatment within a low secure forensic mental health service. In: *Psychiatr Psychol Law* [online]. Vol. 27, Issue. 4, pp. 578-600 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-1078. doi: [10.1080/13218719.2020.1734981](https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1734981). Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33679199/>
- SIMONSSON, Otto, Peter S. HENDRICKS, Richard CHAMBERS, Walter OSIKA a Simon B. GOLDBERG, 2023. Prevalence and associations of challenging, difficult or distressing experiences using classic psychedelics. In: *Journal of Affective Disorders* [online]. Vol. 326, pp. 105-110 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2458. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.01.073>. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165032723000915>
- SINGH, Camilla D., Naomi C. Z. ANDREWS, Mary MOTZ, Debra J. PEPLER, Margaret LESLIE a Samar ZUBERI, 2020. Trauma-informed and relational approaches to service provision: building community-based project capacity to respond to interpersonal violence through a national initiative. In: *BMC Public Health* [online]. Vol. 20, Issue 1833 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1471-2458. doi: <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09960-3>. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33256684/>
- SKOGSETH, Emma M., Sienna STRONG-JONES, Kristina BRANT, Oluwaseyi H. QUADRI a Abenaa A. JONES, 2025. Mental Health Care Barriers for Women Involved in the Criminal Legal System With Substance Use Disorders: A Qualitative Study. In: *Criminal Justice and Behavior* [online]. Vol. 52, Issue 7, pp. 1049-1066 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-3594. doi: <https://doi.org/10.1177/00938548251326174>. Dostupné z:

- <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00938548251326174>
- SMEEKENS, Marjam V., Michiel DE VRIES ROBBÉ, Arne POPMA a Maaïke M. KEMPES, 2024. The Risk Screener Violence (RS-V): retrospective prediction of violent and aggressive incidents within the prison setting. In: *Frontiers in Psychology* [online]. Vol. 15 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-1078. doi: 10.3389/fpsyg.2024.1359535. Dostupné z: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1359535/full>
- ŠARIŠSKÁ, Miriama a Beáta BALOGOVÁ, 2019. *Forenzná sociálna práca – teoretické a praktické východiská*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-2189-3.
- ŠINALOVÁ, Martina a Jana STANKOVÁ, 2015. Iba samotný výkon trestu nezmení to, ako páchatelia premýšľajú. In: *Slovenské väzenstvo* [online]. Roč. 7, č. 1, s. 23-24 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2644-5816. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/sk/publikacie>
- TOMLINSON, Leanne a Adam MAHONEY, 2026. Developing a compassion-focussed therapy-based intervention (CFTi) for women in prison with prolific self-harm behaviour. In: *Journal of Forensic Practice* [online]. Vol. 28, Issue 2, pp. 249-264 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2050-8808. doi: <https://doi.org/10.1108/JFP-05-2025-0051>. Dostupné z: <https://www.emerald.com/jfp/article-abstract/28/2/249/1308699/Developing-a-compassion-focussed-therapy-based?redirectedFrom=fulltext>
- TURNER, Anne, Natalie THOMAS, Helena MENIH a Anthony COLLINS, 2025. Inner Peace: Evaluating a Complementary Program Promoting Intra-Personal Peace at Adelaide Women's Prison, Australia. In: *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* [online]. Vol. 69, Issue 15, pp. 2084-2102 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: <https://doi.org/10.1177/0306624X241246099>. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0306624X241246099>
- VEST, Noel, Oshea JOHNSON, Kathryn NOWOTNY a Lauren BRINKLEY-RUBINSTEIN, 2021. Prison Population Reductions and COVID-19: A Latent Profile Analysis Synthesizing Recent Evidence From the Texas State Prison System. In: *J Urban Health* [online]. Vol. 98, Issue. 1, pp- 53-58 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1468-2869. doi: 10.1007/s11524-020-00504-z. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33337529/>.
- VISSER, Roos, Sim VINKEN, Nienke VERSTEGEN, Vivienne de VOGEL, 2025. Experiences of self-injury among staff and patients in a forensic psychiatric hospital. In: *Journal of Forensic Practice* [online]. Vol. 27, Issue 2, pp. 197-213 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2050-8808. doi: <https://doi.org/10.1108/JFP-07-2024-0040>. Dostupné z: <https://www.emerald.com/jfp/article-abstract/27/2/197/1239177/Experiences-of-self-injury-among-staff-and?redirectedFrom=fulltext>
- WALKER, Kate, Chris GRIFFITHS a Liv COELHO, 2026. Community Sentence with Mental Health Treatment Requirement (MHTR): An Exploration of Offenders' Engagement, Experience, and Outcomes. In: *Journal of Forensic Psychology Research and Practice* [online]. Vol. 1-26 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2473-2842. doi: <https://doi.org/10.1080/24732850.2026.2617959>. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24732850.2026.2617959>
- WALSH, Jamie, Damian SMITH, Fintan BYRNE, Philip HICKEY, Enda TAYLOR, Martin CADDOW, Orla REYNOLDS a Conor O'NEILL, 2024. Transfer to community and prison mental health care from Ireland's main remand prison over three years: 2015-2017. In: *Front Psychiatry* [online]. Vol. 19, Issue 15 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-0640. doi: 10.3389/fpsyg.2024.1392072. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39100853/>

- WANG, Lili, Lingxiao YE, Yanyan JIN, Xingying PAN a Xuesong WANG, 2024. A bibliometric analysis of the knowledge related to mental health during and post COVID-19 pandemic. In: *Frontiers in Psychology* [online]. Vol. 15 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1664-1078. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1411340>. Dostupné z: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1411340/full>
- WATHEN, C. Nadine a Tara MANTLER, 2022. Trauma- and Violence-Informed Care: Orienting Intimate Partner Violence Interventions to Equity. In: *Curr Epidemiol Rep* [online]. Vol. 9, pp. 233-244 [cit. 2026-05-04]. ISSN 2196-3002. doi: <https://doi.org/10.1007/s40471-022-00307-7>. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/Trauma-and-Violence-Informed-Care%3A-Orienting-to-Wathen-Man-tler/78677527429e03a191e5e91d2bf8dc45827dc8b0>
- WHO, 2021. *COVID-19 Weekly Epidemiological Update* [online]. [cit. 2026-05-04]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/20210817_Weekly_Epi_Update_53.pdf
- YALÇIN, Melikenaz, Seda ARITÜRK, Nimet Serap GÖRGÜ AKÇAY a Serap TEKINSAV SÜCTÜ, 2024. Cognitive Behavioral Group Therapy for Anger Management in Juvenile Delinquents: Effectiveness Study in a Turkey Child Prison. In: *Int J Offender Ther Comp Criminol* [online]. Vol. 68, Issue. 16, pp. 1737-1754 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1552-6933. doi: [10.1177/0306624X231165418](https://doi.org/10.1177/0306624X231165418). Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37085985/>
- ZUPAN, Barbra, Suzanne M. HUTCHINGS, Lucy E. EVERITT a Charlotte GUPTA, 2022. Language disorder and internalizing mental health problems in youth offenders: a systematic review. In: *International Journal of Language & Communication Disorders* [online]. Vol. 57, pp. 1207-1228 [cit. 2026-05-04]. ISSN 1460-6984. doi: <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12759>. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1460-6984.12759>

Kontaktné údaje

Mgr. Miriama Boriščáková, PhD., univ. doc.
 Inštitút edukológie a sociálnej práce
 Filozofická fakulta
 Prešovská univerzita v Prešove
 Ul. 17. novembra č. 1, 080 01 Prešov
 Email: miriama.boriscakova@unipo.sk

The Approach of the Concept of Integrative Methodology© in Research and Practice for Sociotherapy

Prístup konceptu integratívnej metodológie© vo výskume a praxi socioterapie

Monika ALAMDAR-NIEMANN, Reinhild ZENK

ABSTRAKT

The present article expounds upon a model in sociotherapy that is particularly oriented towards praxis, drawing upon two approaches showing the characteristics of the Concept of Integrative Methodology©. The main aim is to present this practical and sustainable approach to sociotherapy showing firstly findings of an exploratory study evaluating the methodology. The methodology is examined through a qualitative analysis of visual material and interview data from refugee mothers from Ukraine. Secondly, the practical application of the methodology is described in detail using a case study. This methodology was developed by Hanna E. Schumann for the treatment of people experiencing crisis. The model is primarily client-centred, as defined by Carl Rogers, and draws upon the theoretical approaches of Anton Antonovsky, Viktor Frankl and Hartmut Rosa. In order to explore this reality, a visual assessment of the situation is carried out. The selection and presentation of this is the responsibility of the client. In a subsequent process, further perspectives are explored in order to establish a shared reality as the basis for the counselling. This methodology is currently being applied with great success across many areas of sociotherapy and social work, both domestically – in Germany and internationally.

Kľúčové slová: Salutogenesis. An integrative view of human nature. A sociotherapeutic approach.

ABSTRACT

Predkladaný článok sa zaoberá modelom v socioterapii, ktorý je zameraný najmä na prax, a čerpá z dvoch prístupov, ktoré ukazujú charakteristiky konceptu integratívnej metodológie©. Hlavným cieľom je predstaviť tento praktický a udržateľný prístup k socioterapii, pričom najprv ukážeme zistenia prieskumnej štúdie hodnotiacej túto metodiku. Metodika je skúmaná prostredníctvom kvalitatívnej analýzy vizuálneho materiálu a údajov z rozhovorov s matkami utečenkami z Ukrajiny. Následne je praktické využitie metodiky priblížené prostredníctvom prípadovej štúdie. Túto metodiku vyvinula Hanna E. Schumann pre liečbu ľudí prežívajúcich krízu. Model je primárne zameraný na klienta, ako ho definoval Carl Rogers, a čerpá z teoretických prístupov Antona Antonovského, Viktora Frankla a Hartmuta Rosu. Na preskúmanie tejto reality sa vykonáva vizuálne posúdenie situácie. Výber a prezentácia tohto posúdenia je zodpovednosťou klienta. V následnom procese sa skúmajú ďalšie perspektívy s cieľom vytvoriť spoločnú realitu ako základ pre poradenstvo. Táto metodika sa v súčasnosti s veľkým úspechom uplatňuje v mnohých oblastiach socioterapie a sociálnej práce, v Nemecku i v zahraničí.

Key words: Salutogenéza. Integratívny pohľad na ľudskú prirodzenosť. Socioterapeutický prístup.

Introduction

Rooted in a salutogenic paradigm, the Concept of Integrative Methodology® (CIM®) emerges as a psychosocial model of practice that seeks to facilitate empowerment and change processes across both individual and collective dimensions. Its methodological foundation draws not only on verbal and dialogic forms of engagement, but extends to encompass visual, analogical, integrative, and imaginative modalities of intervention. The following section presents findings of an explorative research and, in a subsequent section, a case study, in order to demonstrate the practical applicability of the Concept of Integrative Methods®. The present article aims to outline the potential benefits of these established methods within the context of sociotherapy. The theoretical framework of the methods are delineated, followed by initial results from a preliminary evaluation study and an in depth case example. The primary objective of this work is to critically present and examine a practical yet sustainable framework for sociotherapeutic intervention, with particular emphasis placed upon the preliminary findings derived from an exploratory empirical study undertaken with the explicit purpose of rigorously evaluating the efficacy and methodological soundness of the proposed approach. In a subsequent phase, a comprehensive case description serves to further substantiate and complement the preceding analysis, thereby providing additional empirical grounding for the demonstrated effectiveness and practical applicability of the methodology under examination.

1 Theoretical background

The methodology under discussion is founded upon a humanistic, integrative conception of humanity, whereby the individual is considered within the full context of their existence. The focus is on the individual's capacity for positive development and their needs. The subjective interpretation of the client's reality is central to this process. *The Concept of Integrative Methods®* (CIM®, German: *Konzept Integrativer Methodik*

KIM®) was developed by German social worker Hanna E. Schumann (1980) in the wake of the Second World War, originally to support traumatised children experiencing loss and displacement. Her central insight was that therapeutic social work aims to restore what she called "aliveness" (Lebendigkeit) the fundamental motor of human development.

Schumann saw this quality as relevant across all life transitions: from sickness to health, from trauma back to life, from one developmental stage to the next. The concept thus applies broadly, spanning crisis intervention and everyday social work practice across the lifespan.

The methodology is based on a humanistic, integrative view of humanity that considers the individual within the full context of their existence. It focuses on the person's well-being and needs. Central to this is a client-centred approach according to Rogers (1985, 1995). The subjective interpretation of the reality of the person being counselled is at the forefront. To experience this reality, a visual assessment of the situation is carried out (intrapersonal situation). The selection and presentation are left to the person being counselled. In a subsequent process, further perspectives are explored (interpersonal situation) in order to arrive at a shared reality. Schumann identifies an inherent human orientation towards meaning that is, towards what truly matters in our lives which brings her approach close to the theories of Aaron Antonovsky, Viktor Frankl and Hartmut Rosa.

2 Core Principles of CIM®

CIM® is predicated on a series of principles that differentiate it from deficit-oriented models of care. The orientation is strength based. The method is centred on the identification of an individual's strengths, skills, and internal resources. Problems are conceptualised as signals of a blocked integration process, rather than as individual deficits or pathologies.

The client is regarded as an expert in their own life by the service provider. Those seeking support are regarded as experts in their

own lives. From this standpoint, individuals cultivate decision-making competencies and a sense of self-efficacy, as opposed to becoming dependent on professional expertise. Multi-modal integration: The approach integrates conversation, image work, body work, and symbol work into a coherent framework, allowing practitioners to meet individuals where they are and to activate multiple pathways to healing. The utilisation of resonance as a medium for development is a subject that merits further consideration. The concept of "*resonant relationship*" is employed by Rosa (2019) to denote the state of being healthy and resilient, which is characterised by the interaction between people and the world. In this context, resonance is defined as the dynamic interaction between individuals and their environment. The objective of CIM® processes is to facilitate the opening up of these spaces of resonance and to render them tangible. The subject's role is that of a companion rather than a therapist. The social worker is not cast in the role of an expert who treats a passive client, but as a companion on the path to integration. This fundamental reorientation of the professional role has implications for professional identity and for the self-confidence of practitioners. A further implication of this role redefinition is that social workers who work within the CIM® framework often report an increase in their own self confidence, because they come to see their contribution as one of empowering others rather than of fixing problems. The valuation of clients as experts in their own lives engenders a reciprocal effect, whereby social workers are enabled to perceive their own actions and their own person as valuable.

The concept is teachable and is currently being taught in *Germany* and *Ukraine*.

3 Methodology of Research Study

This report presents an exploratory study as a preliminary step toward a full-scale evaluation of the method *Concept of Integrative Methodology CIM®*. The Exploratory study was carried out between spring 2023 and 2025 in cooperation with Institut KIM e.V. in *Germany* and the *State University of Lviv* in

Ukraine, where CIM® approaches are taught as trauma-therapeutic methods for addressing the psychological effects of the ongoing war. At the time of writing, data collection is still underway in *Ukraine*. The study is ongoing, and the findings reported here therefore represent preliminary results only.

Based on the data available at the time of analysis, the present study examined the effectiveness of CIM® interventions in a particularly vulnerable sample of 24 Ukrainian refugee mothers who had fled to *Germany* with their children because of the war in Ukraine. The selection criterion for participants was their voluntary engagement in services designed for Ukrainian refugee mothers, delivered by native-speaking social workers. Upon completion of group therapy sessions (4 groups, 6 mothers each), semi-structured interviews were conducted based on the Life Flow method. Participant feedback was gathered at the end of the course, addressing the question of whether the image retained personal significance beyond the initial encounter. The effect of the Life Flow was measured using a rating scale ranging from 1 to 10 (1 = free 10 = burdened). A follow-up assessment was carried out 8 to 12 weeks later, in which subjective meaning was explored from the participants' own perspectives.

The data corpus consisted of interviews conducted using semi structured interview guides, analyses of visual materials (participants' Rivers of Life or Life Flow drawings), and supplementary open ended interviews carried out during the second phase of data collection. The material was analysed in accordance with Mayring's qualitative content analysis approach (Mayring 2015; 2020). Mayring (2023) asserts that quality criteria, such as reliability and validity, are integral to qualitative research. However, the relevance of these criteria is contingent upon the phase and purpose of the research process.

The exploratory phase serves a preparatory function; its aim is to establish the research field and generate preliminary categories rather than to confirm predefined con-

structs. It is evident that the application of reliability and validity criteria is methodologically premature at this stage, due to the provisional nature of both the data collection instruments and the analytical categories. Reliability is contingent on stable and replicable procedures, while validity is predicated on clearly defined constructs. However, neither condition is yet fulfilled in exploratory work.

Mayring's sequential model posits that each phase serves as the foundation for the subsequent phase. Consequently, the role of quality assurance becomes increasingly central and criteria-bound as research progresses towards systematic analysis and interpretation. In the exploratory phase, methodological openness and flexibility are the appropriate standards, as premature standardisation would risk foreclosing relevant phenomena before they can be adequately identified. Preliminary findings are presented in tabular format as paraphrased excerpts from the transcribed interviews, organised according to varying levels of abstraction. The interviews drew upon drawings produced by the mothers during the course of trauma therapy. These visual narratives functioned as symbolic expressions of the participants' personal experiences and biographical trajectories. Throughout the interviews, the mothers were encouraged to interpret and elaborate on the meanings embedded in their drawings. The participants' impressions of their own drawings were reflected upon again after several weeks, and additional interview data were collected, to view sustainable effects.

4 The River of Life (Life Flow) Method

The River of Life (Lebensfluss) is a projective technique within the context of systemic family therapy for children, adolescents, and their parents. In the CIM® framework, the method has been further developed as an externalisation technique through which significant life experiences, personal resources, challenges, and social relationships are represented visually in the form of drawings.

Participants are given paper and drawing materials and are encouraged to depict their

life journey by reflecting on several guiding prompts, including:

- Which "treasures" along the riverbanks have been given to the river?
- Which obstacles and barriers has the river encountered?
- How has the river continued its course until the present day?

During the subsequent reflective stage, participants are invited to explore additional questions such as:

- Looking back, how has my river managed to overcome the cliffs and difficulties of life?
- Where do I perceive myself to be today?
- Which treasures along the riverbank remain meaningful to me today, and what significance do they hold?

The *River of Life* serves both as a sociotherapeutic intervention and as an instrument for qualitative data generation. By externalising personal life narratives through symbolic and metaphorical imagery, participants are enabled to create emotional distance from distressing experiences while simultaneously strengthening awareness of their own coping capacities, resources, and agency. Within the CIM® approach, interventions such as the *River of Life* or *Life Flow* are conceptualised as potential "carriers of development".

5 Results of Exploratory Study

5.1 The Drawings or Life Flow

The following presents, by way of example, the image and interpretation of one participant. She had achieved a relative sense of security and stability in *Germany*, created a particularly meaningful image in which a stone located within the river's course was represented not as an obstruction, but rather as a supportive element enabling the continued flow of water beneath and beyond it (*Fig. 1*). Her reflections exemplify the integrative and resource-oriented processes central to the CIM® approach. In her own words she reflects her analog image: „This is my life, which must be accepted in its entirety, with all its advantages and disadvantages. The

stone on the path is intended to help the water flow underneath it. The reeds represent the need for protection. I added the river after the stone. The water flowing beneath it and spreading further."

The participant's interpretation suggests a process of reconciling difficult life experiences while simultaneously recognising personal resilience, continuity, and the possibility of further development despite adversity.

Fig. 1: River of Life

5.2 The Interviews

Across all interview data sources from 24 participating mothers, a number of recurrent themes emerged:

Person-orientation and connectedness: Interpersonal relationships — family, friends, community — were consistently identified as the most significant resources and treasures in participants' lives.

Self-determination and self-efficacy: Many participants articulated a renewed sense of agency, expressing the understanding that they retain choices about the direction of their lives even in the context of forced displacement and loss.

Search for meaning: Despite the severity of their experiences, participants engaged actively in processes of meaning-making, drawing on memory, identity, and values to make sense of their life narratives.

Perception of trauma alongside recognition of strengths: The method enabled participants to acknowledge and name traumatic events (the war, bereavement, flight) while simultaneously identifying the resources and

coping capacities that had allowed them to survive and continue.

Restoration of the natural flow of life: Several participants articulated the experience of the intervention as helping to "restore the natural water movement" a metaphor for the reintegration of life force that is central to the CIM® framework.

What is important to you when you look at the river of your life?	
Paraphrasing	Generalisation to the level of abstraction
all the people in my life	Person-orientation, connectedness
I always have a choice and it is up to me to decide where the river flows and how long the water cycle lasts.	self-determination
People who stand by me and support me.	People orientation
People have a harder time than I do	Appreciation of own situation/situational orientation
Fear of being left without support	Emotional neediness
Love, child, friends, support from family	Value orientation, person-orientation
People are the most important thing	Person-orientation
steady flow of life, critical life events	Appreciation of own situation/situational orientation, feeling of security in the past, recognising critical events in life
objective list of life events	Sense of reality

Fig. 2: Reflections on Your Life's Journey

The findings of this study provide empirical support for the effectiveness of the *Concept of Integrative Methods®* as a tool for empowerment in social work with traumatised populations. Several dimensions of this effectiveness merit further discussion. The interview data are systematically reduced through paraphrasing and generalisation, thereby elevating the level of abstraction and rendering the content analytically accessible. The following presents a selection of analytical units for illustrative purposes.

What do these treasures on the banks of the river of life mean to you?	
Paraphrasing	Generalisation to the level of abstraction
Being embedded in a social context, meaning in life	search for meaning
Belief in own life plan, own life plans	own life plan, self-reflection
Recognising opportunities	Self-organisation of life, self-confidence, perception of own resources
Energy through child-orientation	Family Orientation
Motor of life	Self-efficacy, future orientation, motivation to persevere
Meaning of life and optimism, wish fulfilment, self-discovery	Positive lifestyle, motivation and future orientation, perception of strength

Fig. 3: Meaning of Life's Treasures

First, the study confirms the relevance of a strengths-based, resource-oriented approach for working with individuals who have experienced severe trauma. In line with the theoretical premises of CIM®, the *River of Life method* did not invite participants to dwell primarily on deficit or suffering, but to

identify and articulate the resources relational, spiritual, personal that have sustained them. This orientation proved both therapeutically meaningful and practically feasible within a group setting.

Second, the use of image-based externalisation proved particularly powerful in a cross-cultural, multilingual context. The visual and symbolic dimensions of the method allowed participants to express experiences and meanings that might be difficult to articulate verbally, especially in a second language. The availability of Ukrainian-speaking facilitators was a crucial enabling condition for the study, and the results underscore the importance of linguistically and culturally appropriate delivery.

Third, the concept of resonance understood as the mutual, lively contact between the individual and their environment emerged as a central mechanism of therapeutic change within the CIM® framework. Participants who engaged deeply with the River of Life method appeared to re-establish a sense of resonant relationship with their own life narrative and with the people and values that mattered to them. This finding is consistent with Rosa's (2019) theoretical account of resonance as a fundamental dimension of human wellbeing.

Fourth, the study has implications for the professional identity and self-understanding of the socialworker not as a therapist who corrects pathology, but as a companion who creates conditions for integration and empowerment. This reframing has practical consequences: social workers operating within the CIM® framework reported a heightened sense of the value and significance of their own contribution a dimension of professional wellbeing that deserves further investigation.

Beyond the qualitative preliminary study described above, the effectiveness of CIM® can be further substantiated through evidence drawn from practical application. To this end, the following case example serves to illustrate the low-threshold accessibility of the approach and its direct applicability in practice.

6 A Case study of CIM®: Tam

The inclusion of a concrete case example is of considerable scholarly significance, insofar as the practical applicability and transferability of the proposed methodologies of CIM® become most compellingly evident when illustrated through a specific, tangible instance, allowing the reader to gain a more nuanced and contextualized understanding of its real-world implementation.

In the present case, the sociotherapeutic developmental support of 21-year-old Tam will be described, who has been living within the youth welfare system since the age of 16. Following an initial period of full residential care, she later transitioned into supported independent living (Betreutes Einzelwohnen, BEW), which she shares with a female friend. Her two younger siblings continue to live with their mother. Her father is deceased, representing a profound turning point in Tam's life. Prior to this, the family situation had been characterized by conflict, neglect, and limited parental caregiving capacity, requiring Tam to assume substantial responsibility for her siblings at an early age. In addition, she experienced bullying during her school years. At the time of first contact at the age of 19, case records indicated multiple psychological stressors. Tam presented with significantly low body weight and restrictive eating behavior, raising suspicion of an eating disorder. Furthermore, severe anxiety, depressive symptoms, and social withdrawal were documented. Her circadian rhythm was markedly disrupted; she remained awake predominantly at night, spending extensive periods playing computer games, while sleeping during the day in a permanently darkened room. Commitments, such as appointments, were frequently not maintained, and integration into school, vocational training, or broader social contexts initially appeared impossible.

At the time of first contact at the age of 19, case records indicated multiple psychological stressors. Tam presented with significantly low body weight and restrictive eating behavior, raising suspicion of an eating disorder. Furthermore, severe anxiety, depressive symptoms, and social withdrawal

were documented. Her circadian rhythm was markedly disrupted; she remained awake predominantly at night, spending extensive periods playing computer games, while sleeping during the day in a permanently darkened room. Commitments, such as appointments, were frequently not maintained, and integration into school, vocational training, or broader social contexts initially appeared impossible. The initial encounters were characterized by reservation and emotional distance. Tam remained in her darkened room and initially addressed the social worker formally. Through a non-judgmental and accepting stance, the conscious avoidance of performance pressure, and openness to resonant moments, the social worker gradually succeeded in establishing trust. Within their conversations, particular emphasis was placed on Tam's personal resources, which thereby became increasingly visible, including humor, creativity, intelligence, and empathy. Over time, the interactions developed into a stable therapeutic relationship characterized by increasing lightness, emotional safety, and situationally differentiated self-disclosure. As the process progressed, the social worker applied imaginative and resource-oriented interventions derived from the Concept of Integrative Methodology (CIM®/KIM®). Central to this work was the use of inner imagery as an analogy for self- and world-perception. Tam metaphorically described herself as a "vampire" who found protection in darkness and experienced light and social contact as threatening. This image was understood as a meaningful expression of her subjective reality and was therapeutically explored and further developed in a solution-oriented manner. A symbolic "protective cloak" was created, enabling her to take initial steps into the external world. Rituals thereby provided safety and structure within what Tam experienced as an overwhelming and unpredictable world. From a developmental psychological perspective, this approach corresponds to early childhood developmental stages in which rituals organize the experience of the world into a secure structure. The social worker therefore offered Tam a ritualized action

through which she could realize her intention of leaving the room protected by the symbolic cloak. The conscious "crossing" of an imaginative boundary supported Tam in regulating her anxiety. Passing through the doorway became a ritual act through which she enacted determination and agency. Subsequently, Tam first succeeded in integrating walks together with the social worker and later established regular independent walks within her daily routine. Over time, she developed positively connoted inner images associated with light, openness, and safety, indicating a transformation of her inner experiential world. Another central component of the intervention involved addressing anxiety-provoking fantasies, which Tam described as "ghosts" visiting her at night. Through careful therapeutic attunement and imaginative methods in accordance with the Inner Dynamic Developmental Experience (IDEE) framework within KIM®, strategies for coping with these fears were developed. Concrete supportive tools were also utilized, such as a light projector that created a calming atmosphere and gradually replaced her previous nocturnal media consumption. As the process continued, Tam succeeded in symbolically externalizing these threatening images and assigning them a new and less fear-laden "place," contributing to an increased sense of safety. Within the process of biographical reflection—which became possible on a verbal and reflective level following these positive sociotherapeutic experiences—it became evident that Tam had carried extensive responsibility within her family system over many years. She recognized that her current social withdrawal could also be understood as a response to this prolonged burden. In this context, the symptomatic function of social withdrawal was explored through a focus on underlying personal values using the methodological approach known as "the Reuse." Tam came to understand that her behavioral patterns—particularly withdrawal, anxiety, and the need for control—served a protective and security enhancing function. At the same time, she recognized that other central values, such as participa-

tion, connectedness, and interpersonal relationships, were equally important to her but had been significantly restricted by her withdrawal patterns. As she increasingly experienced a sense of safety, she decided to pursue these previously constrained values more actively. On this basis, Tam gradually developed new perspectives for her life. She began to orient herself increasingly toward the outside world and to establish social relationships. Regular activities, such as excursions with her mother and roommate or meetings with friends, enabled positive relational experiences. Through these new experiences, she expanded her behavioral repertoire and was able to experience herself in resonance with her environment. This contributed substantially to the stabilization of her self-concept and the consolidation of her identity. In addition, the externalizing method of the “*Life Flow*” was employed in order to reflect biographical interconnections and make personal resources visible. Tam engaged very successfully with this method. Throughout the process, a high degree of reliability in collaboration became evident, as she no longer missed appointments and experienced the meetings as meaningful and significant.

In summary, Tam initially demonstrated a profoundly negatively shaped self- and world-concept associated with a fundamental mistrust toward herself and her environment. Her social withdrawal was understood as a functional coping strategy protecting her from an external world experienced as threatening and overwhelming. The professional relationship established within the sociotherapeutic support according to KIM© represented, for the first time, a reliable and trustworthy access point to the “outside world.” Rather than acting in an institutionally controlling manner, the relationship conveyed trust and acceptance. Instead of evaluative and instructive expert dominance, the intervention emphasized discovery rather than pathology-oriented questioning and action, a resource-oriented approach, and a focus on meaningful and coherent values that strengthened Tam and provided motivation to

gradually relinquish her withdrawal patterns. Within the framework of the *Concept of Integrative Methodology* developed by Hanna E. Schumann, the transformation of Tam’s self-concept can be understood as resulting from resonant relational experiences within a developmental space that communicated acceptance and validation so tangibly that Tam gradually dared to become emotionally accessible and increasingly open herself to others. In the Concept of Integrative Methodology, Hanna E. Schumann explains the essential functions of developmental spaces through the metamodel of central functions for development. As illustrated by this case, these include:

1. the central importance of relationship as a new level of self-experience, 2. the willingness to understand the client’s subjective situation, 3. openness toward the client’s subjective reality without instruction or correction, taking it as the foundation for sociotherapeutic action, 4. the use of externalization through analogies, 5. engagement with analogical subjective reality, 6. resource orientation, 7. solution orientation, 8. the transfer of therapeutic experiences into everyday life, 9. and the achievement of developmental success.

The following section provides an overview of this process in order to facilitate the identification of the key functions within the subsequent model.

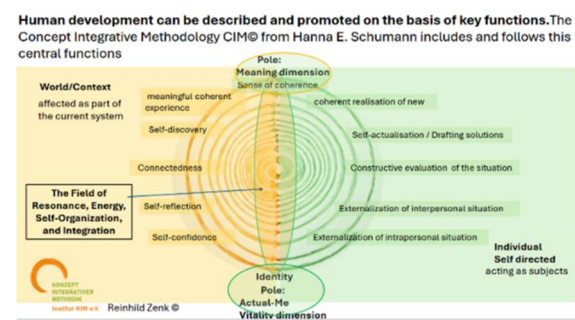

Fig. 4: Metamodel of the Central Functions for Development

The theoretical model in **Fig. 4** represents essential stages that constitute a developmental process. It is divided into two sides. The green side describes the process of the subject from the innerside toward the challenges in the world.

Central function Externalisation of Intrapersonal situation can be shown by Tam who experiences herself as a “vampire.” Avoiding the daylight, awake at night.

The Central function of Externalisation of Interpersonal situation is also known to both Tam and the sociotherapist: other people perceive her as incapable of working, disturbed, and ill. However, the sociotherapist focuses on her resources.

Within the *Central function constructive evaluation with the situation*, she engages with Tam’s challenges within her life situation, such as her fears of leaving the house and the “ghosts” she experiences. Sociotherapy emphasizes connection and relationships both relationships with other people and with the surrounding environment.

Following the *Central Function of self actualisation and drafting solutions* Tam develops the imaginative concept of a protective cloak that she experiences as surrounding her and providing a sense of safety. Furthermore, she perceived the ritual of consciously stepping through the doorway as a symbolic threshold into the external world as a meaningful and supportive representation that strengthened her determination and sense of agency.

Within the *Central function of the coherent realization of the new*, Tam succeeds in implementing her solution-oriented ideas. In doing so, she experiences herself as self-efficacious, while the world she encounters proves to be surprisingly positive, which significantly improves her attitude toward the external world. She begins taking regular walks and also starts arranging social meetings.

Tam’s development can now be further traced on the yellow side of the model. The yellow side captures the direction from the outside inward that is, from being affected by the world toward the inner self, moving from lived experience in the world toward identity formation. Tam increasingly experiences herself positively within the world, perceiving herself as meaningfully touched by life and as moving along a purposeful path. Experiencing herself in such a meaningful and coherent context fulfills the *Central function of the experience of meaning*.

She experiences herself as perceived both by herself and by the external world, with which she is now able to establish connection and experience resonance: *Central function self-discovery*.

This process conveys to her that she is connected to the world and to her sociotherapist. This fulfills the *Central function of connectedness*.

This experience leads her to a new recognition of her expanded possibilities for action. she comes to the *Central function of self-reflection*.

Her self awareness of this process culminates in assuming self responsibility for these new own possibilities. It strengthens her: *Central function self-confidence*.

Subsequently, these experiences become integrated as newly expanded characteristics within Tam’s self-concept. She realizes that she is capable of overcoming her fears, that she can and wishes to go out into the world. This broadens and transforms her identity.

As a result, her *intrapersonal situation* also changes, causing the developmental spiral to move back toward the green side of the model. The *interpersonal situation* has thus fundamentally shifted. Tam is now perceived as unexpectedly capable of development and growth. Strengthened by these experiences, additional challenges can once again be addressed within the *Central Function of self actualisation and drafting solutions*, allowing further solutions to emerge, which in turn lead to new coherent experiences, continuing the developmental process further.

The Concept of Integrative Methodology enables, within each central function of development, x to the power of n possibilities though not arbitrary ones. These possibilities must, in accordance with the underlying view of the human being, be oriented toward:

- fostering resonance between the person, their own unique form of vitality, and the world,
- corresponding to the individual’s capacities and possibilities,
- relating to the reason for the collaborative process,

- and contributing to the respective central function of development currently at hand.

In this way, a maximum degree of fit and relational attunement emerges precisely the two factors that research has consistently identified over many years as the most stable predictors of successful developmental processes.

The socialworker came to Tam as a part of the world outside of her, the yellow side. She was the one, coming into Tams dark room, wich give an impression of her mood, her intrapersonal situation. In this encounter with the sociotherapist and social worker she experienced herself during these visits as accepted, not judged, not forced, not consulted. This circumstance gives her the possibility for a resonant feeling with the social worker. A resonant experience means to be connected, wich gives human being a positive selfreflection, selfrealisation and selfconfidence. That feeds the identiy, how you see on the running circle. Up from this Tam became more brave and could leave her room with an externalised permission to cross the door using a ritual for it. So they did externalize her subject view of her intrapersonal situation . With help of a constructive evaluation she used the idea of crossing the door to go outside very consciously after the positive experiences with the socialworker.

7 Results of sociotherapeutic work with CIM®

The findings provide empirical support for the effectiveness of *the Concept of Integrative Methods®* as an empowerment-oriented approach in social work with traumatised populations. The study highlights four key aspects.

First, the results confirm the value of a strengths-based and resource-oriented approach. Rather than focusing primarily on deficits or suffering, the River of Life method enabled participants to identify relational, spiritual, and personal resources that supported them through traumatic experiences.

Second, image-based externalisation proved particularly effective in a cross-cultural and multilingual context. The visual and

symbolic elements of the method facilitated the expression of experiences that were difficult to verbalise, especially in a second language. The involvement of Ukrainian-speaking facilitators further emphasised the importance of culturally and linguistically appropriate support.

Third, resonance emerged as a central mechanism of change within the CIM® framework. Participants appeared to reconnect with their life narratives, relationships, and personal values, supporting Rosa's (2019) understanding of resonance as fundamental to human wellbeing.

Fourth, the study has implications for the professional identity of social workers. Within the CIM® framework, social workers act less as pathology-focused therapists and more as facilitators of integration and empowerment, which may also strengthen their own sense of professional meaning and wellbeing.

The study nevertheless has limitations. The sample was relatively small and homogeneous, consisting of 24 Ukrainian-speaking mothers in one regional context. The findings are based mainly on self-reported data, and no control group was included. Future research should therefore involve larger and more diverse samples, longitudinal designs, and standardised measures of trauma and wellbeing. Possible theoretical and practical conclusions arising from the process of analysis and interpretation should be formulated.

8 Discussion

The most important results are compared with other research findings to identify similarities and differences that would demonstrate the ability to generalize the results to the population.

Sociotherapy is a form of treatment for people in complex life situations whose support needs exceed the standard range of psychosocial care services. Sociotherapists work with:

- individuals whose mental health condition has not improved sufficiently through psychiatric or psychothera-

peutic treatment approaches to enable an autonomous and self-determined life;

- individuals whose illness-related impairments such as heightened vulnerability, anxiety, and reduced functional capacity lead to resignation, feelings of insufficiency, avoidance of social contact, or difficulties in interpersonal relationships;
- individuals suffering from the secondary consequences of mental illness, including stigmatization, social exclusion, and isolation, placing them at risk of losing connection to their social environment;
- individuals who are difficult to engage through conventional psychiatric and psychotherapeutic services, often referred to as “hard-to-reach” clients, who may distrust psychosocial institutions due to distressing previous experiences;
- individuals in crisis situations requiring immediate support and stabilization.

Professionals working in sociotherapy require modes of practice and methodological approaches that are responsive to the individual person within their specific life situation. This demands a broad repertoire of relationship-building and process-oriented methods aimed at reactivating existing resources and fostering the development of new ones. The overall goal is to support forms of life organization that contribute to improved emotional balance, enhanced social competencies, and greater integration within the person’s living environment.

From a broader perspective, the concept of Integrative Methodology presented here offers a theoretical and practical framework that, already at the level of its anthropology, conceptualizes both the intrapersonal dimension and the systems surrounding the individual in terms of their synergistic interaction. The “external world” thereby includes both the concrete social lifeworld and the cognitive-symbolic world to which the person relates and from which meaning is derived.

The inner dimension introduces an aspect that, in this form, has not been comparably articulated in other approaches: the notion of an individual and unique vitality as the deepest personal core, characterized by an immanent striving for resonance, aliveness, and connectedness as fundamental qualities of lived experience. This depth dimension stands as an inner pole in relation to the encompassing system or existential context of the person that is, the world experienced as meaningful and emotionally significant. In this respect, parallels can be drawn to Aaron Antonovsky’s concept of the *sense of coherence*.

The model therefore spans a relational field between these two poles in which experiences of resonance facilitate processes of integration that enrich and strengthen the existing inner system. The case of Tam illustrates this on the level of shared everyday interactions and individualized interventions that engage the client’s inner reality and thereby enable developmental processes.

As a specific intervention, the River of Life Model is introduced. Using the metaphor of one’s life as a flowing body of water enriched along its banks with “treasures of life” gained through positive experiences, the model reframes even difficult phases of life as passages that have been endured and integrated up to the present. In this sense, the model functions as an empowering, resource-oriented approach to reinterpreting one’s biography.

Specific intervention models are important because they serve as vehicles through which overarching therapeutic factors become effective: “the common factors do their work.” The KIM approach offers multiple models and strategies aimed at activating these common factors (Sprenkle & Blow 2004, p. 126).

Both exemplary cases presented here share a common feature: they provide individuals with substantial freedom to be as they are and to decide for themselves what they wish to externalize and engage with. Clients are encouraged to follow their own processes of insight and understanding without interpretive dominance by professional experts. In this way, developmental processes

in the sense of self-organization appear to emerge particularly for individuals who are resigned, therapy-fatigued, or considered “*beyond treatment*.”

When interventions are highly attuned to the person and situation, a qualitatively strong working alliance consistently develops in which both client and practitioner can experience themselves as effective. This corresponds closely with findings from psychotherapy research on common therapeutic factors. However, no finding in psychotherapy research has been confirmed as consistently as the relationship between the therapeutic alliance and psychotherapy outcome. The positive association between a strong therapeutic relationship and therapeutic success has been reinforced by several meta-analyses (e.g., Horvath & Simmonds 1991; Martin, Garske & Davis, 2000; Norcross 2011).

9 Recommendations for theory and practice

There is the need to integrate patient, therapist, procedural, and relationship factors as the major priority for future research (Beutler et al., 2004, p. 292). The meta-model of the Central Functions for Development within the Concept of Integrative Methodology formulates, at an overarching level, those functions considered essential for successful therapeutic developmental processes. Several researchers have emphasized the need to move beyond the fragmentation of therapeutic schools toward an understanding of shared therapeutic principles. Thus, George K. Lampropoulos (2000) stated that behind the effect of different specific techniques, the same general principle of change may be hidden.

Similarly, Klaus Grawe (1995), following a comprehensive analysis of psychotherapy studies, identified four common therapeutic factors: problem activation, resource activation, motivational clarification, and problem mastery.

Schumann (1980), within this model, moves beyond the traditional orientation toward therapeutic schools and instead conceptualizes the integration of therapeutic methods within a unified developmental

framework. In a developmental spiral, she integrates both the active, creative agency of the individual and the experiential dimension of the person as part of a community.

The central functions described on the side of the individual show certain parallels to Grawe's four factors while extending considerably beyond them. Consequently, the model encompasses the sociotherapeutic process as a whole while simultaneously providing orientation without being restricted to fixed interventions. Instead, interventions are allowed to emerge in response to the specific situation, thereby creating space for synergy and selforganizing developmental processes among the persons involved. The literature review by GrenCavage and Norcross (1990) further demonstrates that the majority of common therapeutic factors described in the literature can be understood as principles of development directed toward therapeutic change processes.

In this way the Concept of Integrative Methodology® realize impulse for development with an interesting theory and practice of a common principle, which renews power and energy of people. It should be more used in the field of sociotherapy and social work and also should the impact be examined in more studies. interpretation.

References

- ANTONOVSKY, Aaron, 1997. *Salutogenese – zur Entmystifizierung von Gesundheit*. Tübingen: dgvt-Verlag. ISBN 978-3-8715-9136-5.
- BEUTLER, Larry E., Mary MALIK, Shabia ALIMOHAMED, T. Mark HARWOOD, Hani TALEBI, Sharon NOBLE a Eunice WONG, 2004. Therapist Variables. In: M. J. LAMBERT, ed. *Bergin and Garfield's Handbook of Psychotherapy and Behavior Change*. 5. vyd. New York: Wiley, p. 227-306. ISBN 978-0-470-46549-3.
- GRAWE, Klaus, 1995. Grundriss einer Allgemeinen Psychotherapie. In: *Psychotherapeut*. Vol. 40, pp. 130-145. ISSN 0935-6185.
- GRENCAVAGE, Lisa M. a John C. NORCROSS, 1990. Where are the commonalities among the therapeutic common factors?

- In: *Professional Psychology: Research and Practice*. Vol. 21, no. 5, pp. 372-378. ISSN 0735-7028.
- HORVATH, Adam O. a Dianne B. SIMMONDS, 1991. Relation between working alliance and outcome in psychotherapy: A meta-analysis. In: *Journal of Counseling Psychology*. Vol. 38, no. 2, pp. 139-149. ISSN 0022-0167.
- MAYRING, Philipp A. E., 2015. *Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken*. Weinheim: Beltz. ISBN 978-3-407-25730-7.
- MAYRING, Philipp A. E., 2020. Qualitative Forschungsdesigns. In: MEY, Günter a Katja MRUCK, eds. *Handbuch Qualitative Forschung in der Psychologie. Band 2: Designs und Verfahren*. Wiesbaden: Springer, p. 3-17. ISBN 978-3658268862.
- MAYRING, Philipp A. E., 2023. *Einführung in die Qualitative Sozialforschung*. Weinheim: Beltz. ISBN 978-3-407-29601-6.
- LAMPROPOULOS, Georgios K., 2000. Definitional and research issues in the common factors approach to psychotherapy integration: Misconceptions, clarifications, and proposals. In: *Journal of Psychotherapy Integration*. Vol. 10, pp. 415-438. ISSN 1053-0479.
- PFAMMATTER, Mario, Uli JUNGHANH a Wolfgang TSCHACHER, 2012. *Allgemeine Wirkfaktoren der Psychotherapie: Konzepte, Widersprüche und eine Synthese*. München: 17. Jahrg, Bd. 17, Heft 1© CIP-Medien.
- ROGERS, Carl Ransom, 1985. *Die nicht-direktive Beratung*. München: Kindler. ISBN 978-3-4630-0535-5.
- ROGERS, Carl Ransom, 1995. *On Becoming a Person- A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: M Houghton Mifflin ISBN 978-0-395-75531-0.
- ROGERS, Carl Ransom, 2009. *Die klientenzentrierte Gesprächspsychotherapie*. München: Kindler. ISBN 978-3-5964-2175-6.
- ROSA, Hartmut, 2019. *Resonanz: Eine Soziologie der Weltbeziehung*. Berlin: Suhrkamp. ISBN 978-3-518-29872-5.
- SPRENKLE, Douglas H. a Adrian J. BLOW, 2004. Common factors and our sacred models. In: *The Journal of Marital and Family Therapy*. Vol. 30, no. 2, pp. 113-129. ISSN 1752-0606.
- SCHUMANN, Hanna Elisabeth, 1980. *Gezielt Helfen – Pragmatische Sozialtherapie*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt, ISBN 978-3-498-06145-6.

Author's contact information:

prof. Dr. Monika Alamdar-Niemann

Name of institution: Institut KIM e.V.

Email: man@act-consulting.de

Reinhild Zenk

Name of institution: Institut KIM e.V.

Email: InstitutKIM@web.de

Beáta Balogová, Rudolf Dupkala a Kvetoslava Repková

INTEGRÁCIA MIGRANTOV

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2025

Predstavovaná publikácia *Integrácia migrantov* je jedným z mnohých vedeckých výstupov riešenia projektu VEGA č. 1/0535/23 *Integrácia ukrajinských migrantov a posúdenie náročnej životnej situácie spojenej s krízou vyvolanou vojnovým konfliktom optikou sociálnej práce*.

V troch kapitolách traja autori predstavujú tri odlišné pohľady na aktuálnu problematiku ukrajinskej migrácie v európskom prostredí. Prvá kapitola ponúka filozofické, religionistické a politologické reflexie stretávania sa kultúr, pričom sa neobmedzuje iba na problematiku vojnou spôsobenej migrácie obyvateľstva jednej krajiny, ale nazerá na problematiku širšou perspektívou zahŕňajúcou i ďalšie dôvody súčasnej migrácie, ako i úskalía stretu nielen rôznych kultúr, ale i náboženstiev, zdôrazňujúc nevyhnutnosť obojstrannosti procesu kultúrno-hodnotovej integrácie. Sociologický uhol pohľadu na problematiku migrácie je predmetom nasledujúcej kapitoly, ktorá zároveň ponúka, okrem sociologického, i legislatívne a historické ukotvenie súčasného stavu problematiky imigrácie a integrácie migrantov vo východiskových trendoch európskej migrácie a možnostiach a limitoch súčasnej slovenskej legislatívy. Ostatná kapitola, opierajúc sa o úlohu sociálnej práce ako jedného z pilierov sociálnej zmeny, hovorí o sociálno-politicko-ideologicky konštruovanej sociálnej práci, systémovo určujúcej podmienky svojho výkonu a aktívne formujúcej vzájomné vzťahy aktérov na rozličných úrovniach, individuálne reflektujúc vznikajúce výzvy. Kapitola súčasne ponúka prehľad medzinárodných i národných dokumentov pokrývajúcich problematiku migrácie a pomoci imigrantom v rôznych kontextoch.

Monografia tak ponúka jedinečný, trojrozmerný, pohľad troch profesorov optikou

oblastí, ktorým primárne zasvätili svoje celoživotné akademické pôsobenie: filozofické, sociologické a sociálno-politické reflexie integrácie ukrajinských migrantov v súčasnej geopolitickej situácii európskeho prostredia.

Autori svojim diverzifikovaným pohľadom napomáhajú lepšiemu porozumeniu multifokálnych výziev, ktoré sú kladené nielen na sociálnych pracovníkov a iných pomáhajúcich profesionálov, ale na celú spoločnosť, každého jej člena i na Európsku úniu samotnú. Tak ako autori zhŕňajú v závere: „budúcnosť je aj v tejto oblasti otvorená a tak aj výsledky riešenia problému integrácie imigrantov môžu byť rôzne. Európa musí prejavíť odvahu i rozvahu. ...Musí chrániť a uchrániť všetko, čo jej dáva nádej na ďalší

spoločenský a kultúrny rozvoj. Zatiaľ ma Európa – a osobitne Európska únia – svoj osud vo vlastných rukách.“ Publikácia tak nájde svoje miesto nielen medzi sociálnymi pracovníkmi a študentami sociálnej práce, ale aj širokej odbornej verejnosti, ktorá prichádza s výzvami spojenými s integráciou migrantov do profesionálneho a ľudského kontaktu.

doc. Ing. Mgr. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD.

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Beáta Balogová a Natália Vranková ZDRAVOTNÉ PERSPEKTÍVY MIGRÁCIE

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2025

V roku 2025 bola vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity vydaná monografia pod názvom *Zdravotné perspektívy migrácie* autoriek Balogovej a Vrankovej, ako výstup z projektu VEGA č. 1/0535/23.

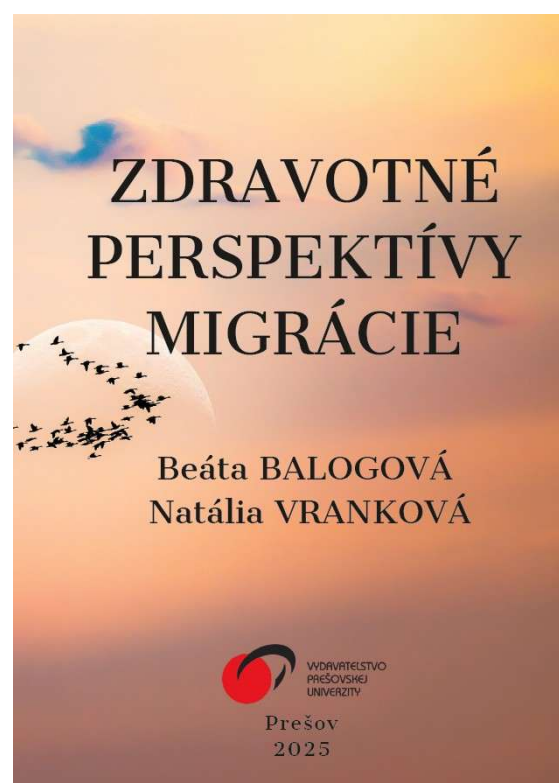
Na 135 stranách autorky odpovedali na ústrednú otázku: „Skutočne sme urobili všetko preto, aby sa migranti cítili na Slovensku bezpečne a zdravo?“ (Balogová a Vranková 2025, s. 6). Práve táto otázka a autorský citát rezonujú v monografii v jej samotnom začiatku a pútavým spôsobom tak vtiahujú čitateľa do deja.

Hlavnou myšlienkou monografie je preskúmať zdravotnú perspektívu migrácie, ktorá zahŕňa poskytovanie zdravotnej starostlivosti, kde autorky prioritne zaradzujú faktory determinujúce fyzické a duševné zdravie. A preto, je za kľúčovú skúmanú hodnotu považované práve zdravie a otázky s ním spojené.

Okrem bazálnych teoretických východísk monografia ponúka zaujímavé výsledky vlastného empirického výskumu, v ktorom autorky veľkú časť pozornosti fokusujú na detailný popis tvorby metodológie, čo výrazným spôsobom zvyšuje relevanciu a validitu použitej výskumnej metódy, kvantitatívneho dotazníkového šetrenia, za použitia deskriptívnych a porovnávacích neparametrických testov v rámci druhostupňovej štatistiky pri spracovaní a vyhodnocovaní výskumných dát.

Monografia je koncipovaná do 3 hlavných kapitol. Na migráciu autorky nazerajú ako na prirodzený spoločenský jav, ktorý tvoril samotné dejiny civilizácie a bol nevyhnutný pre rast a rozvoj spoločnosti. Práve to a ďalšie operacionalizovanie témotvorných pojmov tvorí obsah prvej kapitoly. V nej sú predstavené pojmy ako migračný tok, populácia migrantov, či optika rozdielov medzi pojmi utečenec a migrant. Na menované je nazerané z pohľadu

strategických legislatívnych dokumentov v podmienkach Slovenskej republiky, Európy či medzinárodného sociálno-politického priestoru. Autorky v závere prvej kapitoly zdôrazňujú význam citlivého a komplexného posúdenia potrieb migrantov a nevyhnutnú rolu sociálneho pracovníka a pracovníčky práve s touto cieľovou skupinou.

Druhá kapitola nesie názov *Reflexia dôsledkov migrácie – Zdravotný systém Slovenskej republiky*, kde je predstavená celá metodologická časť empirického skúmania a ktorá zároveň tvorí kľúčové jadro publikácie. Práve to prináša hodnotné výsledky deskriptívneho a korelačného výskumu orientovaného na postoje občanov Slovenskej republiky na vnímanie zmien spojených s migračným tokom.

Kvantitatívny výskum približuje názorovú platformu majoritnej spoločnosti na zdravotný systém a jeho pripravenosť pre migrantov.

Ostatná kapitola je venovaná implikáciám výskumných zistení do teórie a praxe sociálnej práce, kde autorky zdôrazňujú potrebu synergického prepojenia medzi rezortami zdravotníctva, sociálnej práce a štátnej správy. Menované potvrdzuje výrok *„Koncept zdravia v migrácii musí byť chápaný ako dynamický a vzťahový, nie len v biologickom zmysle, ale ako súčasť širšieho psychosociálneho a kultúrneho prostredia“* (Balogová a Vranková 2025, s. 106). Napriek faktu, že deskriptívne zistenia z výskumu priniesli skôr kritické hodnotenie zdravotníckeho systému, autorky navrhujú potrebu podpory a posilnenia jeho kapacít a dostupnosti, tiež cielené rozvíjanie

multikultúrnej pripravenosti a špecializovaných služieb (aj v rámci duševného zdravia) s cieľom minimalizácie stereotypov v názoroch majoritnej spoločnosti smerom k inkluzívnym opatreniam.

Sumárne možno skonštatovať, že monografia prináša holistický pohľad na problematiku zdravotnej perspektívy migrácie, čím obsahovo napĺňa stanovené ciele a je vedeckým príspevkom k skúmaniu problematiky smerom k odbornej verejnosti.

Mgr. Lívia Pastrnáková, PhD.

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Haidt, Jonathan

ÚZKOSTNÁ GENERÁCIA. AKO ZÁSADNÁ ZMENA DETSTVA SPÔSOBUJE DUŠEVNÉ CHOROBY

Bratislava: NOXI, 2025

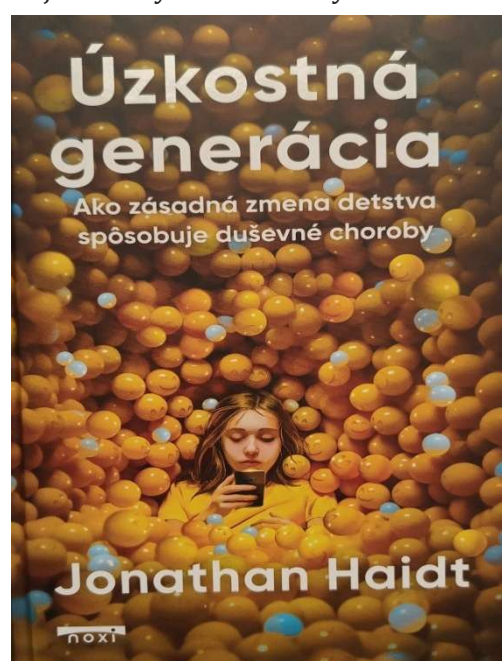
Publikácia predkladá analýzu zmeny detstva v kvalite vývinu detí, následne poukazuje na prejavy úzkostných stavov vychádzajúcich z novodobého detstva v digitálnej dobe odzrkadľujúc sa na duševnom zdraví celej generácie. Pre sociálnych pracovníkov a pracovníčky v práci s deťmi a mládežou možno teda tento dôsledok sledovať nie len ako ojedinelú deviáciu psychiky, ale ako *celospoločenský patologický jav*, ktorý ovplyvňuje postoj jedinca k sebe samému, narúša jeho schopnosť vstupovať a prosociálne fungovať v interakciách s inými, nehovoriac o prístupe k spoločnosti ako celku.

Jonathan Haidt (sociálny psychológ a profesor na New York University) sám píše, že hlavnou témou knihy sú dva trendy (prílišná ochrana v skutočnom svete a nedostatočná ochrana vo virtuálnom svete), ktoré sú príčinami toho, prečo sa z detí narodených po roku 1995 stala „úzkostná generácia“. Používa v pomenovaní kapitol metaforický jazyk, ktorého symbolika však umožňuje naplno pochopiť problematiku populácie a súčasne odborná verejnosť nájde prítomné literárne zdroje nasaturované odbornými publikáciami, vedeckými štúdiami a časopiseckými príspevkami k jednotlivým kapitolám.

Úvodom charakterizuje status quo západnej spoločnosti, ktorá nechala celú generáciu tráviť čas na mieste bez kontroly a bez overenia následkov digitálneho sveta na deťoch, ktorých frontálny kortex nie je pripravený a dovivinný na dávky dopamínu poskytované algoritmami sociálnych sietí. Stále podľa autora platí, že ak niečo robia „všetci“, ešte to nemusí byť v poriadku. Podáva kritiku, že vek internetovej dospelosti sa určil na 13 rokov ako politický kompromis v zákone COPPA (Children's

Online Privacy Protection Act z 1998), nie ako odborné zhodnotenie úrovne, či miery odhadnutia možných rizík a následkov sebareprezentácie a aktivity detí v digitálnom prostredí vo veku trinástich rokov.

Sociologicky a pre diagnostiku v socioterapii zaujímavou je tá časť, kde popisuje zmeny črt sociálnych interakcií

v skutočnom svete a prechádza k tomu ako sa kvalitatívne zmenil charakter sociálnych interakcií v digitálnom priestore. Autor poukazuje na pozitívne stránky prvej masovo ovplyvnenej *generácie Z*, s ktorými ako rodičia, tak aj odborníci môžu počítať na ceste k zmene, pričom predkladá v texte základné naformulované zmeny potrebné pre zdravšie detstvo v digitálnom veku.

Prvá časť nesie názov „Prívalová vlna“, ktorá zasiahla euro-americkú spoločnosť (v origináli sa uvádza anglofónny svet) zvyšovaním úrovne závažných depresí u tínedžerov a vysokoškolákov. Údaje spomenutých porovnaní internalizovaných duševných porúch sú datované medzi

začiatkom milénia a súčasnosťou (cca 2020) poukazujúc najmä na nárast úzkosti, depresie, ADHD, neopomínajúc suicidálne sklony, suicidálne pokusy a sebapoškodzovanie a ďalšie.

Druhá časť s názvom „Pozadie. Úpadok (detstva) založeného na hre“ odkazuje na pozitívny sociálno-psychologický aspekt voľnej hry pre rozvoj zdravých psychických procesov ako budovanie reziliencie na neúspech či zranenia v hre (fyzické / psychické) formujúc tak schopnosť samoregulačných kompetencií u detí a mladistvých. Virtuálny svet tu autor označuje ako blokátor skúseností sociálneho učenia v režime objavovania. V digitálnom svete sa stretneme s nastavením psyché v režime obrany s jeho negatívnymi sociálno-psychologickými dôsledkami. Opustením voľnej hry opúšťame objavovanie a upadá nie len jednotlivci, ale celé spoločenstvo.

Tretiu časť nazval Haidt „Veľké predstavenie. Vzostup detstva založeného na telefóne“, kde dôležitou súčasťou textu sú štyri ujmy spôsobené negatívnym vplyvom virtuálneho sveta a sociálnych sietí, a to: *nedostatok socializácie, nedostatok spánku, roztrieštenie pozornosti a závislosť.*

„Spoločné konanie pre zdravšie detstvo“ nesie štvrtá časť knihy a v zmysle inšpirácie pre prácu sociálnych pracovníčok a pracovníkov je najprínosnejšou. Ako priamo pri práci s detským či mladistvým klientom, tak pri sanácii a následnej práci s rodinou. Opisovaná je sociálna dilema utilitárnych pascí egoistických preferencií

v rozhodovaní sa jedincov, nemysliac tak na kolektívne dobro, pričom odkazuje na problém kolektívnej akcie verzus *kolektívnej reakcie* na aktuálny stav duševného zdravia generácie Z. Haidt zároveň v jedenástej kapitole poukazuje na možnosti, čo môže urobiť škola pre pozitívnu zmenu spoločnosti a ja dodávam, že okrem pedagógov tieto kompetencie tvorbu prosociálneho prostredia žiakom a študentom majú aj sociálni pedagógovia a sociálni pracovníci a pracovníčky v školskom prostredí, ktorých bohužiaľ autor v zmysle multidisciplinarity vo svojej publikácii priamo nespomína, čo považujem za negatívum v recenzovanom diele.

Mgr. Tina Katuščáková, PhD.

*Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove*

Beáta Balogová

MILITANTNÁ SOCIÁLNA PRÁCA

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2025

V súčasnom období, ktoré môžeme charakterizovať aj rastúcou bezpečnostnou neistotou, vojenskými konfliktmi, nútenou migráciou a prehlbujúcou sa spoločenskou polarizáciou, nadobúda otázka spoločenských dôsledkov vojny nový význam nielen pre bezpečnostné vedy, ale aj pre spoločensko-vedné disciplíny. Sociálna práca pritom prestáva byť výlučne profesiou reagujúcou na dôsledky sociálnych problémov a čoraz výraznejšie vstupuje do priestoru riešenia kríz vyvolaných ozbrojenými konfliktmi, humanitárnymi katastrofami a núteným vysídľovaním obyvateľstva. Práve do tohto vedeckého diskurzu vstupuje monografia *Militantná sociálna práca* autorky prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., MBA, ktorá predstavuje systematický vklad a prínos o konceptualizáciu novej oblasti sociálnej práce reflektujúcej vojnové konflikty a ich spoločenské dôsledky.

Prof. Beáta Balogová patrí dlhodobo medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenskej sociálnej práce. Jej vedecká činnosť je charakteristická dôsledným prepájaním filozofických, metodologických a sociologických východísk s praktickými otázkami výkonu sociálnej práce. Recenzovaná monografia prirodzene nadväzuje na jej dlhodobé vedecké smerovanie a zároveň predstavuje jeho ďalší kvalitatívny posun. Autorka neponúka iba syntézu poznatkov o vojne, terorizme alebo mierových procesoch, ale formuluje vlastný interpretačný rámec, prostredníctvom ktorého rozširuje predmet skúmania sociálnej práce o doposiaľ systematicky nespracovanú oblasť.

Najvýznamnejším vedeckým prínosom publikácie je epistemologické ukotvenie konceptu militantnej sociálnej práce. Autorka presvedčivo argumentuje, že vojenský konflikt nemožno chápať výlučne ako predmet bezpečnostných alebo vojenských štúdií, ale ako komplexný spoločenský fenomén s rozsiahlymi sociálnymi, psychologickými,

komunitnými a kultúrnymi dôsledkami. Pozornosť preto nesmeruje iba na aktívnych vojakov či vojnových veteránov, ale rovnako na ich rodiny, vojnových utečencov, prijímajúce komunity, civilné obyvateľstvo i širšie spoločenské prostredie ovplyvnené konfliktom. Takéto systémové chápanie významne rozširuje tradičné hranice sociálnej práce a vytvára priestor pre vznik novej vedeckej diskusie o jej kompetenciách v podmienkach bezpečnostných kríz.

Z metodologického hľadiska je monografia vystavaná na logicky gradujúcej argumentácii. Autorka postupne prechádza od filozofických a sociologických interpretácií vojny a násilia cez analýzu terorizmu, nacionalizmu, identity, ľudských práv, genocídy a mierových procesov až k formulovaniu vlastného teoretického konceptu. Takto zvolená štruktúra nevytvára dojem tematicky oddelených

kapitol, ale predstavuje konzistentne budovaný argumentačný celok, ktorého jednotlivé časti systematicky smerujú k záverečnej konceptualizácii militantnej sociálnej práce. Silnou stránkou publikácie je tiež predovšetkým interdisciplinárny charakter spracovania. Autorka prirodzene prepája poznatky sociálnej práce, sociológie, filozofie, politológie, bezpečnostných štúdií, psychológie a medzinárodných vzťahov, pričom interdisciplinarita nepredstavuje samoučelnú kumuláciu poznatkov, ale funkčný nástroj na komplexné vysvetlenie skúmaného fenoménu. Mimoriadne presvedčivá je najmä analýza súčasných foriem terorizmu, nacionalizmu a postkonfliktnej obnovy spoločnosti, ktorú autorka interpretuje z perspektívy sociálnych procesov a profesionálnej pomáhajúcej intervencie. Za osobitne podnetné možno považovať aj spracovanie problematiky mierových procesov, v ktorom autorka reflektuje koncepty pozitívneho a negatívneho mieru, postkonfliktnej obnovy spoločnosti a sociálnych mechanizmov zmierenia. Tieto pasáže významne posilňujú aplikačný rozmer publikácie a vytvárajú prirodzený most medzi teoretickou reflexiou vojnových konfliktov a možnosťami profesionálnej sociálnej intervencie.

Osobitnú pozornosť autorka venuje analýze príčin ozbrojených konfliktov, pričom diskutuje fenomény národnej identity, nacionalizmu, globalizácie, terorizmu a genocídy ako spoločenských procesov, ktoré významne ovplyvňujú podobu súčasných konfliktov. Práve prepojenie týchto makrosociálnych javov s dôsledkami pre jednotlivca, rodinu a komunitu predstavuje jednu z najhodnotnejších interpretačných línií monografie. Pozitívne možno hodnotiť aj skutočnosť, že autorka neopisuje jednotlivé fenomény izolovane, ale systematicky poukazuje na ich vzájomné súvislosti a implikácie pre výkon sociálnej práce.

Rovnako našu pozornosť si zasluhuje práca s vedeckými zdrojmi. Monografia vychádza z rozsiahleho spektra domácich aj zahraničných publikácií, pričom monografia je ďalším dôkazom mimoriadne kvalitnej orientácie v súčasnom medzinárodnom vedeckom diskurze. Citované práce netvorí

iba dokumentačný aparát, ale sú aktívne zapojené do argumentácie a vytvárajú pevný teoretický základ vlastných záverov, rovnako prepájanie klasických sociologických teórií s aktuálnymi poznatkami reflektujúcimi meniacu sa bezpečnostnú situáciu vo svete.

Monografia zároveň reaguje na aktuálnu spoločenskú realitu. Vojenský konflikt na Ukrajine, narastajúce migračné pohyby, problematika vojnových utečencov, postavenie vojnových veteránov či otázky bezpečnosti demokratických spoločností vytvárajú kontext, v ktorom získava navrhovaný koncept militantnej sociálnej práce vysokú spoločenskú relevanciu. Autorka pritom nepodlieha publicistickému pohľadu na aktuálne udalosti, ale interpretuje ich prostredníctvom dlhodobých spoločenských procesov a vedecky ukotvených teoretických konceptov. Diskusiu môže vyvolať samotný rozsah konceptualizácie militantnej sociálnej práce. Predložená monografia predstavuje predovšetkým teoretické vymedzenie novej oblasti, pričom metodické a intervenčné modely zostávajú otvorené pre ďalší výskum. Nejde však o nedostatok publikácie, ale o prirodzený dôsledok skutočnosti, že autorka vstupuje na doposiaľ systematicky nepreskúmané územie. Práve otvorenie nového vedeckého priestoru možno považovať za jeden z najvýznamnejších prínosov recenzovaného diela.

Monografia sa vyznačuje terminologickou presnosťou, logickou štruktúrou, konzistentnou argumentáciou a kultivovaným odborným jazykom. Publikácia je určená predovšetkým akademickej obci, no vzhľadom na svoju aktuálnosť predstavuje hodnotný zdroj poznania aj pre odborníkov pôsobiacich v oblasti sociálnej práce, krízovej intervencie, verejnej správy, bezpečnostných zložiek či humanitárnych organizácií.

Monografiu *Militantná sociálna práca* možno preto hodnotiť ako významný publikačný prínos k rozvoju súčasnej teórie sociálnej práce. Jej prínos nespočíva iba v spracovaní aktuálnej spoločenskej problematiky, ale predovšetkým v odvážnej konceptualizácii nového vedeckého priestoru, ktorý reflektuje meniaci sa charakter spoločenských ri-

zík 21. storočia. Autorka otvára odbornú diskusiu o postavení sociálnej práce v podmienkach vojenských konfliktov a bezpečnostných kríz, čím vytvára pevný základ pre ďalší teoretický, metodologický i aplikačný rozvoj tejto oblasti. Práve schopnosť prekročiť tradičné hranice disciplíny a ponúknuť nový interpretačný rámec robí z recenzovanej publikácie dielo s potenciálom výraznejšie

ovplyvniť ďalšie smerovanie vedeckého diskurzu v sociálnej práci.

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD.

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

UVEDENIE PUBLIKÁCIÍ DO ŽIVOTA NA IESP FF PU V PREŠOVE

Správa z podujatia

V čase geopolitickej krízy, izolovaných indivíduí v globalizovanej spoločnosti sa uskutočnila udalosť prepájajúca akademickú múdrosť s konkrétnymi príbehmi ľudí z terénneho výskumu.

Ako výstupy z projektov VEGA a KEGA pod vedením hlavnej riešiteľky, prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., MBA, boli dňa 25. 2. 2026 na pôde FF PU do života uvedené nasledovné publikácie:

- I. ***Integrácia migrantov*** (prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA; Dr. h. c. prof. Rudolf Dupkala, CSc.; prof. PhDr. Kvetoslava Repková, CSc.).
- II. ***Zdravotné perspektívy migrácie*** (prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA; PhDr. Natália Vranková).
- III. ***Militantná sociálna práca*** (prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA).

Príhovory autoriek a autora poukázali na hlavné prínosy publikácií, a to že sociálna práca ako synergická služba utvára a revitalizuje spoločnosť zasiahnutú migračnými vlnami. Prezentované bolo dôležité prepojenie výskumu so sociálnou politikou štátu a schopnosť nachádzať súmerateľné hodnoty

v procesoch týkajúcich sa migračných pohybov.

Krstnou mamou publikáciám bola riaditeľka IESP FF PU, doc. Mgr. Michaela Skyba, PhD., krstiac soľou príslovečnou a symbolickou pre lokalitu Prešova.

Autentickú skúsenosť multidisciplinárneho dialógu v kontexte vysoko aktuálnych tém sociálnej práce umocnili svojou prítomnosťou prodekanka pre vedecko-výskumnú činnosť, umeleckú činnosť, vonkajšie vzťahy a rozvoj FF PU, prof. Mgr. et Mgr. Adriána Ingrid Koželová, PhD.; prodekanka pre vzdelávanie a marketing FF PU, Mgr. Michaela Sepešiová, PhD., univ. doc.; riaditeľka Ústavu pedagogiky, andragogiky a psychológie FHPV PU, prof. PhDr. PaedDr. Lenka Pasternáková, PhD., MBA; Mgr. Eva Kováčová, PhD. v pozícií štátny radca, supervízor z odboru migrácie a integrácie, *Migračný úrad, Ministerstva vnútra SR*, pracovisko *Záchytný tábor Humenné* a ďalší hostia, ktorí podporili výnimčnosť podujatia.

V spolupráci s IHVU FF PU bol program podujatia obohatený o hudobný vstup v podaní Kristíny Krajňákovvej, študentky 1. ročníka bakalárskeho štúdia. V jej interpretácii zaznela skladba od ukrajinského skladateľa Sergeja Bortkiewicza.

Praktické prepojenie dobrovoľníckej činnosti študentov IESP s výnosom odovzdaným zástupcom *CDR Sečovce* bol odkazom na všeludskosť, cyklickosť bytia i pomoci

druhým. Inšpiráciou novej generácie a motivácie k zmysluplnosti kvalitne vykonanej práce / kvalitného štúdia / poctivého prístupu k vlastnému životu a ľuďom okolo nás.

Po formálnej časti podujatie vyústilo do ľudskej i odbornej diskusie v otvorenom kruhu a načrtlo nové možné spolupráce, čím uzavrelo stretnutie v tvorivom duchu.

Mgr. Tina KATUŠČÁKOVÁ, PhD

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

APRÍL NA IESP FF PU PATRIL DOBROVOĽNÍCTVU

Správa z podujatí

Mesiac apríl sa na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity* (IESP FF PU) niesol v znamení dobrovoľníckych aktivít. Pod záštitou dekanky FF PU prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., MBA a pod vedením riaditeľky IESP doc. Mgr. Michaely Skyba, PhD. sa uskutočnili viaceré podujatia študentov a študentiek sociálnej práce.

Tieto aktivity, realizované ako súčasť projektu KEGA č. 034PU-4/2025 *Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce II.*, sa konali pri príležitosti osláv *Svetového dňa sociálnej práce*, ktorý sa slávi každoročne. Tento rok sa uskutočnil 17. marca s témou: „*Spoločné budovanie nádeje a harmónie: Výzva Harambee k zjednoteniu rozdelenej spoločnosti*“.

Ďalším významným rámcom podujatí bol *Medzinárodný rok dobrovoľníctva pre udržateľný rozvoj (IVY 2026)*. Jeho cieľom je podpora komunitného rozvoja, propagácia dobrovoľníckeho angažovania, jeho plná

akceptácia verejnosťou a rozvoj prostredníctvom verejných politík. Za účelom podpory rozvoja dobrovoľníctva na

Slovensku bola zriadená *Národná komisia pre IVY 2026*, ktorá združuje aj zástupcov akademickej obce.

Nielen z dôvodu tohto členstva, ale aj preto, že dobrovoľnícke a service learningové aktivity sú tradičnou súčasťou nášho pracoviska, sme v spolupráci so študentkami a študentmi v rámci predmetov *Komunitná sociálna práca* a *Dobrovoľnícka prax* realizovali mnohé inšpiratívne projekty. Tie ukázali náš záujem o rozvoj komunity, schopnosť vytvárať mosty spolupráce medzi akademickým a externým prostredím a prispievať k udržateľnosti prostredníctvom dobrovoľníctva.

Na aktivitách participovali študentky piateho ročníka magisterského štúdia Bc.

Anastasiia Symochko, Bc. Sabína Libič, Bc. Bronislava Klimová a Bc. Dominika Schottová. Rovnako sa zapojili aj študenti prvého ročníka bakalárskeho štúdia sociálnej práce Liliana Hudecová, Katarína Čormová, Šimon Giraltoš a Adrián Žilka. Realizované podujatia podporili klientov i zamestnancov *Krajského autistického centra v Prešove* a *Centra sociálnych služieb Vita Vitalis*, pričom zároveň prispeli k rozvoju univerzitnej komunity na FF PU.

V dňoch 27.–29. apríla 2026 zorganizovali študentky piateho ročníka podujatie *Komunita na dlani*. V rámci neho pripravili schránky odkazov s názvom „*Schránka: Nápad a vďaka v dlani*“. Zamestnanci a študenti PU mali možnosť vyjadriť svoje postrehy, návrhy či vďaka *Krajskému autistickému centru v Prešove* alebo *FF PU*. Odkazy pre autistické centrum boli následne odovzdané jeho zamestnancom. Z odkazov

adresovaných fakulte študentky vytvorili komunitnú mapu potrieb. Udržateľnosť projektu zabezpečí IESP vytvorením špeciálnej sekcie na svojom webe, kde bude táto možnosť pokračovať online. Tento krok spája skvalitňovanie výučby pre prax s otvorenosťou voči inováciám. Online schránka nám pomôže rozvíjať pracovisko, skvalitňovať pregraduálnu prípravu a promptne reagovať na podnety a potreby študentov aj celej komunity. Cieľom je neustále skvalitňovanie vzdelávacieho procesu s dôrazom na prax.

V rovnakom čase prebiehala aj ďalšia aktivita študentiek s názvom *Hravý svet*:

Spoločne pre deti s autizmom. Išlo o zbierku edukačných pomôcok a hier pre deti s poruchami autistického spektra (PAS) s cieľom podporiť ich motoriku a kognitívne zručnosti. Aktivita zdôraznila silu spoločného úsilia pri pomoci skupinám ohrozeným sociálnym vylúčením.

Dňa 28. apríla 2026 realizovali študentky a študenti prvého ročníka *Informačný stánok: Spoločné budovanie nádeje a harmónie*.

Vystavili v ňom nové propagačné materiály o sociálnej práci na IESP FF PU, na ktorých tvorbe spolupracovali s cieľom vyzdvihnúť spoločenskú dôležitosť tejto profesie. V stánku ponúkali tiež výrobky klientov zo zariadenia *Vita Vitalis*. V rámci zbierky *Darujme radosť Vita Vitalis* mali návštevníci možnosť zakúpiť si tieto predmety formou dobrovoľného príspevku. Vybieraná suma 125 eur bola odovzdaná zariadeniu.

Študentom a študentkám ďakujeme za ich angažovanosť a iniciatívu. Naša vďaka patrí aj všetkým, ktorí tieto podujatia podporili, a prispeli tak k napĺňaniu tretieho poslania univerzity. Tým je záujem o riešenie lokálnych výziev, spolupráca s externým prostredím a rozvoj občianskej spoločnosti. Pozitívna spätná väzba od študentov, organizácií i verejnosti jasne ukazuje dôležitosť dobrovoľníckeho a service learningového angažovania v pregraduálnej príprave budúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčok. Tieto aktivity ich scitlivujú voči problémom komunity, učia ich hľadať inovatívne formy reflektovania potrieb a v neposlednom rade podporujú udržateľnosť a rozvoj komunít.

doc. Mgr. Michaela SKYBA, PhD.
*Inštitút edukológie a sociálnej práce
 Filozofická fakulta
 Prešovská univerzita v Prešove*

INŠTITÚT EDUKOLÓGIE A SOCIÁLNEJ PRÁCE NA EURÓPSKEJ KONFERENCII PRE VÝSKUM SOCIÁLNEJ PRÁCE 2026 V ŠKÓTSKOM ABERDEENE

Správa z vedeckej konferencie

Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU (IESP) sa aj tento rok zúčastnil na jednej z najvýznamnejších európskych konferencií v odbore sociálna práca – *European Social Work Research Conference (ESWRC)*. Podujatie v škótskom Aberdeene organizovala dvojica britských univerzít: *University of Dundee* a *Robert Gordon University v Aberdeene*.

Inštitút na konferencii reprezentovali dekanka FF PU a garantka odboru prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA, riaditeľka IESP doc. Mgr. Michaela Skyba, PhD. a členka IESP doc. Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD. Ich aktívna účasť bola súčasťou riešenia vedeckého projektu *KEGA 034PU-4/2025 Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce II*, ktorého hlavnou riešiteľkou je prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA.

Ústrednou témou konferencie bola sociálna práca a interdisciplinárny výskum „*Social Work and Interdisciplinary Research: researching and facilitating evidence informed practice and policy*.“ Tím z IESP FF PU v rámci sekcie venovanej „*Výzvam a príležitosťiam pre výskum, prax, politiku a vzdelávanie v sociálnej práci v súčasnom kontexte*“ predstavil posterovú prezentáciu s názvom „*Miesto starostlivosti o seba ako prevencia vyhorenia vo vzdelávaní v sociálnej práci*.“

Autorky ňou reagovali na potrebu adapto-

vať vzdelávanie budúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčok na súčasné potreby praxe sociálnej práce a meniaci sa socio-politický kontext. Zdôraznili, že rozvoj self-care zručností u študentov významne znižuje riziko ich vyhorenia už počas povinnej praxe, ktorá je pevnou súčasťou kurikula sociálnej práce. Účasť na konferencii bola ďalšou z aktivít IESP, ktoré upevňujú jeho silnú medzinárodnú pozíciu vo výskume sociálnej práce a potvrdzujú pripravenosť inštitútu reflektovať aktuálne otázky vzdelávania v tomto odbore. Nepochybným prínosom je, že sme aktívne podporili rozvoj hlavnej myšlienky podujatia založenej na posilňovaní a propagácii výskumu v sociálnej práci, ktorý rozvíja kritické myslenie, prináša poznatky dôležité

z hľadiska formovania politického rámca, sociálnej spravodlivosti či interdisciplinárnej spolupráce. Súčasne koncipuje dôležitú platformu pre informované rozhodnutia odborníkov v praxi v reakcii na globálne a lokálne výzvy.

prof. PhDr. Beáta BALOGOVÁ PhD., MBA
doc. Mgr. Michaela SKYBA, PhD.
doc. Ing. Mgr. Zuzana POKLEBOVÁ, PhD
 Inštitút edukológie a sociálnej práce
 Filozofická fakulta
 Prešovská univerzita v Prešove

NADVIAZANIE SPOLUPRÁCE S UNIVERZITOU V ARGENTÍNE

Správa z medzinárodnej mobility

Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU už dlhodobo zameriava časť svojich aktivít na zahraničnú spoluprácu a vytvára tak, v súlade so Stratégiou internacionalizácie Prešovskej univerzity, priestor pre medzinárodnú akademickú kolaboráciu v oblasti výskumu a edukácie.

Ako súčasť týchto aktivít mal Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU v akademickom roku 2025/2026 podporené dva medzinárodné projekty Erasmus+ K171 v Afrike a Južnej Amerike. V rámci jedného z týchto zahraničných projektov sa v letnom semestri AR 2025/2026 doc. Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD. zúčastnila dvojtyždňovej mobility v Argentíne, počas ktorej na Tucumanskej národnej univerzite, okrem série odborných prednášok pre študentov Filozofickej a Právnickej Fakulty Tucumanskej národnej univerzity, predstavila Prešovskú univerzitu, Filozofickú fakultu PU, Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU a Self-Care Lab, ktorý je jedným z výstupov už existujúcich medzinárodných aktivít IESP FF PU.

Počas akademickej návštevy doc. Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD. absolvovala pracovné stretnutia s rektorom Tucumanskej národnej univerzity Ing. Sergiom Paganim,

prof. Sergiom O. Robinom, dekanom Filozofickej fakulty (*Facultad de Filosofía y Letras, Universidad Nacional de Tucuman*),

Dr. Maríou Cristiou Grunauer de Falú, dekanou Fakulty práva a sociálnych vied (*Facultad de Derecho y Ciencias Sociales Universidad Nacional de Tucuman*) a Dr-Horacio Madkurom, prodekanom Fakulty práva a sociálnych vied (*Facultad de Derecho y Ciencias Sociales Universidad Nacional de Tucuman*), členom Najvyššieho

Tucumanského súdu (Corte Suprema de Justicia de Tucumán) prof. Dr. Danielom Oscarom Possem, hlavným garantom novovzniknutého doktorandského štúdia Tucumanskej univerzity - „*Genocída a zločiny proti ľudskosti*“, ktoré prepája ľudskoprávnu oblasť s oblasťou sociálnej práce, prof. Hugom Navasom, akademickým garantom tohto štúdia. Výsledkom týchto stretnutí je, okrem iných výstupov, podpis *Dohody o budúcej spolupráci* medzi prof. PhDr. Beátou Balogovou, PhD., MBA, dekanou *Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity* a prof. Sergiom O. Robinom, dekanom *Filozofickej fakulty Univerzity v Tucumane*, zameranej na výskumnú a akademickú spoluprácu v oblasti sociálnej práce a univerzitného vzdelávania.

Doterajšia medzinárodná spolupráca IESP sa orientovala prevažne na Áziu, Severnú Ameriku a Európu, nadviazanie tejto akademickej spolupráce pridalo medzi medzinárodných partnerov *Inštitút u edukológie a sociálnej práce FF PU* nový kontinent – Južnú Ameriku a prispela tak k internacionalizácii vzdelávania na *Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity*.

doc. Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove

PREŠOVSKÁ ŠKOLA SOCIÁLNEJ PRÁCE NA ŠVOČ 2026 V BRATISLAVE

Správa z podujatia

Dňa 6. 5. 2026 sa konalo národné kolo Študentskej vedeckej a odbornej činnosti (ďalej ŠVOČ) v odbore sociálna práca na *Katedre sociálnej práce, Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*. Na celoslovenskom kole sa aktívne zúčastnili študentky *Inštitútu edukológie a sociálnej práce, Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove*, ktoré boli úspešné na inštitútnom kole ŠVOČ konanom dňa 13. 4. 2026.

Za študentskú časť reprezentovala *Prešovskú školu sociálnej práce* v bakalárskom stupni štúdia študentka 3. ročníka Lívia Furtkevičová s témou *Starostlivosť o seba ako nástroj zvládania pracovného stresu sociálnych pracovníčok a pracovníkov*. Magisterský stupeň zastúpili dve študentky, menovite Bc. Sabína Libič s témou *Neistá doba a jej dôsledky pre rodinu ako klienta sociálnej práce* a Bc. Anastasiia Symochko vystúpila s prezentáciou *Integrácia klienta s poruchou autistického spektra v komunite*. Mgr. Lívia Pastrňáková, PhD., odborná asistentka a zároveň koordinátorka ŠVOČ za *IESP FF PU v Prešove*

participovala na tomto podujatí ako členka bakalárskej komisie, ktorá bola tvorená zástupcami katedier či inštitútov sociálnej práce z univerzít v rámci *Slovenska*.

Reflektujúc odborné postrehy z každoročného podujatia ŠVOČ je potrebné skonštatovať, že táto súťaž je medzi študentmi a študentkami populárna, o čom svedčí aj počet prihlásených aktívnych prezentujúcich v celkovom počte 20. Prevažnú časť prezentujúcich tvorilo 12 magisterských ŠVOČ prác, ktoré sa zaoberali heterogénnymi aspektami teórie a praxe sociálnej práce.

Za bakalársku sekciu bola vedená podnetná diskusia (okrem vyššie spomínaných) na témy: pracovná záťaž v kontexte syndrómu vyhorenia, reziliencia optikou rizikového a radikálneho správania, online formy sociálnej práce, domáce násilie, sociálna inklúzia ukrajinských študentov, rozvojové nástroje v oblasti sociálnej práce a napokon sociálna sieť rodičov detí so zdravotným znevýhodnením. Z pohľadu zvolených výskumných stratégií prevažoval kvantitatívny výskum.

Pre *IESP FF PU v Prešove* bolo toto podujatie veľmi úspešné, a to z viacerých hľadísk. Jednak už z dôvodu samotnej účasti a reprezentácie *Prešovskej školy sociálnej práce* našimi študentmi, no najmä kvôli oceneniu aplikačnej roviny prezentovaných tém v praxi sociálnej práce. Je potrebné dodať, že práve aplikačnou rovinou drží dlhoročne náš inštitút líderstvo na tomto podujatí.

Mgr. Lívia Pastrnákováá, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove

SOCIÁLNO-PSYCHOLOGICKÝ VÝCVIK AKO MIESTO PREPOJENIA TEÓRIE S PRAXOU

Správa zo sociálno-psychologického výcviku

V dňoch 21. a 22. mája 2026 vymenili študenti a študentky tretieho ročníka bakalárskeho stupňa štúdia v programoch sociálna práca; etika a sociálna práca univerzitné lavice za autentické a príjemné prírodné prostredie Sigordu v multifunkčnom pobytovom centre *SAVORE*, kde realizovali sociálno-psychologický výcvik (ďalej SPV). Samotné zariadenie je už štyri roky späté s kontextom sociálnej práce, keďže prostredníctvom rómskej misie poskytuje možnosť pracovného uplatnenia marginalizovanej skupine obyvateľov prešovského regiónu a zveľaďuje nielen fyzický priestor Sigordu, ale aj sociálny kontext tamajšieho komunitného života.

Pod organizačným vedením odborných asistentiek *Inštitútu edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove*, Mgr. Lívie Pastrnákovéj, PhD. a Mgr. Tiny Katuščákovej, PhD. sa SPV stal priestorom pre rozvíjanie sociálnych spôsobilostí študentov a študentiek ako budúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčok.

Odborné asistentky si pre študentov a študentky pripravili zaujímavé aktivity v súlade s informačným listom predmetu SPV cielené na rozvoj sociálnych spôsobilostí v sociálnej práci v týchto oblastiach: *sociálna interakcia* (práca so strachom a pocitom ohrozenia v procese komunikácie); *interpersonálne konflikty a ich zvládanie* (zdroje interpersonálnych konfliktov, vývoj konfliktu, postupy a pravidlá pri riešení konfliktov, individuálne štýly riešenia konfliktov); *sociálne správanie* – hodnoty, motívy a aspirácie sociálnych pracovníkov a ich odraz v práci s klientmi (stereotypy v živote a v praxi sociálneho pracovníka, hodnoty v živote klientov a spôsoby motivácie klienta, akceptácia odlišností, individuálny a nediskriminačný prístup); *sociálna interakcia* (kooperácia a kompetícia v diádach a v skupine, tímová spolupráca a spoločné riešenie problémových situácií) a komplexný celok realizovaných aktivít bol zacielený na *rozvoj tvorivosti*, kde študentky a študenti mohli rozvíjať svoju predstavivosť, verbálnu tvorivosť či sociálnu tvorivosť v medziludských vzťahoch.

Dvojdnňový SPV bol koncipovaný do siedmych blokov, kde sa pod odborným vedením študenti a študentky aktívne zapájali do interiérových a exteriérových aktivít počas ktorých došlo k transferu získaných poznatkov z teoretických východísk mnohých vyučovacích predmetov (ako napríklad *Sociálneho poradenstva, Teórií a metód sociálnej práce, Etiky v sociálnej práci, Sociológie či Psychológie*) do ich osobného a profesionálneho rozvoja.

V SPV bola výcviková skupina študentov a študentiek vnímaná ako sociálny mikrosvet, kde v bezpečnom prostredí mohli vyjadriť svoje pocity, reflexie, skúsenosti a poznatky, čím zároveň SPV naplnil víziu nástroja predchádzajúceho syndrómu vyhorenia.

Úspešné naplnenie cieľov SPV podporili spätné väzby študentov a študentiek, čo potvrdzujú autentické slová dvoch z nich, Valeriei Kovach a Sarry Kucekovej nasledovne. „Veľmi sa mi páčila kreatívna aktivita s farbami a zaujímavá bola aktivita v kruhu a mali sme sa z neho dostať von. Užitočnými boli aj aktivity, kde sme viac hovorili, ale niekedy to bolo pre mňa príliš veľa a bola som z toho viac unavená. Ale výhodou týchto aktivít je, že umožňujú rozšíriť svoje teoretické a praktické vedomosti a zručnosti. Páčilo sa mi, že všetko sa prepájalo s tým, čo sme sa už učili počas štúdií, ale že sme sa naučili aj veľa nového“ (Valeriia Kovach).

Záverečné reflexie očakávaní od výcviku zhrnula študentka Kuceková so slovami: „Tento predmet sa mi veľmi páčil, a to z dôvodu, že bol veľmi praktický a nápomocný, či už pri štúdiu alebo

v budúcej mojej profesii, ale takisto aj v osobnom živote. Jednotlivé aktivity sa mi veľmi páčili, pretože boli zamerané na rôzne tematické okruhy, ale pre mňa osobne boli veľmi kreatívne. Či to boli aktivity pohybové, na premýšľanie, scénkové (hranie rolí). Všetky boli pre mňa veľmi prínosné. Tieto tvorivé aktivity sú pre mňa veľmi nápomocné v tom, že ich veľmi rada využijem v praxi a viem, že by aj pre klientov boli užitočné. Takisto sa mi páčilo, že jednotlivé témy boli zaujímavé (komunikácia, interpersonálne konflikty, autorita). Predmet hodnotím za jeden z najužitočnejších a som veľmi rada, že som mala tú možnosť sa ho zúčastniť“ (Sarrra Kuceková).

Mgr. Lívia Pastrnáková, PhD.

Mgr. Tina Katuščáková, PhD.

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

OBHAJOBY DIZERTAČNÝCH PRÁC NA IESP

Správa z ukončenia doktorandského štúdia študentiek IESP

Dňa 23. júna 2026 sa akademická obec rozrástla o úspešné absolventky doktorandského štúdia v odbore sociálna práca na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove*.

Prezentované dizertačné práce denných aj externých doktorandiek vznikli pod vedením školiteľky prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., MBA. Poukázali na širokospektrálnosť a interdisciplinárny charakter sociálnej práce a ich výskumy priniesli dôležité podnety pre prax. Práce sú nepochybým prínosom pre rozvoj sociálnej práce, pričom rozvíjajú optiku na nasledujúce témy:

- PhDr. Stela Richnavská: *Self-care ako významný faktor profesionálnej reflexie sociálneho pracovníka*
- PhDr. Natália Vranková: *Exogénne a endogénne faktory cirkadiánnych rytmov v sociálnych intervenciách*

- PhDr. Katarína Koťo Cimbová: *Vzťahová väzba ako intervenčný nástroj profesijného tímu v náhradnej starostlivosti*
- PhDr. Yuliia Kovalchuk: *Militantná sociálna práca v podmienkach Slovenska – intervenčné reflexie sociálnej praxe*

Pani doktorkám k úspešnej obhajobe a udeleniu titulu PhD. srdečne blahoželáme. Prajeme im veľa úspechov v pracovnom aj osobnom živote. Veríme, že úspešne zúročia svoje poznatky z doktorandského štúdia, kde preukázali veľkú angažovanosť a zanieťenie pre kreovanie tohto významného odboru.

Kolektív IESP

*Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove*

SOCIÁLNE SLUŽBY AKO PROAKTÍVNY NÁSTROJ BUDOVANIA ODOLNOSTI – MEDZINÁRODNÉ A NÁRODNÉ SKÚSENOSTI

Správa z vedeckého kolokvia

Dňa 29. 6. 2026 zorganizoval *Inštitút edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove* (ďalej len „IESP“) vedecké kolokvium zamerané na úlohu sociálnych služieb pri zvyšovaní odolnosti systémov, organizácií, ale aj zraniteľných jednotlivcov, rodín a komunit v turbulentne sa meniacom svete a životných podmienkach ľudí. Vedecké kolokvium bolo súčasťou projektu KEGA č. 034PU-4/2025 *Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce II.*

Prečo vedecké kolokvium takéhoto zamerania?

... pretože nie je postačujúce poskytnúť iba informáciu o tom, že v sektore sociálnych služieb sa pripravuje kľúčový národný dokument *Vízia a stratégia rozvoja sociálnych služieb do roku 2040* (ďalej len „*Vízia SoS 2040*“). Proaktivita v čelení globálnym výzvam a neistotám má spočívať aj v príležitosti kriticky reflektovať a diskutovať príspevok vlastnej vedeckej práce pre účely prípravy dokumentu takéhoto druhu a vecného zamerania.

Prečo je príprava Vízie SoS 2040 tak dôležitá?

... pretože zapadá do širšieho rámca medzinárodného úsilia o zvyšovanie odolnosti celých spoločností, regiónov, ale aj jednotlivcov, rodín či komunit, teda ich schopnosti adaptácie na turbulentne sa meniace životné podmienky, globálne výzvy, ohrozenia a neistoty, a to aj cestou hľadania nových riešení (princíp proaktivity). Sociálne služby sa pritom považujú za jeden z účinných nástrojov naplňovania takéhoto úsilia. Dokumentuje to napríklad aj:

- *2025 Strategic Foresight Report. Resilience 2.0: Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty* (EK 2025)⁹;
- *European Framework for Quality in Social Services* (ESN 2025).¹⁰

... pretože príprava *Vízie SoS 2040* zapadá do obdobia prípravy strešného národného dokumentu *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2040* (*Vízia Slovensko 2040*)¹¹;

⁹ [on-line] [cit. 29-06-2026]. Dostupné z: <https://euagenda.eu/publications/foresight-report-2025resilience-2-0-empowering-the-eu-to-thrive-amid-turbulence-and-uncertainty>

¹⁰ [on-line] [cit. 29-06-2026]. Dostupné z: https://www.esn-eu.org/sites/default/files/2025-12/20251216_WG_Quality_Report_Final_0.pdf

¹¹ [on-line] [cit. 29-06-2026]. Dostupné z: <https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=vision-2040>

v tomto kontexte možno Víziu SoS 2040 považovať za rezortný príspevok k Vízii Slovensko 2040, podľa ktorej má byť každému garantovaná dôstojná životná úroveň a podporovaná jeho odolnosť voči sociálnym rizikám (SAV 2026)¹², a to aj cestou poskytovania kvalitných a dostupných SoS;

... pretože k problematike odolnosti /reziliencie (v kontexte SoS) možno pristupovať ako k:

- a) *individuálnej kategórii* (zvyšovanie odolnosti zraniteľných jednotlivcov, rodín, komunít k zvládaniu vplyvu dynamicky sa meniacich podmienok pre ich sociálne fungovanie, a to aj prostredníctvom rozličných foriem sociálnych intervencií, vrátane sociálnych služieb);
- b) *sociálno-politickej kategórii* (zvyšovanie odolnosti systému sociálnych služieb voči rozličným typom externálít tak, aby mohli naplňovať tie spoločenské úlohy, pre ktoré sú pre zákonne ustanovené).

Ako na univerzitnej pôde pristupujeme k problematike odolnosti (reziliencie) v kontexte SoS a vízie ich rozvoja?

... ako k schopnosti, požiadavke na adaptáciu, adaptabilitu, pružnosť v reakcii na zmenu, ktorú očakávame u:

- ľudí (zohľadňovanie ich zdrojov a potrieb podpory vlastnej proaktivity; zohľadňovanie rizík zraniteľnosti),
- širšieho spoločenského systému (bezpečné prostredie umožňujúce proaktivitu človeka - domov, bývanie, zamestnanecké reálie, školské prostredie, digitálna virtualita),
- systému sociálnych služieb (dostupné a včasné sociálne služby poskytované v komunite, s osobitným dôrazom na sociálne služby pre vysoko rizikových jednotlivcov, napr. pre osoby s poruchou autistického spektra);

... ako k pripravenosti vzdelávacích inštitúcií reagovať na meniace sa potreby ľudí a pracovného trhu a pripravovať absolventov relevantných disciplín (osobitne sociálnej práce) pre kvalitnú prax;

... ako k potrebe dopĺňania poznatkovej bázy z odboru sociálna práca v učiteľských programoch s ohľadom na posilňovanie sociálnych dimenzií problémov detí v kontexte výchovno-vzdelávacieho procesu.

Aj keď sa v sektore sociálnych služieb angažujú zástupcovia a zástupkyne rozličných profesií, ďalší text je venovaný osobitne úlohám sociálnej práce v podpore odolnosti tohto sektora.

¹² 3. verzia dokumentu z júna 2026, zatiaľ nepublikovaná

Odolnosť prostredníctvom sociálnych služieb, osobitne prostredníctvom sociálnej práce – inšpirácie z IESP výskumov

... spoločný poznatok: napriek postupnému pokroku, sociálna práca ako významný profesijný pilier sociálnych služieb stále trpí nedostatkom profesijnej identity; nie vždy sú jasné aktérom (samotným sociálnym pracovníčkam a pracovníkom, poskytovateľom sociálnych služieb, iným pomáhajúcim profesionálom, ale aj prijímateľom a prijímateľkám sociálnych služieb a ich príbuzným) odpovede na otázky:

- Čo sa v organizáciách sociálnych služieb (ale nielen v nich) od sociálnych pracovníčok a pracovníkov očakáva?
- Aké sú ich kompetenčné rozhrania voči iným pomáhajúcim profesiám?

„Sociálni pracovníci a pracovníčky nie sú dostatočne identifikované so svojou pozíciou, považujú sa napríklad skôr za sociálneho pedagóga, čo ovplyvňuje prístup k práci a včasnej intervencii“.

- Prečo nie sú na sociálne pracovníčky a pracovníkov delegované úlohy súvisiace so sociálnym rozmerom problémov ľudí? (prečo nie sú napríklad rovnocennými členmi podporných tímov)?

... sociálni pracovníci a pracovníčky trpia nedostatkom osobnej identity a autonómie

(napr. hrdosť na svoju profesiu a organizáciu; vnímanie sociálnej práce ako atraktívneho odboru pre štúdium);

... slabá osobná identita a autonómia sociálnych pracovníkov a pracovníčok súvisiaca, okrem iného, s vysokou mierou sprostredkovanosti podpory a pomoci, „stratou jej autenticity“ (medzi pomoc a podporu a jej prijímateľa vstupuje veľa „medzičlánkov“ – grantové schéma, samospráva, poskytovateľ, až na konci pomáhajúca osoba); sprostredkovanosť vedie k znížovaniu miery spolu/rozhodovania a ko-produkcie sociálnych pracovníčok a pracovníkov na programoch podpory a pomoci.

Namiesto záveru: Čo podporuje odolnosť sociálnych pracovníkov a pracovníčok v neistom prostredí profesijnej identity (v kontexte sektora sociálnych služieb)?

... celkové zlepšenie statusu sektora sociálnych služieb v sústave ekonomických sektorov;

... potreba systematickej profesijnej reflexie;

„... uvedomovanie si poslania pomáhajúcej profesie ... to má dôsledok pre užívateľov sociálnych služieb, ale aj občanov a širšiu verejnosť“.

... mať zodpovednosť voči sebe (starostlivosť o seba ako prejav zodpovednosti voči všetkým aktérom systému sociálnych služieb, vrátane seba; neočakávať zodpovednosť za zabezpečenie profesijného a osobného blaha len zo strany zamestnávateľa či systému);

„... profesionálna prax začína starostlivosťou o seba...“.

... systematicky podporovať sociálne pracovníčky a pracovníkov pri praktickom výkone ich profesie, znížovať „improvizovanie“ v kontexte meniacich sa podmienok vedúce k tzv. rizikovej praxi;

„... nenechať personál len na samých seba ... profesionáli sú často osamotení...“.

... systematické vzdelávanie/učenie ako stratégia prevencie kognitívne skreslenej praxe, ktorá vedie v rámci pomáhajúcej praxe k strnulému, neflexibilnému a nadmernému využívaniu jedného intervenčného

nástroja alebo metódy (tzv. „zákon nástroja“; Maslow, 1966);

... systematické vzdelávanie/učenie ako stratégia prevencie profesijnej zraniteľnosti a ohrozenosti v meniacom sa svete práce.

prof. PhDr. Kvetoslava Repková, CSc.
*Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove*

POKYNY PRE AUTORKY A AUTOROV

Redakcia prijíma príspevky, ktoré zodpovedajú profilu časopisu. Vami zaslaný príspevok musí byť určený výhradne na publikáciu v časopise *JOURNAL SOCIOTERAPIE*.

Informácie o postupe prijatia

Redakcia prijíma príspevky, ktoré zodpovedajú profilu časopisu. Zaslaný príspevok musí byť určený výhradne pre publikovanie v časopise *Journal socioterapie*. Počet príspevkov od jedného autora je obmedzený na dva za jeden rok. V prípade mimoriadneho vydania časopisu sa počet príspevkov rozšíri.

Ponuka rukopisu a redakčný postup

Akademickým textom sa na účely časopisu rozumie výskumná, resp. prehľadová štát' (teoretická, syntetizujúca, historizujúca a i.). Predpokladom zaradenia príspevku do recenzného konania je skutočnosť, že autor v texte systematicky pracuje s relevantnými prameňmi, objasňuje výskumnú metodológiu a vzhľadom na svoj výskumný cieľ prezentuje zistenia. Toto je v rámci recenzného konania posudzované dvoma na sebe nezávislými recenzentmi. Vzhľadom na profesijný a úzko špecializovaný charakter časopisu sú preferované texty, ktoré obsahujú popri spomínaných aspektoch tiež aplikačnú dimenziu, v ktorej autor objasňuje relevantnosť svojich zistení v kontexte socioterapie v sociálnej práci. Toto je v rámci recenzného konania posudzované ako tzv. odborová primeranosť článku, ktorú vykonáva šéfredaktor a editor.

Rukopisy by mali byť zostavené s rešpektom k požadovanej štruktúre abstraktu (t. j. ciele, teoretické východiská, metódy, výsledky a implikácie pre socioterapiu v sociálnej práci). Recenzné konanie je obojstranne anonymné a je vykonávané dvoma na sebe nezávislými recenzentmi. Práce sú posudzované po stránke obsahovej i formálnej. V prípade potreby môže byť práca vrátená autorom na doplnenie, či na prepracovanie. Na základe

posudkov bude redakčnou radou rozhodnuté o prijatí alebo odmietnutí rukopisu. V sporných prípadoch rozhoduje celá redakčná rada. Redakcii sa prostredníctvom emailovej komunikácie zasielajú dve prevedenia rukopisu. Jedno z nich nesmie obsahovať žiadne údaje, ktoré by mohli viesť k identifikácii autora. Druhé prevedenie prispievateľ odošle v kompletnej verzii.

Rozhodnutie o vydaní

O výsledku publikačného konania (posúdenie odborovej primeranosti a recenzného konania) je autor vyrozumý najneskôr do ôsmich mesiacov od dátumu prijatia príspevku. V priebehu recenzného konania dostane autor štyri spätné väzby: prijatie rukopisu; posúdenie odborovej primeranosti, schválenie recenzentmi a zaradenie do edície.

Náležitosti rukopisu

Text musí byť napísaný v súlade s platnými normami slovenského jazyka a obsahovať uvedené náležitosti:

I. NÁZOV: výstižný a stručný, zodpovedajúci obsahu, v slovenskom a anglickom jazyku.

II. ABSTRAKT A KLÚČOVÉ SLOVÁ: v slovenskom a anglickom jazyku, v rozsahu maximálne 200 slov.

III. VLASTNÝ TEXT (v rozsahu minimálne 6 NS) obsahujúci: úvod, cieľ, teoretické východiská, metódy, výsledky, implikácie pre sociálnu prácu.

IV. ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV – autorov a autorky žiadame, aby venovali zvýšenú pozornosť presnému a korektnému odkazovaniu podľa normy ISO 690: 2012. V ZBO sa uvádzajú celé krstné mená, nielen iniciály.

V. AFILIÁCIA (nepovinná)

VI. KONTAKT NA AUTORA/AUTORKU – meno a priezvisko s titulmi, presná adresa pracoviska (bez skratiek)

Citačná norma

Zdroje v texte a zozname bibliografických odkazov sú zapisované podľa normy ISO

690: 2012. V texte je využívaná metóda systému I. mena a dátumu (tzv. harvardský systém). Príklady správneho zápisu citovania, parafrázovania a zápisu v zozname bibliografických odkazov nájdete na webovej stránke univerzitetnej knižnice Prešovskej univerzity: <https://www.pulib.sk/web/data/pulib/subory/stranka/ezp-citovanie-kucianova-2019.pdf>

Formálne požiadavky

Váš rukopis prosím upravte podľa šablóny dostupnej na: <https://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/ieasp-ff/journal-socioterapie/>

Publikačná etika

Rukopisy sú posudzované v obojstranne anonymnom recenznom konaní 2

odborníkmi. Redakcia časopisu *JOURNAL SOCIOTERAPIE* vynakladá všetko úsilie, aby bola zachovaná nestrannosť recenzného konania a tiež zachovaná anonymita autorov. Autor u ktorého bude objavený plagiat alebo falšovanie dát stráca možnosť na publikovanie v časopise *JOURNAL SOCIOTERAPIE*. Autor zaslaním svojho príspevku udeľuje súhlas so zverejnením svojho príspevku v elektronickej podobe na webovom sídle v databáze časopisu *JOURNAL SOCIOTERAPIE*: <https://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/ieasp-ff/journal-socioterapie/>

Rozhodnutie o vydaní

O výsledku recenzného konania je autor vyrozumený najneskôr do 3 mesiacov od zaslania rukopisu.

ISSN 2453-7543

© Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

2026